

Onsdagen den 31 maj

Kl. 09.00–15.21
16.00–16.21

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 10 maj justerades.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Moderaternas riksdagsgrupp anmält Gunnar Hedberg som suppleant i EU-nämnden under Ulrika Karlsson i Uppsalas ledighet.

Förste vice talmannen förklarade vald *under tiden den 31 maj–18 juni* till

suppleant i EU-nämnden
Gunnar Hedberg (M)

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner
2016/17:192 till skatteutskottet
2016/17:195 till civilutskottet

Skrivelse
2016/17:130 till finansutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Utrikesutskottets betänkande
2016/17:UU3 Norden

Socialförsäkringsutskottets betänkande
2016/17:SfU24 Vissa socialförsäkringsfrågor

*Ytterligare anpassning
av svensk rätt till
Dublinförordningen*

§ 5 Ytterligare anpassning av svensk rätt till Dublinförordningen

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2016/17:SfU21
Ytterligare anpassning av svensk rätt till Dublinförordningen (prop.
2016/17:150)
föredrogs.

Anf. 1 PAULA BIELER (SD):

Herr talman! Vi är här för att debattera socialförsäkringsutskottets betänkande 21 om ytterligare anpassning till Dublinförordningen. Jag vill börja med att yrka bifall till reservationen i betänkandet.

Herr talman! Ingångna avtal ska givetvis följas, men frågan är under vilka omständigheter en part ensam ska fortsätta att följa avtal som övriga parter inte följer.

Att Dublinförordningen inte följs på det sätt som var tänkt är alldeles uppenbart. Principen bakom Dublinförordningen – att den som är i behov av skydd ska kunna söka det och få det så snart som man befinner sig på säker plats – står vi Sverigedemokrater till fullo bakom. Vi är trots allt det parti som under längst tid och med störst tydlighet har påpekat just detta: Hjälp ska ges så tidigt som möjligt till de behövande.

Det är inte värdigt att personer ska fortsätta att fly längre än nödvändigt eller att personer ska fortsätta att migrera för att de inte får ett värdigt mottagande i länder som kan erbjuda dem skydd.

Herr talman! Det faktum att vi trots detta har haft väldigt höga mottagandetal i vårt lilla land långt uppe i norra Europa, långt borta från konflikter och kriser i världen, talar för att denna princip verkligen inte har följts. Detta faktum talar för att de tankar som ligger bakom asylrätten, Dublinförordningen och principen om att söka asyl i första land har fallit bort totalt.

Dessa tankar gäller inte längre. De utnyttjas av kriminella. De utnyttjas av länder som inte vill ta sitt ansvar i ett race to the bottom för att förmå personer att flytta vidare. De utnyttjas av ligor som i sin tur utnyttjar personer som inte har något annat val.

De utnyttjas också av dem som, medvetna om reglerna, väljer länder att söka asyl i och som förflyttar sig vidare från säkra länder genom att inte registrera sig eller kontakta myndigheter, för att slutligen – ofta – landa i vårt lilla land.

Herr talman! Det kan tyckas rimligt – och det kan tyckas vara en bagatellartad teknikalitet – att svensk rätt ska anpassas efter de avtal som vi har ingått genom medlemskapet i Europeiska unionen. Men så länge som övriga länder inte följer dessa avtal är det inte rimligt att vi ska slå knut på oss själva i försök att ensamma stå upp för principer som ingen annan står upp för.

Att Dublinförordningen inte längre följs och inte är hållbar är uppenbart för hela EU. Just nu pågår, som vi alla vet, omfattande diskussioner

om vad som ska gälla i framtiden. En lösning är långt borta, och det kommer att ta tid. Jag tror knappt att det är möjligt, men alldeles oavsett detta är det ett faktum att det som står på papperet i dag inte följs och inte fungerar.

Den proposition som ligger till grund för betänkandet, som handlar om just anpassning efter den gällande Dublinförordningen, lägger fram förslag som ytterligare kommer att öka incitamenten att söka sig vidare till Sverige.

Dessa förslag kommer att göra det ännu svårare för oss att säkerställa att Dublinförordningen – eller i alla fall principen bakom den – följs, i och med att de gör det lättare att överklaga och lättare att bromsa verkställigheten av så kallade överföringar.

Förslagen gör det lättare att bromsa verkställigheten av åtgärder som följer på det faktum att personer som har befunnit sig i ett annat EU-land – personer som har sökt asyl eller registrerats där och som ska få sin ansökan prövad i det landet – trots allt har tagit sig till vårt land. Dessa personer ska överföras tillbaka till det land där de ska få sin ansökan prövad, men med det förslag som ingår i propositionen kommer detta att försvåras.

Redan i dag sker alldeles för få överföringar. Redan i dag bär Sverige en börda som inte är rimlig. Redan i dag följer vi en ordning som skapar migration och som inte gynnar vare sig personerna på flykt eller de länder som ska hantera detta. De som gynnas är de som medvetet väljer att förkasta gällande regelverk.

Därför, herr talman, yrkar vi avslag på propositionen, trots att man skulle kunna tro att det är en bagatell att följa de avtal som vi har undertecknat. Vi har visserligen undertecknat dem, men de övriga som har undertecknat dem har redan brutit mot avtalen.

I detta anförande instämde Heidi Karlsson (SD).

Anf. 2 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! I dag behandlar vi frågan om ytterligare anpassning av svensk rätt till Dublinförordningen. Bakgrunden till frågan är att EU-parlamentet och rådet 2013 antog den omarbetade Dublinförordningen. Jag vill yrka bifall till propositionen 2016/17:150 *Ytterligare anpassning av svensk rätt till Dublinförordningen*. Därmed vill jag också yrka bifall till förslaget i betänkande 2016/17:SfU21.

Innan vi ger oss in i detaljerna gällande den nya regleringen i detta förslag tycker jag att det är rimligt att vi tar ett steg tillbaka. Vad handlar egentligen denna fråga om?

I grund och botten handlar detta om huruvida vi tror att migration är en fråga där Europas länder måste samarbeta eller om vi tror att ensam är stark. Som socialdemokrat känner jag mig säker på att ensam inte är stark i dessa frågor och på att vi hanterar migration bättre i Europa om vi samarbetar. Det är också utgångspunkten för denna proposition.

Syftet med Dublinförordningen när den kom till var att på ett tydligt och praktiskt genomförbart sätt avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig för att pröva en asylansökan som har lämnats. En huvudprincip i förordningen var att en asylansökan ska prövas av en enda medlemsstat.

Prot. 2016/17:117

31 maj

*Ytterligare anpassning
av svensk rätt till
Dublinförordningen*

Den omarbetade Dublinförordningen har ett vidgat tillämpningsområde och innehåller bland annat särskilda rättssäkerhetsgarantier för ensamkommande barn, bestämmelser om förvar och bestämmelser om informationsutbyte mellan medlemsstater. Detta är bra, även om effekterna på svensk rätt är mindre än vad som är fallet i många andra europeiska länder.

I artikel 27 anges bland annat att det ska finnas en rätt till omprövning i domstol när det gäller beslut om överföring. I förordningen finns tre alternativ för medlemsstaterna.

Det första är att man låter överklagandet innebära att personen har rätt att stanna kvar i landet under omprövningen.

Det andra är att man föreskriver att överföringen avbryts automatiskt – i sådana fall ska en domstol besluta huruvida överklagandet ska beviljas.

Det tredje är att man ger den berörda personen möjlighet att inom en skälig tidsperiod begära att en domstol avbryter verkställigheten av överföringsbeslutet i väntan på resultatet av överklagandet.

Eftersom det tredje alternativet leder till snabbast verkställighet och dessutom är det som mest liknar dagens system i Sverige är detta det rimligaste alternativet. Det är också det alternativ som regeringen föreslår.

Vissa partier menar att det är förenligt med att bedriva en seriös politik att helt enkelt strunta i EU-förordningen. Det är det naturligtvis inte. Vi är med i EU, och det är bra för Sverige. Som en seriös part i EU-samarbetet är det också naturligt att leva upp till de avtal som vi har undertecknat.

Sedan flyktingkrisen 2015 har kommissionen lagt fram ett nytt förslag till förordning. Det är utmärkt och ligger väl i linje med vad exempelvis statsministern har uttalat, kort sagt att Europas länder ska dela på ansvaret för migration.

Trots att förordningen är under omarbetande är det klok politik att anta denna proposition, eftersom propositionen förespråkar den lösning som har snabbast verkställighet och den effektivaste lösningen och som dessutom ger den asylsökande snabbast möjlighet att få sitt fall prövat.

Jag yrkar bifall till propositionen.

Anf. 3 PAULA BIELER (SD) replik:

Herr talman! Jag ska inte bli långrandig. Men jag noterade när jag läste igenom propositionen att regeringen valt det alternativ som ligger närmast nuvarande ordning, det vill säga att en överföring genomförs så snart det finns bevis på att det är ett annat land som ska hantera asylansökan. Man har valt det alternativ som skulle kunna kallas miniminivån i EU.

Det är bra att man för en gångs skull följer det man har sagt och lovat den svenska befolkningen, att lägga sig på en sådan nivå att det inte ska vara onödigt gynnsamt att ta sig till Sverige. Men det faktum att personer väljer att söka asyl i just Sverige bevisar i sig självt att Dublinförordningen inte har följts.

Inget av Sveriges grannländer är i en krissituation. Inget av Sveriges grannländer är i en sådan situation att vi kommer att vara första asylland. Det talas om möjligheten att ta flyget hit. Men om man på ett ordnat sätt kan ta sig ombord på ett flyg och ta sig hela vägen upp till oss har man befunnit sig i någon form av säkerhet tidigare, och då är det också där man ska ha fått hjälp.

Det talas ofta från EU och från övriga partier i denna kammare om flyktingkrisen och flyktingsituationen i världen som att det är Europa som ska lösa situationen, som att det är Europa som ensamt bär ansvar och som är den enda plats på jorden där man kan nå säkerhet. Så är verkligen inte fallet.

Jag undrar hur länge man avser att hålla liv i en politik som i slutändan drabbar personer i akut nöd i och med att man inte ger hjälp direkt där den behövs för att säkerställa att personer når säkerhet.

Anf. 4 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Som utgångspunkt tror jag att vi kan konstatera att vi närmar oss frågorna om Europasamarbete och migration från olika infallsvinklar.

Som Paula Bieler vet är Socialdemokraterna det parti som under lång tid har sett till att Sverige har ett bistånd i världsklass. Det har Sverigedemokraterna under lång tid varit emot, så att försöka hävda att det är sverigedemokratisk politik att stå upp för ett högt bistånd är faktiskt hittepå.

Till skillnad från de flesta sverigedemokrater tror jag på Sverige och på de värden som Sverige är uppbyggt på. Sverige är ett litet, exportberoende land som gynnas av handel. Vårt land gynnas av utbyte, och vårt land gynnas av samarbete. Detta tillsammans med värden som frihet och jämlikhet är nycklar till det svenska välståndet. I den kontexten är EU viktigt, för vad den här frågan faktiskt handlar om är om vi vill ha mer eller mindre samarbete.

Paula Bieler säger att Dublinförordningen inte gäller. Det är riktigt att det är några länder i Europa, ofta styrda av partier med liknande ideologiska utgångspunkter som Sverigedemokraterna, som inte följer Dublinförordningen. Men de flesta länder följer Dublinförordningen.

Då blir frågan: Vad är Sverigedemokraternas lösning framåt?

Min uppfattning är att Sverige ska fortsätta på den inslagna vägen, som handlar om att föra en seriös migrationspolitik som är i linje med den i resten av Europa, men vi ska också följa ingångna avtal. Det är bra för Sverige, och det är bra för svenskarna.

Anf. 5 PAULA BIELER (SD) replik:

Herr talman! Det var mycket snack men lite svar på den konkreta frågan. Frågan jag ställde var varför och hur länge man avser att hålla liv i ett system som faktiskt drabbar de nödställda.

Det var inte länge sedan som det kom en rapport från FN om att bland dem som landar på Italiens stränder, som tagit sig dit över Medelhavet, är det mindre än 3 procent som har asylskäl. Det har uppdagats att i flyktingläger som finns nära, där personer kan söka akut skydd för sig själva och sina närmsta samlat med sin familj, kan vi inte säkerställa att de får mat och att de har ett liv som kanske inte är värdigt på det sätt som vi avser med värdigt men tillräckligt för att kunna överleva och sedan ordnat kunna söka sig vidare via vidarebosättningsprogram. Det är vår väg framåt. Det har varit vår väg framåt under lång tid att satsa på att hjälpa där hjälpen behövs, att satsa på att garantera personer i akut kris en överlevnad. Låt därefter vidare migration för att höja välfärden vara organiserad och ordnad via visumansökningar, via vidarebosättningsystem och via klassiska ansökningar om uppehållstillstånd i förväg.

Låt oss vara ärliga: Det är ingen vid Sveriges gränser som flyr för sitt liv. Det är ingen vid Sveriges gränser som kommer att dödas just där och då. Där är man på säker mark.

Sveriges, EU:s och västvärldens politik hjälper inte dem som flyr för sitt liv. Det är klart att man vill hjälpa dem man ser nära sig, men den politik som naiva länder har fört i syfte att stilla sitt samvete har drabbat de mest nödställda. Den har gjort det lönsamt att ta livsfarliga vägar i jakten på ett bättre liv i stället för att vi garanterar liv för dem som behöver det.

(Applåder)

Anf. 6 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Ja, Paula Bieler, det är klart att du kan säga att det är mycket snack, men låt oss gå tillbaka och fundera på vad den här frågan faktiskt handlar om. Jo, den handlar om i vilken mån vi vill följa EU-rätten eller inte och i vilken mån vi tror att det är bra för Sverige att stå upp för de avtal som vi har ingått. Det är vad frågan handlar om. Den handlar inte om migrationspolitiken i allmänhet, utan den handlar om vilken väg Sverige ska ta när det gäller att hålla ingångna avtal.

Vi socialdemokrater har varit tydliga när det gäller migrationspolitiken. Vi kommer att se till att Sverige inte hamnar där vi hamnade 2015 genom att ha ett regelverk som inte avsevärt skiljer sig från det i resten av Europa.

Vi socialdemokrater har dessutom, till skillnad från Sverigedemokraterna, arbetat med förslag kopplat till ett kvotssystem, vilket gör att det finns lagliga vägar in i Europa för människor som flyr för sitt liv. En annan skillnad är att ni vill bryta avtal. Er politik skulle förstöra Sveriges rykte.

Det är inte på något sätt rimligt att göra Sverige till någon form av europeiskt utstött land, som Polen, Ungern och andra länder som styrs av politiker med liknande ideologisk hemvist som Sverigedemokraterna.

Att bryta avtal är dåligt för vår handel, dåligt för vårt rykte och dåligt för vår migrationspolitik. Kort sagt: Det är dåligt för Sverige och dåligt för svenskarna.

Anf. 7 MIKAEL CEDERBRATT (M):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till utskottets förslag. Även om jag formellt inte kan göra det å de övriga allianspartiernas vägnar vet jag att de också skulle ha yrkat bifall till förslaget om de hade deltagit i debatten.

Detta är kanske inte världens mest spännande betänkande, men det berör en av de mest centrala delarna av EU:s gemensamma migrationspolitik.

Låt mig först sätta in detta i ett lite större perspektiv. Enligt UNHCR var 65 miljoner människor på flykt 2016. För att ge en bild av omfattningen har Storbritannien, Frankrike och Thailand var för sig 65 miljoner invånare. Det är alltså som om hela Frankrikes befolkning skulle vara på flykt. I kontrast till detta tog EU emot 1,3 miljoner, vilket motsvarar Estlands befolkning. År 2016 tog Sverige emot 29 000 asylsökande.

Dessa siffror får mig att dra två slutsatser. Den ena är att vid en jämförelse av antalet asylsökande till Sverige åren 2015 kontra 2016, med 163 000 respektive 29 000, kan jag konstatera att de åtgärder som Sverige

införde med gränskontroll och transportörsansvar visar att vi i det korta perspektivet bara kan lita på oss själva.

I avvaktan på att EU axlar migrationsrollen ordentligt tror jag att det temporärt bästa skulle vara att återvända till den 1 maj 1958 och den nordiska passunionen. Då upphörde den interna passkontrollen inom Norden, och man uppehöll en gemensam nordisk gränskontroll vid Nordens yttre gräns.

Men i det längre perspektivet och när vi ser flyktingsituationen i världen är det långsiktigt enbart EU som har storheten att kunna hantera flyktingströmmarna på sikt.

Låt oss efter denna utveckling återvända mer konkret till dagens betänkande.

Dublinförordningen har två huvudfunktioner. Den mest uppenbara och mest diskuterade är hur vi fördelar de asylsökande mellan medlemsstaterna, alltså vilken stat som har ansvaret för att bedöma behovet av skydd. Det är det land som tagit störst del av den asylsökandes inresa eller, enklare uttryckt, det land inom EU som den asylsökande först anlände till. I detta första land ska den asylsökande registreras, och då har det landet ansvaret för asylutredningen.

Den andra funktionen är den andra sidan av statens ansvar: att utföra en asylutredning. Det är den asylsökandes rätt att få sin sak prövad. En asylsökande ska inte riskera att skickas fram och tillbaka mellan två länder som pekar finger åt varandra och säger: Det är ni som har ansvaret.

Dublinförordningen, som bland annat bygger på registrering i första EU-land, har fungerat dåligt. Vi i Alliansen har drivit på för att få fram en omfördelningsmekanism, alltså en omfördelning som automatiskt träder i kraft utan särskilda politiska beslut.

Detta ska ses i ljuset av det politiska beslutet att omfördela 160 000 efter flyktingkrisen 2015 och där det fram till februari i år enbart har omfördelats 12 000 av de 160 000. En automatisk mekanism är alltså att fördela framför enskilda politiska beslut.

En automatisk mekanism ska kompletteras av att det ska kosta att inte sköta sig. Följer man inte EU:s regler ska det få ekonomiska följder.

I denna fråga skjuter vi regeringen framför oss. Nu långsamt börjar regeringen driva denna linje i förhandlingarna. Det är denna omfördelningsmekanism som försakat totalstopp i förhandlingarna om Dublinförordningen.

Det finns propåer om att den nuvarande förordningen snart kommer att förändras. Varför då göra små justeringar i den nuvarande, alltså yrka avslag på propositionen? Frågan är relevant, men med hänsyn till att förhandlingarna avseende Dublinförordningen gått i stå tror jag att det kommer att dröja.

Den förändring som föreslås handlar om att få bättre rättssäkerhet men också om att behålla effektiviteten i verkställigheten av Dublinförordningen.

Medlemsstaterna hade tre alternativ att välja på, och betänkandet föreslår det som är mest likt den praxis som redan råder i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Prot. 2016/17:117

31 maj

*Ytterligare anpassning
av svensk rätt till
Dublinförordningen*

§ 6 Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2016/17:SfU23
Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn (prop. 2016/17:154)
föredrogs.

Anf. 8 TINA GHASEMI (M):

Herr talman! Den här propositionen utgår från den migrationspolitiska överenskommelse som slöts mellan regeringen, Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna hösten 2015. I korthet innebär den att antalet föräldrapenningdagar anpassas efter barnets ålder vid tidpunkt för bosättning i Sverige.

Barn som kommer till Sverige med sina föräldrar får rätt till 480 dagar om barnet blir bosatt i Sverige före ettårsdagen, 200 dagar om barnet blir bosatt före tvåårsdagen och 100 dagar om barnet blir bosatt efter tvåårsdagen.

Syftet är att stärka drivkrafterna till arbete och egen försörjning så att fler nyanlända ska komma in på arbetsmarknaden.

Samtidigt har Moderaterna efter överenskommelsen presenterat ytterligare förslag på begränsningar i möjligheten att ta ut föräldrapenning för den som saknar sjukpenninggrundande inkomst.

Med anledning av det tillstyrker vi dels propositionen, då den är en del av migrationsöverenskommelsen, dels yrkar vi bifall till vår egen reservation med ytterligare förslag.

Herr talman! Utrikes födda har en svagare ställning på arbetsmarknaden. Den fattigdomsfälla som framför allt många utrikes födda kvinnor hamnar i kan inte accepteras och måste bekämpas genom att vi ser till att fler kommer i arbete och egen försörjning. Utrikes födda kvinnor har i dag en sysselsättningsgrad som är 23 procentenheter lägre än för inrikes födda kvinnor. Sammantaget får en av tio utrikes födda ekonomiskt bistånd medan bara en av hundra inrikes födda får det.

För den som ännu inte har kommit in på arbetsmarknaden är det avgörande att det är lätt att lämna barnen på förskola och att drivkrafterna att söka arbete är tydliga.

Långa tider av frånvaro från arbetsmarknaden, exempelvis genom att kombinera bidrag och föräldrapenning på grundnivå, leder till att trösklarna in till jobb blir allt högre och att risken för långvarigt utanförskap ökar. För att stärka arbetslinjen för dem med långvarigt bidragsberoende krävs en växling mellan föräldrapenning och utökad förskola för dem som lever på bidrag.

Därför har vi i Moderaterna i budgetmotionen för 2017 föreslagit att föräldrapenning på grundnivå, det vill säga för den som inte har arbetsinkomst, begränsas till 365 dagar. Vi har samtidigt föreslagit att rätten till avgiftsfri förskola utökas till 30 timmar för barn till föräldrar som lever på försörjningsstöd.

Med en mer generös förskola och kortare tid med föräldrapenning bör kraven på att göra sig anställbar öka för personer med försörjningsstöd. Det kan exempelvis ske genom bredare arbetssökande, deltagande i sfi-undervisning eller annan utbildningsinsats.

Herr talman! Svensk arbetsmarknad står inför historiskt stora utmaningar. Flera tusen har under de senaste åren kommit till Sverige och beviljats uppehållstillstånd här. Flera av dem saknar språkkunskaper, utbildning, kontakter och många gånger tidigare arbetslivserfarenhet.

Jobb och egen försörjning kan skydda dem från det utanförskap de riskerar att hamna i som nya invånare i ett land som de inte känner, ett land som på många sätt är dem obekant och främmande. Jobb och egen försörjning kan leda dem in i samhället och värna dem från exkludering. Jobb och egen försörjning kan förse dem med en möjlighet att råda över sitt eget liv, sin egen tillvaro och sin egen framtid.

Därför är det viktigt att arbetslinjen återupprättas, att det ställs krav på att göra sig anställbar och att det alltid ska löna sig att gå från bidrag till arbete.

Anf. 9 LINUS BYLUND (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag socialförsäkringsutskottets betänkande *Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn*. Jag menar dock att vi debatterar något mycket större, och jag ska komma till det så småningom.

Regeringen vill med propositionen som ligger till grund för detta betänkande begränsa tillgången till föräldraförsäkringen för människor som av olika skäl befinner sig i Sverige.

Vid en första anblick verkar det vettigt, och ställt mot nuvarande ordning är det en förbättring. Men en förbättring från katastrofalt korkat och dåligt till bara väldigt märkligt och dumt är en förbättring som åtminstone jag har svårt att applådera.

Herr talman! Allt hänger ihop. Även föräldrapenningen utgör en del i det stora samtidsproblemet svensk välfärd kontra svensk migrationspolitik. Därför tänker jag ägna mig åt den stora bilden ett slag.

Det finns många människor i den pågående migrantvågen och tidigare dito som ursprungligen, tidigare, har flytt undan krig och stor fara. Det är inte tu tal om det. Dock är det ett faktum att väldigt få migranter beslutar att ta sig över gränsen och söka asyl i Sverige därför att det är krig i det land där de befinner sig. Det förekommer inte. Det finns ingen som gör det. Detta beror på att det inte är krig i vare sig Danmark, Polen, Tyskland, Norge eller något annat närliggande land och heller inte i många andra europeiska länder som dessa migranter i regel passerar på sin väg till Sverige.

Här har vi en nöt att knäcka för många i denna kammare. Om det inte är krig där man befinner sig, varför väljer man då att underlåta att ge sig till känna och söka asyl för att i stället färdas genom en rad säkra länder och ta sig över gränsen till just Sverige? Varför är trycket av migranter särdeles stort på just vårt land? Är det vädret – kan det vara regn, snö och, i relativa termer, exceptionell köld som lockar? Eller är det något annat?

Man får naturligtvis tro vad man vill om den saken. Jag för min del tror att det som lockar är vårt frikostiga och kravlösa välfärdssystem, åtminstone till väldigt stor del. Och åtminstone delar av den nuvarande föräldrapenningen är en del av detta kravlösa välfärdssystem.

Jag vill göra ett tillägg, för erfarenheten säger mig att jag bör vara extra tydlig inför denna församling: Nej, det handlar inte om att peka ut någon

grupp som snyltare eller skurkar. Det handlar om en förståelse för hur människor med knappa resurser agerar utifrån givna förutsättningar.

Det är inte de migranter som kommer till Sverige och belastar välfärden på olika sätt som jag pekar finger mot. Dessa människor agerar fullt förståeligt och mänskligt. Jag pekar på Sveriges system, på er och på er naiva och på gränsen till infantila syn på migration och välfärd. Det är ert fel att det ser ut som det gör i Sverige i dag. Inget av de andra partierna i denna kammare är utan skuld.

Facit finns här mitt framför oss. Vi har sett det. Ni har sett det. Väljarna har sett det. De andra partiernas gemensamma idé om massinvandring och mångkultur visade sig vara precis så genomusel som mitt parti påpekade redan för snart 30 år sedan.

Herr talman! Det är såklart varje svensk politikers rätt att vara för helt fri migration, det vill säga förespråka att var och en som skulle kunna höja sin levnadsstandard genom att flytta till Sverige också har rätt att göra det. Men då tycker jag att man ska säga det rakt ut och låta väljarna få veta vad man tycker. Då tycker jag att man ska sluta låtsas att det man sysslar med är att hjälpa människor på flykt undan krig, för det är det ju inte. Det är inte sant, utan det är faktiskt tvärtom. Regeringen tar till och med pengar från biståndet för att bekosta regeringens och övriga partiers gemensamma, fatala misslyckande med migrationen här hemma i Sverige.

Herr talman! Det migrationskaos som vi har upplevt och upplever beror på Sveriges regeringars slapphet och naivitet. I stället för detta sorgliga läge hade vi kunnat hjälpa mångdubbelt fler flyende människor och samtidigt slippit de bedrövliga konsekvenser som er politik fått för Sverige, om ni bara hade lyssnat. Och det räcker inte med att statsministern ljudligt konstaterar att ni alla har varit naiva, när både han själv, hans parti och alla andra partier fortsätter att vara det.

Sverigedemokraternas hållning är tydlig. Svensk välfärd är skapad av och finns till för svenska medborgare och i förekommande fall människor som är i Sverige och förvärvsarbetar för sitt uppehälle.

Givetvis ska ingen människa som har rätt att uppehålla sig i Sverige lämnas åt sitt öde. Alla ska vara garanterade tak över huvudet, mat på bordet, medicin till barnen och så vidare, för att kort sammanfatta. För detta ändamål vill Sverigedemokraterna införa ett behovsprövat stöd, men det tänker jag inte gå in på i detalj nu.

När det gäller föräldrapenningen, som är ämnet för dagen, vill Sverigedemokraterna att den del som är baserad på tidigare sjukpenninggrundande inkomst ska vara tillgänglig även för den som bor i Sverige tillfälligt eller som ännu inte hunnit bli svensk medborgare. Det är rimligt att den som bidrar till ett system också kan använda systemet, oavsett medborgarskap.

När det gäller föräldrapenning på grund- respektive lägstanivå, alltså ersättning som inte är baserad på tidigare arbete, vill vi att den ska vara förbehållen svenska medborgare. Detta medför flera viktiga fördelar: Barn som kommer till Sverige och är gamla nog att gå i förskola blir inte fast i hemmet längre än nödvändigt och kommer därför att ta till sig såväl språk som kultur mycket snabbare än annars. Vuxna som kommit till Sverige med barn som inte kräver omvårdnad i hemmet kan snabbare påbörja sina studier i svenska och samhällskunskap eller, i förekommande fall, sitt arbetssökande.

Myndigheter med ansvar för migranternas studier och arbetssökande får en bättre överblick, och människor som behöver olika åtgärder slipper att bli gömda i statistiken som varande ”föräldralediga”.

En annan konsekvens av mer indirekt art är att det med vårt förslag, i de fall där den ena föräldern har kommit in på arbetsmarknaden och den andra inte har det, automatiskt blir den förälder som har en tidigare inkomst som kan vara föräldraledig, medan den som bäst behöver tid i skolan eller arbetslivet får möjlighet till detta.

Herr talman! Tillåt mig att leka spåman. Sveriges hela socialförsäkringssystem kommer i framtiden att reformeras så att det slutar att utgöra ett lockbete för ekonomiska migranter samt blir långsiktigt hållbart. I en teoretisk värld där Sverigedemokraterna inte har inflytande framöver kommer denna reform att genomföras av de andra partierna, helt enkelt därför att det är det enda rimliga om man vill fortsätta att behålla en stabil välfärdsstat.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 3 i betänkandet och säga tack till herr talmannen och alla som har lyssnat.

(Applåder)

I detta anförande instämde Paula Bieler, Heidi Karlsson och Jennie Åfeldt (alla SD).

Anf. 10 WIWI-ANNE JOHANSSON (V):

Herr talman! Jag tänker hålla mig till betänkandet, som heter *Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn*, och jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation.

Jag ska fatta mig mycket kort. I sak finns det skäl att tycka att förändringarna är möjliga eller rimliga. Däremot tycker jag att det är djupt olyckligt att det blir en särlösning för just föräldrar som kommer till Sverige med barn, när det finns en sittande utredning – Utredningen om en modern föräldraförsäkring – som kommer med sitt slutbetänkande i oktober i år.

Tyvärr har det tagit så mycket tid i utredningshänseende att vi får se hur bra utredningen i dess helhet blir, men den kommer att ta ett grepp om föräldraförsäkringen för att göra den modern. Vi tycker att det är olyckligt att man väljer en särlösning.

En pikant sak i sammanhanget är att föräldrar som kommer till Sverige med barn över två år i praktiken får en individualiserad, alltså en tudelad, föräldraförsäkring. Det tycker vi i Vänsterpartiet är väldigt bra och något som ska gälla alla. Jag vill peka på att detta inte är dåligt i sig, men vi tycker inte om denna särlösning. Detta har regeringen också insett i sin proposition.

När man tittar på bevekelsegrunderna till varför man har brutit ut och gett ett delbetänkande i uppdrag till utredningen, som har slutat i detta betänkande, ser man att det är rätt grumliga anledningar till att man vill göra denna särlösning. Det här är dessutom en del av migrationsöverenskommelsen, som Vänsterpartiet inte står bakom.

Herr talman! Jag begränsar mig till detta och yrkar bifall till vår reservation och avslag på utskottets förslag.

Anf. 11 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Vi debatterar i dag socialförsäkringsutskottets betänkande SfU23, som rör begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn.

Kristdemokraterna stöder förstås den aktuella propositionen i fråga om att begränsa rätten till föräldrapenning för föräldrar som bosätter sig i Sverige med barn som är två år eller äldre.

Denna begränsning är en del av den migrationspolitiska överenskommelse som ingicks i oktober 2015 mellan Kristdemokraterna, de övriga allianspartierna och regeringen. Vi har för avsikt att genomföra det som vi har kommit överens om.

Förslaget innebär i korthet att föräldrar till barn som är äldre än två år när familjen bosätter sig i Sverige inte ska få lika många dagar med föräldrapenning som föräldrar till barn som är yngre än två år.

Föräldraförsäkringen är i första hand tänkt att användas under barnens första levnadsår, och det är också så som försäkringen används i dag. Under barnens två första levnadsår använder föräldrarna i genomsnitt 348 av de totalt 480 föräldrapenningdagarna.

Med utgångspunkt i dessa faktum är det varken rimligt eller rättvist att föräldrar som bosätter sig i Sverige med äldre barn får lika många dagar med föräldrapenning som föräldrar med nyfödda barn. Det är därför bra att denna överkompensation regleras i och med den aktuella propositionen.

Samtidigt motsätter sig Kristdemokraterna förslaget om att, utöver vad som ingick i migrationsöverenskommelsen, begränsa föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn som är endast ett år gamla. Vi anser att barn som ännu inte fyllt två år är att betrakta som mycket små och därmed i stort behov av sina föräldrar för omsorg och anknytning. Därför bör det också finnas en stor flexibilitet, så att föräldrarna själva kan avgöra hur stor del av tiden de själva vill ha omsorgen om sina barn.

Svenska Barnläkarföreningen betonar i sitt remissvar på propositionen att föräldraförsäkringen har som huvudsakligt syfte att barn ska kunna utveckla en nära och god kontakt med trygga omsorgspersoner.

Barnombudsmannen saknar, enligt sitt remissvar, ett tydligare barnfokus och resonemang utifrån ett barnperspektiv i förslaget.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd påpekar i sitt remissvar att den föreslagna begränsningsregeln innebär mindre utrymme för anpassning utifrån varje enskilt barns behov, eftersom antalet dagar med föräldrapenning minskar.

Det kan inte vara förvånande för någon att Kristdemokraterna anser att detta är särskilt viktigt när det gäller de allra minsta barnen. Av denna anledning yrkar jag bifall till reservation 4. Vi tycker alltså inte att någon begränsning ska göras av antalet dagar för barn som är äldre än ett år men yngre än två år.

Detta innebär dock inte att Kristdemokraterna inte tar de svåra integrationsproblem som Sverige står inför på allvar.

Till att börja med är vi tveksamma till att begränsningar av föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn som är så unga som ett år skulle kunna ha någon kraftfull effekt på etableringsgraden av nyanlända kvinnor som ska in på den svenska arbetsmarknaden.

Av propositionen framgår det bland annat att Arbetsförmedlingen menar att det av befintlig statistik är svårt att bedöma i vilken utsträckning en

begränsning av rätten till betald föräldraledighet kommer att påskynda deltagande i etableringsuppdraget och etableringen på arbetsmarknaden och i samhället i övrigt för nyanlända föräldrar.

Enligt propositionen tycks föräldrar som kommer till Sverige med mycket små barn ta ut färre föräldrapenningdagar än förväntat, eftersom dessa i högre grad inte ansöker om någon föräldrapenning alls.

Vi menar därför att en begränsning av antalet föräldrapenningdagar för föräldrar som bosätter sig i Sverige med så små barn som ettåringar riskerar att leda till att det ändå är främst kvinnor som är hemma med barnen, men då utan ersättning och därmed utanför socialförsäkringssystemet. Det anser vi är en sämre situation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation 4.

Anf. 12 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Herr talman! Svensk föräldraförsäkring tycker jag är en av de absolut finaste delarna av den svenska välfärden – smart och framtidsinriktad social ingenjörskonst.

Det är inte varje dag man kan stå här i kammaren och mycket tydligt och enkelt förklara vilket problem som man ser och vill lösa och hur man tänker sig att det konkret ska göras.

Men i dag är det en sådan dag då vi debatterar betänkandet om begränsningar i rätten till föräldrapenning för föräldrar som kommer till Sverige med barn.

Lagförslaget innebär att föräldrar som kommer till Sverige med barn får rätt till 480 dagar med föräldrapenning om barnet blir bosatt i Sverige innan det fyller ett år, till 200 dagar om barnet blir bosatt i Sverige under sitt andra levnadsår och till 100 dagar om barnet blir bosatt i Sverige efter sitt andra levnadsår.

Herr talman! Det förslag som betänkandet innehåller är ett viktigt steg för att ta bort den överkompensation som föräldrar som kommer till Sverige i dag får för äldre barn.

Vi vet samtidigt att möjligheten till ett långvarigt uttag av föräldrapenning för ett äldre barn kan bidra till att försena etableringen på arbetsmarknaden för föräldrar. Det motverkar ambitionen för föräldrar att delta i arbetsförberedande insatser som kan föra dem närmare arbetsmarknaden, samtidigt som det många gånger innebär att de barn som kommer hit till Sverige får sämre möjligheter att delta i förskola och den utveckling som det innebär kopplat till den förberedande skoldelen, språkutvecklingen och möjligheten att ha en vardag tillsammans med andra.

Lagen innebär att föräldrar som kommer till Sverige kommer att få motsvarande antal föräldrapenningdagar som svenskar i genomsnitt har. Det finns alltså en tydlig likhet. Det har utredningen undersökt. Det blir verkligen en enkel modell som innebär att om man kommer hit till Sverige får man ett lika stort antal dagar som motsvarande svensk har om ett barn är nyfött, om ett barn är ett år och om ett barn är två år. Det tycker jag är klokt. Det är bra för barnen, och det är bra för föräldrarna, som också får en större möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden.

Vi vet att en av de absolut viktigaste åtgärderna för att barn ska ha en bra uppväxt är att föräldrarna har ett arbete.

Samtidigt ger detta föräldrar möjlighet att anpassa sig efter barnets behov och goda möjligheter att kombinera föräldraskap och arbetsliv. Lagen

kommer att gälla alla föräldrar som kommer till Sverige med barn. EU-medborgare anpassas redan i dag, och de kommer inte att omfattas av samma regelverk. För dem görs redan en anpassning i förhållande till den lagstiftning som man har i olika EU-länder.

Jag yrkar bifall till förslaget i socialförsäkringsutskottets betänkande 23.

(Applåder)

Anf. 13 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP):

Herr talman! Svensk föräldraförsäkring är verkligen något att vara stolt över. Det är en försäkring som ser både till barnets bästa och till barnets behov av att få en nära och stark relation till sina föräldrar och som bidrar till att vi har ett högt barnafödande i kombination med ett stort arbetsmarknadsdeltagande av kvinnor – alltså en av världens mest jämställda arbetsmarknader på detta sätt.

Föräldraförsäkringen spelar roll för människors vilja att flytta tillbaka till Sverige. Personer som har valt att studera utomlands och funnit kärleken någon annanstans kanske väljer att komma tillbaka när de får barn. Här vet man nämligen att man har möjlighet att kombinera ett familjeliv med ett arbetsliv oavsett föräldrarnas kön.

Herr talman! Med detta sagt vill jag kraftfullt ta avstånd från Sverigedemokraternas förenklade retorik om att människor på flykt skulle välja att komma till Sverige bara på grund av föräldraförsäkringen. Sverige är ett land där den som kommit hit, på flykt eller av andra skäl, kan komma in i samhället och skapa sig ett gott liv för sig och sina barn.

En del i detta är naturligtvis våra väl genomtänkta socialförsäkringssystem, liksom att vi jobbar aktivt mot diskriminering och att vi har en väl fungerande arbetsmarknad. Just nu har vi fler som arbetar än vad som uppmätts på mycket lång tid. Det tror jag spelar roll för att människor ser Sverige som ett land som inte bara är tryggt och fritt från krig utan också en plats där man kan bygga sin framtid – precis som människor som tidigare har kommit hit från Finland, forna Jugoslavien etcetera har kunnat göra. De kommer och bygger vårt land starkare.

Det Sverigedemokraterna talar om som ett misslyckande handlar inte om att vi har byggt ett så bra land att människor trivs här och vill flytta tillbaka hit efter att ha studerat utomlands. Misslyckandet består i stället i världssamfundets oförmåga att förhindra krig, torka, klimatförändringarnas konsekvenser i form av naturkatastrofer etcetera. Men det är ju inte det socialförsäkringsutskottets betänkande 23 egentligen handlar om, herr talman, även om det är en del i den principiellt mycket viktiga och stora debatt som förs i vårt samhälle i dag om vilket Sverige vi vill ha.

Herr talman! Jag vill ha ett Sverige där den som kommer hit med barn kan känna en trygghet och få den tid som behövs, både för föräldern och barnet, när barnet är litet. Jag vill också ha ett Sverige där alla kvinnor, oavsett när de kom till Sverige, har möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden. Att ha ett jobb att gå till och en egen försörjning genom arbete är ändå en grundbult för jämställdheten och för kvinnors självständighet livet ut.

Herr talman! Det gläder mig att Tina Ghasemi från Moderaterna tog ett starkt avstamp i det man kan kalla arbetslinjen, för någonting som har oroat mig under denna mandatperiod är att Moderaterna lite grann har

släppt taget om arbetslinjen när det gäller just kvinnor med barn. Jag tänker tillbaka på våra debatter om vårdnadsbidraget, där Moderaterna tvärtom argumenterade för att det är viktigt att kvinnor ges dåliga ekonomiska förutsättningar och incitament för att arbeta genom vårdnadsbidraget på 3 000 kronor. Jag hoppas att Moderaterna släpper taget om det förlegade förslaget, herr talman, och ansluter sig till den retorik Tina Ghasemi framförde i dag.

Det förslag vi debatterar i dag, herr talman, handlar om att anpassa föräldraförsäkringen så att föräldrar som flyttar till Sverige med barn som är över ett eller två år får ett antal föräldradagar som motsvarar genomsnittet för en förälder vars barn bodde här redan vid födseln. Det kommer att leda till att kvinnor kommer ut på arbetsmarknaden tidigare.

Samtidigt tycker jag att förslaget är väl avvägt också ur det andra perspektivet, det vill säga barnets möjlighet att få en trygg start ihop med sina föräldrar. Till skillnad från Kristdemokraterna tycker jag att det är ett bra förslag att barnen följer snittet redan när de är över ett års ålder, och jag tycker att resonemanget inte riktigt hänger ihop när Kristdemokraterna är för detta när det gäller barn som är över två år men inte när det gäller barn som är över ett år.

Däremot vill jag tacka Kristdemokraterna för att de i sin reservation lyfte fram en angränsande och annan viktig fråga, nämligen vilken möjlighet kvinnor som är föräldralediga – och som borde och ska få vara föräldralediga – har att lära sig svenska genom sfi-undervisning. Detta är en fråga som regeringen också har uppmärksammat och tycker är viktig. Det är viktigt att även den som är föräldraledig får möjlighet att tillgodogöra sig det svenska språket så tidigt som möjligt.

Med de orden yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet, herr talman.

Anf. 14 LINUS BYLUND (SD) replik:

Herr talman! Jag vet inte hur tydlig man måste vara i ett anförande för att det ska gå fram vad man menar. Mitt anförande finns att se på riksdagens hemsida och säkert även på Youtube framöver.

Jag var väldigt tydlig i mitt anförande, och vi är alltid noga med att hålla oss till fakta. Detta är en liten del, vilket jag också påpekade i mitt anförande, av en svensk välfärdsmodell som i många delar är kravlös, och det är någonting väldigt dåligt. Det utgör ett lockbete. Att sedan just föräldraförsäkringen är en liten del kan vi vara överens om.

Jag vet inte heller vad Annika Hirvonen Falk menar med att ta upp återflyttande svenskar som varit utomlands för studier. Mig veterligen är det nämligen väldigt sällan man avsäger sig sitt medborgarskap i Sverige om man studerar utomlands en tid och kanske träffar någon och skaffar barn. Då är man svensk medborgare, och det är ingenting som påverkas av vårt förslag i denna fråga över huvud taget.

När det gäller egen försörjning och kvinnors ställning på arbetsmarknaden är det precis det vi vill komma åt med det förslag vi har, det vill säga att människor som kommer till Sverige ska komma ut i samhället – i studier och i arbetslivet – så fort som möjligt. Det gäller i allra högsta grad kvinnor, för det är kvinnor som i högre grad än män i det här fallet läses in i hemmet på grund av de välfärdssystem vi har.

Jag undrar hur man egentligen ser på detta. Är det en slump att människor väljer just Sverige, trots att man måste ta sig genom stora delar av

Europa för att över huvud taget komma hit? Är det en slump, eller kan det bero på något annat?

Anf. 15 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Herr talman! Att jag talar om såväl svenska medborgare som kommer till Sverige med barn som medborgare från andra länder som väljer att flytta till Sverige beror ju på att vår politik handlar om båda dessa grupper.

Vårt förslag gör inte skillnad på om personen i fråga är svensk medborgare eller inte. Vi tycker inte att föräldraförsäkringen ska göra skillnad på om barnet är fött av en person med ett svenskt medborgarskap eller ett annat lands medborgarskap. Det tycker jag är en mycket tydlig och grundläggande skillnad mellan Sverigedemokraternas politik och den politik som jag tror att samtliga andra partier här har gett uttryck för – i alla fall i denna fråga.

Det är en ganska komplex fråga vad som är orsakerna till att många människor väljer att bosätta sig i Sverige. Till att börja med: När vi pratar om flyktingar handlar det i grunden om att många människor tvingas fly. Jag ser med oro på den utveckling vi har i världen, inte minst att klimatförändringarna – som har torka och naturkatastrofer som följd – tvingar allt fler på flykt.

Som jag också sa i mitt anförande är dock Sverige ett fantastiskt land där människor kan få en chans till ett bra liv. De kan komma in i samhället, bidra och få en egen försörjning och en framtid för sina barn. Det är ingenting jag vill ändra på. Jag vill inte göra Sverige sämre bara för att ingen ska vilja bo här.

Anf. 16 LINUS BYLUND (SD) replik:

Herr talman! Man måste ju se på detta med nyktra ögon. Om det fanns oändligt med pengar skulle varenda människa vilja se att alla människor på jorden hade jättemycket mer resurser och så vidare, men det är inte så det funkar. Vårt socialförsäkringssystem är inte helt oändligt, och vi kan inte belasta det hur som helst. Det ansvarsfulla är i stället att förvalta det på ett sätt som är hållbart i längden, och då duger det inte att ha fri invandring och fri tillgång till välfärden. Det funkar helt enkelt inte.

När det gäller människor på flykt från krig handlar det om ungefär 2 procent, som Paula Bieler så påpassligt påpekade. Man har gjort mätningar på 3 procent vid Italiens kust till exempel. Men vi behöver inte hänga upp oss på den siffran. Det är långt ifrån alla som flyr från krig, och när man flyr vidare genom Europa till Sverige är man definitivt ekonomisk migrant, inte flykting – det har man slutat vara när man tagit sig till säker plats. Där måste vi vara överens, för det är ett rent faktum.

Jag undrar om Miljöpartiet förstår att det system vi har kommer att kollapsa om man inte ser till att förvalta det. Det kommer inte att finnas. Är det ansvarsfullt? Förstår man problemet med att ha den här synen på migration kontra välfärdstillgång? Jag skulle gärna höra någon typ av utvecklande svar på det.

Anf. 17 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Herr talman! Om vi hade så stora rikedomar i världen att ingen människa behövde vara fattig skulle vi naturligtvis vilja att alla hade det bra, säger Linus Bylund i sitt anförande.

Herr talman! Det finns resurser i världen för att människor ska ha mat för dagen, rent vatten och sjukvård. Faktum är att fler människor fått tillgång till detta under de senaste åren. Men det är också fler människor på flykt än på mycket lång tid.

Sverigedemokraterna vill i det läget bygga högre murar. De vill göra skillnad på den som bosätter sig i Sverige med små barn och är svensk medborgare och den som bosätter sig i Sverige och får permanent uppehållstillstånd men inte är svensk medborgare. Det här illustrerar tydligt hur den ideologiska grundsynen skiljer sig åt våra partier emellan.

Miljöpartiet vill ha ett väl fungerande välfärdssystem. Vi ser att detta går – och historiskt har gått – att kombinera med att människor söker sig till Sverige för att arbeta här eller kommer hit på flykt. Se bara på hur väl de människor som kom till Sverige på 90-talet från forna Jugoslavien har lyckats! De har byggt vårt land starkare. Det här gör vi samtidigt som vi är en av världens humanitära stormakter, med ett generöst bistånd och ett klimatansvar som på sikt är nödvändigt.

Anf. 18 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Jag tog tillfället i akt att ta replik när Miljöpartiet diskuterade vårdnadsbidraget. Det händer inte så ofta nu för tiden.

Själva tanken med vårdnadsbidraget är att föräldrarna och familjerna själva ska kunna bestämma hur man ska skapa den kontakt som behövs mellan föräldrar och barn. Jag tror att Miljöpartiet och jag är ganska överens om den bilden. Det förslag som lagts fram skapar problematiken att man själv som familj inte får möjlighet att skapa den kontakten på det sätt man önskar. Det är därför vi säger nej till att begränsa detta från ett års ålder. Vi tycker att den migrationsöverenskommelse som finns är helt okej när det gäller tiden från två år och uppåt.

Vi tycker, precis som många remissinstanser, såsom Sveriges läkarförbund och Barnombudsmannen, att barnperspektivet saknas i denna proposition. Barnperspektivet handlar för mig om att man ska kunna skapa möjligheter för barnen att utveckla nära och goda kontakter med de personer som är närstående – föräldrar eller andra människor. På det sättet skapar man också trygga personer. Med det här förslaget tror jag att man kommer att försvåra den möjligheten för dessa barn, och därför säger vi nej till det.

Vi tycker inte att detta är ett förlegat synsätt. Vi tycker att det här är i samma linje som vårdnadsbidraget. Vi vill skapa möjligheter för föräldrarna och familjerna själva att bestämma hur barnen ska bli trygga och goda medborgare i Sverige. Det är inte riksdagen som ska göra det.

Anf. 19 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det här förslaget mycket väl beaktar barnperspektivet – å ena sidan barnets behov av att ha en nära och bra relation till sina föräldrar eller andra omsorgspersoner under den första tiden i livet, å andra sidan vikten av att barnet växer upp i en familj där föräldrarna har ett arbete och inte i en familj som präglas av fattigdom. Barnfattigdomen har ökat i Sverige. Det är ett stort problem, och det absolut viktigaste för att komma åt detta är att se till att föräldrarna har ett arbete att gå till. Jämställdhetsperspektivet är också en viktig fråga, även ur ett barnperspektiv. Barn i Sverige ska få växa upp i jämställda familjer.

Det jag inte förstår med Kristdemokraternas invändning är varför man tycker att det är rätt och rimligt att barn som blir bosatta i Sverige efter sin tvåårsdag får föräldradagar motsvarande snittet, medan barn som bosätter sig i Sverige efter sin ettårsdag ska ha lika många dagar som ett nyfött barn. Jag tycker att den här avtrappningen är mycket klok.

Herr talman! Det jag funderar på är om det kanske är så att Kristdemokraternas ambition egentligen är att föräldrar generellt sett ska vara hemma mycket längre än vad övriga partier tycker. Det kanske också är det som gör att Kristdemokraterna fortsätter att vara för vårdnadsbidraget, som en majoritet i den här kammaren tack och lov har avskaffat.

Anf. 20 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Det är rätt intressant att den här diskussionen tas upp. Antingen jobbar man, eller så är man fattig när man kommer hit. Jag visade i mitt anförande att de som kommer till Sverige med barn som är ett år stannar hemma med barnen, alldeles oavsett om socialförsäkringen ger dem pengar eller inte. Många av dem vet faktiskt över huvud taget inte hur man ska ansöka om de pengarna, och därför är de inte inne i socialförsäkringssystemet. Vi vill göra det möjligt för dem att få medel för att kunna välja att vara hemma, precis som svenska familjer kan göra. Vi tycker att valfriheten är viktig för föräldrarna. Vi tycker inte att vi som politiker ska bestämma hur dessa barn blir de trygga medborgare som vi tror att de behöver vara i framtiden. Vi tycker att valfriheten är så pass viktig för föräldrarna att de ska kunna avgöra detta själva.

Varför tycker vi då att det är viktigt att man behåller dem från ett års ålder? Det är för att statistiken visar att 348 av 480 föräldradagar tas ut före två års ålder. Då tycker vi att det är ganska rimligt att man har samma möjlighet om man kommer med en ettåring – just för att skapa den här tryggheten. Vi tror att introduktionen kan bli mycket bättre om man ger tryggheten från början och sedan kan se till att man går vidare i livet. Kanske hjälper det även till i skolgången framöver.

Skillnaden mellan Miljöpartiet och oss är att vi ser valfriheten som en möjlighet för föräldrarna och familjen att skapa goda och trygga barn, medan ni vill åstadkomma detta på annat sätt. Vi tror att vi har den bästa lösningen.

Anf. 21 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Herr talman! Nog måste väl ändå Larry Söder kunna förstå kopplingen mellan barnfattigdom och brist på arbete? Det är i grunden genom arbete som människor försörjer sig själva och sina barn. Om man inte har ett arbete att gå till eller lever på mycket knappa inkomster från bara den ena föräldern eller på ett vårdnadsbidrag på 3 000 kronor, som Kristdemokraterna vill ha, är risken för fattigdom större. Svårare än så är inte den kopplingen.

Eftersom de flesta tar ut de flesta av föräldradagarna före barnets tvåårsdag tycker Larry Söder att man ska få fullt antal dagar om barnet flyttar till Sverige fram till och med dagen före tvåårsdagen. Det här resonemanget kanske låter bra, men det som Larry Söder egentligen menar är att ett barn som har kommit till Sverige dagen före sin tvåårsdag ska få lika många föräldradagar som ett nyfött barn.

Det är inte helt i enlighet med hur systemet är tänkt att fungera. Systemet är tänkt att framför allt utgöra en försäkring under barnets första levnadsår. Med 200 dagar för ett barn som kommer till Sverige efter sin ettårsdag tror jag att vi uppnår precis det som de flesta av oss tycker är intentionen med föräldraförsäkringen.

Vi kan nog ha olika syn på hur viktigt det är med föräldrars valfrihet att få stanna hemma med sina barn fram till dess att barnen är tre år och vikten av att kvinnor kommer i arbete och egen försörjning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 7 Privata sjukvårdsförsäkringar inom offentligt finansierad hälso- och sjukvård

Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU22
Privata sjukvårdsförsäkringar inom offentligt finansierad hälso- och sjukvård (prop. 2016/17:166)
föredrogs.

Anf. 22 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Herr talman! I dag debatterar vi betänkande SoU22 som handlar om regeringens proposition *Privata sjukvårdsförsäkringar inom offentligt finansierad hälso- och sjukvård*. I propositionen föreslår regeringen att det i hälso- och sjukvårdslagen ska införas en bestämmelse om att vård till försäkringspatienter inom den offentligt finansierade vården enbart får ges om man inte åsidosätter principerna om människovärde, behov och solidaritet, det vill säga att ingen ska kunna köpa sig förbi någon som har större behov av hälso- och sjukvård.

Regeringen föreslår också att när landstingen överlåter åt någon annan att utföra vård ska avtalet innehålla villkor om just de kraven. I propositionen föreslås också att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att följa upp de konsekvenser som kommer av de föreslagna reglerna. Det är viktigt att i sammanhanget betona att förslaget inte handlar om att förbjuda privata sjukvårdsförsäkringar och att förslaget syftar till att förtydliga att de principer för prioriteringar som riksdagen tidigare har beslutat om fortsättningsvis måste gälla.

Herr talman! Bakgrunden till regeringens förslag är att antalet privata sjukvårdsförsäkringar har mer än sexdubblats mellan 2000 och 2015. Själva poängen med att teckna en sjukvårdsförsäkring är att man snabbare ska kunna få vård. Den vård man då får utförs av privata vårdgivare som ofta också utför vård åt landstingen via avtal.

Herr talman! Det finns en uppenbar risk att försäkringspatienterna får gå före i kön hos de privata vårdgivarna, som i grunden är offentligt finansierade och som har sin verksamhet uppbyggd av skattemedel. Ett stort problem i dag är att det saknas insyn i de verksamheterna. Därmed kan vi inte veta om och i så fall hur många försäkringspatienter som eventuellt tas emot före andra med större och mer omfattande behov.

Prot. 2016/17:117
31 maj

*Begränsningar i
föräldrapenningen för
föräldrar som kommer
till Sverige med barn*

*Privata sjukvårds-
försäkringar inom
offentligt finansierad
hälso- och sjukvård*

Utgångspunkten för svensk hälso- och sjukvård är att den ska ges efter behov och på lika villkor för hela befolkningen. Den svenska sjukvården åtnjuter stort förtroende hos befolkningen, och de allra flesta sluter upp kring principen om offentlig finansiering. Man ger efter förmåga och får efter behov.

Om dessa principer börjar ifrågasättas och om man inte kan känna sig säker på att vården ges efter behov riskerar hela vårt system om hur vården ska ges och finansieras att vittra sönder. Det handlar också om förtroendet för hela välfärden och välfärdssystemet och viljan att betala skatt. I längden påverkar det hela vårt samhälle.

Herr talman! I dag har 650 000 svenskar en sjukvårdsförsäkring. De flesta är finansierade via en arbetsgivare. Internationella studier visar att om den privata finansieringen av sjukvården ökar tenderar också skillnaderna i hälsa i befolkningen att öka. Det är ingen acceptabel utveckling för vårt land.

Redan i dag råder oacceptabla skillnader i hälsa och tillgången till hälso- och sjukvård i befolkningen. För den rödgröna regeringen är det en prioriterad uppgift att utjämna dessa skillnader så att allas rätt till en god hälsa och sjukvård av högsta kvalitet kan garanteras.

Flera studier visar också att svensk sjukvård i dag inte är organiserad för att ge personer med kroniska sjukdomstillstånd eller personer med stora vård- och omsorgsbehov den vård som de behöver. Vi behöver arbeta för en utveckling som motverkar det och som sätter patienten och patienternas behov i centrum.

Mer av privatfinansierad vård stimulerar inte en sådan utveckling, snarare tvärtom. Vi behöver reglera och förtydliga den lagstiftning som garanterar en jämlik och behovsstyrd hälso- och sjukvård. Vi ska kunna lita på att det är behoven som styr vår tillgång till vård och inte storleken på vår plånbok.

Herr talman! En viktig poäng med förslagen är att stärka den demokratiska insynen i hur offentliga medel används och att vårdgivarna redovisar för huvudmännen hur man organiserar sin verksamhet så att det inte råder någon osäkerhet om att försäkringspatienter inte får företräde före patienter med större behov och på sättet på det offentliga bekostnad.

Att människovärdes-, behovs- och solidaritetsprinciperna måste upprätthållas stöds av de flesta, nästan alla, remissinstanser. Men många av instanserna påpekar samtidigt att det inte är tillräckligt klart om en reglering verkligen behövs eller om det förekommer att vårdgivare inte följer principerna om att störst behov går först så att patienter med stora behov trängs ut. Det är också så att Lagrådet inte tillstyrker förslaget med hänvisning just till detta.

Vi socialdemokrater är precis som regeringen medvetna om att det är osäkert om försäkringspatienter verkligen ges företräde till vården. Men precis som regeringen anser vi att en reglering och ett förtydligande av lagen behövs för att vi inte ska riskera att ett parallellt sjukvårdssystem utvecklas. Vi vill inte se att vårt solidariska system med sjukvård efter behov och betalning efter förmåga långsiktigt ersätts med ett system där det är betalningsförmågan som avgör vilka vårdinsatser man får.

Herr talman! Vi menar också att en reglering är av vikt för att tilliten till och förtroendet för hälso- och sjukvården ska bevaras hos befolkningen. Vi beklagar att de borgerliga partierna inklusive Sverigedemokraterna uppfattar sakerna annorlunda. Jag yrkar bifall till vår reservation och avslag på utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 23 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Vi ska här i dag debattera ett hypotetiskt problem. Ja, ni hörde alla rätt: ett hypotetiskt problem. Vi borde naturligtvis i dag i stället diskutera sjukvårdens riktiga problem.

Vi har Europas längsta vårdköer. Vi behöver skicka våra mest sjuka barn till grannländerna på grund av bristen på vårdplatser. Mer än 30 000 patienter i operationsköer har väntat längre än vårdgarantins 90 dagar. Mer än 8 000 sjuksköterskor har valt att lämna vården på grund av en usel arbetsmiljö.

Listan på regeringens tillkortakommanden i sjukvården kan göras hur lång som helt. I stället lägger man all kraft på en proposition som inte behövs. Det är inte bara jag som anser det. Flera tunga remissinstanser anser att det inte behövs någon lagstiftning på detta område som föreslås i denna proposition.

Det är redan klart att patienter med privata sjukförsäkringar inte kan gå förbi den offentligt finansierade vårdkön. Det framgår tydligt i redan gällande lagstiftning. Därför finns det naturligtvis inte någon anledning att införa regeringens förslag.

Vi grundar det på följande. Människovärdes-, behovs- och solidaritetsprincipen i 2 § andra stycket i hälso- och sjukvårdslagen gäller för all hälso- och sjukvård såväl offentlig som privat. Den bestämmelsen gäller således även för vård inom ramen för en privat sjukvårdsförsäkring. Till och med Lagrådet avvisar förslaget och menar att ingenting tyder på att lagstiftningen behövs. Även Statskontoret, Vårdanalys och Vårdförbundet anser att underlaget brister när det gäller analys av det faktiska behovet av regeringens förslag. Inte ens regeringen själv har presenterat någon information som visar att det skulle finnas någon undanträngningseffekt inom offentlig vård till följd av privata sjukförsäkringar.

Herr talman! Vi sverigedemokrater anser i likhet med flera av dessa remissinstanser att regeringen inte har kunnat belägga att det finns en undanträngningseffekt till följd av privata sjukförsäkringar. Därmed finns det ingen anledning att lagstifta om detta. I stället kan regeringens förslag innebära att den offentligt finansierade vården skulle gå miste om utförare. Det skulle kunna hända om de aktörer som i dagsläget utför både offentligt och privat finansierad vård i stället väljer att enbart utföra vård inom ramen för de privata sjukvårdsförsäkringarna, vilket skulle innebära ännu längre vårdköer och sämre tillgänglighet. Detta är något som Vårdanalys har framfört i sitt remissvar, och det är farhågor som vi delar. Vi anser också att det saknas en analys av förslagets konsekvenser för patienter och medborgare.

Herr talman! Det stora problemet i dag är att människor har så låg tilltro till hälso- och sjukvården att de i stället känner ett behov av att skaffa sig en privat sjukförsäkring. Myndigheten Vårdanalys kom med en rapport för ett tag sedan där man jämförde vården i Sverige med vården i tio jämförbara länder. Resultatet var nedslående. Bara en tredjedel av svenskarna

anser att sjukvården fungerar bra. Därmed placerar sig Sverige näst sist bland jämförbara länder, vilket naturligtvis är ett stort underkännande av svensk sjukvårdspolitik.

Fokus för den politiska diskussionen borde i stället ligga på att säkerställa att det finns en sjukvård av hög kvalitet med god tillgänglighet för att minska behovet av privata sjukförsäkringar, snarare än att angripa förekomsten av privata sjukförsäkringar. I stället för att försöka åtgärda problem som inte finns borde regeringen fundera över varför tilltron till svensk sjukvård är så låg och varför så många medborgare väljer att skaffa sig en privat sjukförsäkring för att känna sig säkra på att få tillgång till en tillgänglig vård.

Som politiker bör man alltid se till medborgarnas bästa, i detta fall patienternas bästa, innan man försöker lösa ett hypotetiskt problem utifrån endast ideologiska ståndpunkter.

Till sist vill jag yrka bifall till vår reservation 2.

I detta anförande instämde Heidi Karlsson (SD).

Anf. 24 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Per Ramhorn pratar om regeringens arbete för att förbättra situationen i svensk hälso- och sjukvård och har sagt att all kraft läggs på den här propositionen, vilket alla kan konstatera inte är sant. Vi har ganska många debatter framför oss här i kammaren som handlar just om hur regeringen lägger fram förslag för att skapa förbättringar i hälso- och sjukvården i Sverige, inte minst här nu i slutet på terminen före sommaren. Man kan undra om Per Ramhorn inte har tagit del av det som vi arbetar med i socialutskottet.

Nästa vecka, tror jag, kommer en debatt som handlar om till exempel samverkan mellan landsting och kommun för att förbättra situationen för de gamla och som vi kan hoppas mycket på. Tänker man ställa upp på den eller inte?

Per Ramhorn använder också en stor del av sin talartid till att säga att det här är ett hypotetiskt problem och att det redan är klart att det inte förekommer någon utträngningseffekt i hälso- och sjukvården på grund av försäkringspatienter hos privata vårdgivare med offentligt finansierade medel.

Varför lägger då Sverigedemokraterna kraft på att ge förslag på en motion om att den här saken ska utredas? Det är min fråga.

Anf. 25 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Tack, Anna-Lena Sörenson, för frågan! Vi har stora problem i svensk sjukvård, som jag framförde i mitt anförande. Det är långa värdköer och tillgängligheten är dålig.

Det är en självklarhet att patienter med privata sjukförsäkringar inte ska kunna gå förbi offentligt finansierade värdköer. De med störst behov ska naturligtvis gå först. Det framgår tydligt i nuvarande lagstiftning, och det ingår, som jag sa, i människovärdes-, behovs- och solidaritetsprinciperna i hälso- och sjukvårdslagen.

Det är inte bara vi som är kritiska till att man lägger fram det här förslaget. Även tunga remissinstanser har påpekat att det här lagförslaget inte är bra och att det inte finns något behov av det. Därför har vi inställningen att det helt enkelt inte behövs.

Anf. 26 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Vi är mycket medvetna om att riksdagen redan har tagit beslut om hur prioriteringar ska ske i vården och att vården ska vara behovsstyrd. Men det här lagförslaget handlar om att vi ska förtydliga principerna och att vi ska undvika de risker som ett ökande uttag av privata sjukvårdsförsäkringar innebär. Det är en drivkraft i sig att de privata sjukvårdsförsäkringarna fortsätter att öka.

Jag måste fråga Per Ramhorn: Bekymrar det inte dig och Sverigedemokraterna att vi riskerar att få ett parallellt sjukvårdssystem på grund av detta? Behöver vi inte förtydliga den här lagstiftningen och dessutom ställa krav på att man följer upp och att det faktiskt är på det här sättet? Vet Sverigedemokraterna någonting som vi inte vet? Har ni sett en utredning om att lagen följs ute i Sverige och att de privata vårdgivarna inte tar emot försäkringspatienter på det offentliga bekostnad och därmed tränger ut dem som har större vårdbehov?

Om Sverigedemokraterna har en undersökning som vi inte har sett så låt oss se den!

Anf. 27 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! När man föreslår en lagstiftning krävs naturligtvis grundlighet, klokskap och fakta och inte en massa hypotetiska resonemang. En lagstiftning är inte bara att skjuta från höften, för man vet att lagstiftning påverkar patienter, verksamheter och personal ute i verkligheten. Därför måste man vara mer noggrann än vad regeringen har varit i det här fallet.

Som vi ser det är det inte första gången som regeringen lägger fram lagförslag som inte bara jag kan tolka som hastverk. Vi minns alla till exempel frågan om vårdvalet i primärvården. Även Lagrådet underkände den beredningen och visade tydligt att regeringens förslag inte dög till att ligga till grund för en lagstiftning.

Det är likadant med detta. Vi ser gång på gång att tunga remissinstanser avslår förslaget på grund av att det inte duger. I det här fallet är det många gånger utifrån ideologisk ståndpunkt.

Anf. 28 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman, åhörare, tittare och lyssnare! Den rödgröna feministiska regeringen arbetar, som ni numera alla vet, långsiktigt och målmedvetet med att utveckla och förstärka välfärdspolitiken. Barngrupperna minskar i förskolan och vi har 20 000 fler vuxna i skolan nu än när vi började. Vetskapen är tydlig: Fossilsamhället har peakat och det gröna hållbara håller på att ta över. Vi går mot ett samhälle där människorna är viktigare än prylarna.

Näringslivet står på vår sida, och allt fler företag överger det kortsiktiga vinstmaximeringstänkandet och investerar i hållbara lösningar. Medborgarna växlar över från jakten efter prylar till mer av kvalitet, kultur, vänskap och bildning.

En avgörande skillnad mellan det nyliberala samhällets så kallade trygghet och det gröna välfärdssamhällets trygghetssystem är att i den gröna modellen har alla lika rätt till en trygg välfärd. I allianspartiernas nyliberala samhällsbygge har behovet av individuella trygghets- och välfärdslösningar blivit alltmer uppenbart med åren. Efter åtta år av nyliberal nedrustning av det gemensamma välfärdsbygget är det nu oerhört tydligt hur skiljelinjerna i svensk politik ser ut.

Förmånstagarna av de stora skattesänkningarna, som under allianstiden förändrade statens finanser från ett överskott på 70 miljarder till ett underskott på 70 miljarder, kan nu med dessa resurser i ökad utsträckning bygga upp individuella trygghetssystem. Det gröper tyvärr ur hela tanken på ett solidariskt samhälle.

1900-talets samhällsbygge – en del kanske tycker att det är ett experiment, experimentet Det solidariska Sverige – är hotat. På område efter område tränger sig girighetens kortsiktiga och egoistiska tankar in och underminerar det som vi alla egentligen vet är en förutsättning för framgång och utveckling. Vetenskapen är tydlig även här. Alla är förlorare när samhället glider isär. Ingen vinner på ökade klyftor. Och de största förlorarna är barnen när segregationen ökar.

Herr talman! Vem som helst av oss här i kammaren kan när som helst drabbas av hälsoproblem. Det är därför vi alla är måna om att ha väl fungerande hälso- och sjukvårdssystem. Vi kan aldrig veta när behov uppstår.

Det här betänkandet handlar egentligen om dragkampen om våra gemensamma resurser för hälso- och sjukvård. I dag betalar, som vi har hört, omkring 650 000 personer för privata sjukvårdsförsäkringar, utöver den del som de och arbetsgivarna betalar för den offentliga vården. Man betalar för privat sjukförsäkring i hopp om att på så vis få tillgång till vård på ett mer förmånligt sätt.

I verkligheten är det bara de med de absolut dyraste lösningarna, som ger möjlighet till vård på helt privata kliniker, som kan ha någon tydlig fördel av försäkringarna. För alla övriga gäller principen att den som har det största vårdbehovet går först, oavsett om individen har en privat försäkring eller inte. Den principen gäller inte enbart inom den offentliga vården utan även i den via försäkringar finansierade vården hos de privata vårdgivarna, åtminstone de som har någon form av avtal om att även utföra vård som finansieras via offentliga medel.

Principen som sådan anses av alla aktörer vara en grundprincip inom vårddarbetet, oavsett finansiering. Det är åtminstone den bild som både de privata vårdgivarna och försäkringsbolagen ger oss politiker. Man hävdar mycket bestämt att systemet med försäkringspatienter inte har någon undanträngningseffekt utan att principen att den med störst behov går först kan upprätthållas. Det innebär exempelvis att om en mycket svårt traumatiserad patient kommer in till en akutmottagning är det skadorna som avgör att den patienten går före, inte om patienten har en försäkring eller vilken försäkring patienten har.

Då kan man undra varför det politiska motståndet är så stort mot regeringens förslag om att landstingen inte ska få överlämna några av sina ansvarsområden inom hälso- och sjukvården till privata utförare, utan att de i dessa avtal förbinder sig till att inte frångå principen om att den vårdsökande med störst behov ska gå först. Det hävdas ju samtidigt att den principen efterlevs.

Om man säger sig vara försvarare av människovärdesprincipen, behovsprincipen och solidaritetsprincipen, om att de patienter som har störst behov av vård ska gå före, och om man även anser att man i dag klarar av det, vad är det då politikerna är oroliga för?

Kan det tänkas att det är något helt annat som ligger bakom oppositionspartiernas kompakta motstånd? Är det kanske på det sättet att oppositionspartierna egentligen vill att den som kan betala sig till att komma före till vård ska få göra det? Det skulle vara intressant att höra. Finns det en skillnad där?

En helt annan orsak kan vara det som OECD visar i en rapport som redovisas i regeringens betänkande, nämligen att privata vårdförsäkringar har en tendens att öka efterfrågan på vård. Är det på sättet att oppositionsidan vill bygga system som ökar vårdefterfrågan? OECD visar att den indirekta effekten av en efterfrågeökning blir högre kostnader för vården. Vill oppositionen att vårdkostnaderna ska öka? Är det ett medvetet mål att kostnaderna ska öka, särskilt på de områden där det råder resursbrist? Det kan man undra.

Privata vårdförsäkringar driver generellt upp kostnaderna för vården, vilket OECD också påpekar bidrar till att vården blir alltmer ojämlig. Är det ett mål för oppositionssidan att vården ska bli mer ojämlig?

För att hantera de problem som uppstår när försäkringspatienter ges vård i den av offentliga medel medfinansierade vården, påpekar OECD att det krävs åtgärder, inte minst om landet har en önskan att upprätthålla principen om vård på lika villkor. Det har vi väl? Åtminstone säger alla det här i kammaren.

När förslaget om att säkra solidaritetsprincipen var på remiss fick det starkt stöd. Karolinska Institutet, Lunds universitet, Göteborgs universitet och Umeås universitet liksom Smer, Handikappförbunden och TCO är bara några exempel på alla som stod bakom förslaget.

De vanligaste argumentet bland de som var tveksamma eller som avstyrkte förslaget var just att man inte ansåg att det fanns behov av avtal för att säkerställa principen som redan fungerar. Det är ett märkligt sätt att tänka, enligt mig. Vi har lagstiftning på många områden där kommuner och landsting skriver in att de regler som redan gäller ska gälla. Det är inget konstigt. Det är snarare det normala sättet att hantera det.

Flera av de som var kritiska, bland annat Västra Götalandsregionen, påpekade ändå att det behövs någon form av reglering, eftersom det ändå inte går att bortse från att det finns en risk att vården blir ojämnt fördelad, på grund av försäkringarna. Det var på det sättet de uttryckte det i sina remissvar. Jag tycker att det finns grund för att beakta det.

I regeringens betänkande, som innehåller en del argument för det här, redovisas också uppdrag som EU-kommissionen har gett för att ta reda på och reda ut hur de privata vårdförsäkringarna påverkar den offentligt finansierade vården och dess principer. Studierna redovisar bland annat att det saknas evidens för att sjukvårdsförsäkringar skulle minska trycket på den offentliga vården, så som förespråkarna för försäkringslösningar ofta påstår. Enligt studierna finns det alltså inte evidens för att det skulle lätta trycket på vården, som man påstår.

Forskarna hävdar även att det finns viss evidens, och alltså en viss osäkerhet, för att effekten av försäkringarna blir en form av subventionering med offentliga medel till dem som har försäkringar. I rapporten sägs det tydligt att i de samhällen där man har det här och som studerats får de som är mer välbeställda snabbare tillgång till och en större andel av de offentliga vårdresurserna genom de här försäkringarna än vad principen om vård efter behov skulle innebära. Det är alltså en skillnad. Det finns viss evidens för det.

Slutsatsen måste bli att utan ett regelverk som garanterar att vårdgivarna är skyldiga att efterleva principen – de accepterar inte bara principen utan är skyldiga att efterleva den – om att vård ska ges efter behov finns det risk för att principen urholkas, om en sådan garanti inte är inskriven.

Det är beklagligt att det verkar ha gått troll i frågan, eller är det kanske prestige det handlar om? Det är synd att oppositionens företrädare inte kan ta in fakta och lyssna till vad som sägs inom forskningen och inte heller till dem som är ytterst ansvariga för vården.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 29 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Prioriteringar i vården ska bygga på tre principer. Jag tror att jag måste upprepa dem i den här salen. Det handlar om människovärdesprincipen, att alla människor har lika värde och samma rätt oberoende av personliga egenskaper och funktioner i samhället. Det handlar om behovs- och solidaritetsprincipen, att resurserna bör fördelas efter behov. Och det handlar om kostnadseffektivitetsprincipen. Vid val mellan olika verksamheter eller åtgärder bör en rimlig relation mellan kostnader och effekt, mätt i förbättrad hälsa och förhöjd livskvalitet, eftersträvas. Det är vad det här vilar på.

Det här handlar i stället om synen på hälso- och sjukvård, om en ser det allt större inflytandet från näringslivet och försäkringbolag som problematiskt, eller om en ser det som en väckelsevåg, det privata som frälsarkrans som ska rädda sjukvården och aktieinnehavarna, eller om en ser svenskt näringslivs och försäkringsbolagens allt större inflytande som något som ökar ojämlikheten.

Här står vi på helt olika sidor. Ni till höger – och här inkluderar jag Sverigedemokraterna numera – tar i alla väder alltid strid för företagen, för kapitalet, för de rikaste, för dem som har det bäst. Jag tror inte att ni är naiva. Det är uppenbart att ni värnar bolagens intressen och de som åker räkmacka genom sjukvården.

Jag kommer ihåg när vi var i USA på utskottsresa. Hoppas att ni också kommer ihåg det. Inte på ett enda av de studiebesök som vi gjorde hyllade man den genomprivatiserade amerikanska sjukvården, inte någonstans. I stället hyllade man den jämlika svenska sjukvården där man inte kan köpa sig före i kön.

Genom sina försäkringar glider 650 000 personer före oss andra. Det är inte deras fel. De flesta tar den möjligheten genom sitt fack, genom sin arbetsgivare eller får försäkringen betald om man anses helt ovärderlig. Det handlar i stället om ett systemfel. Men en liten modest begränsning kanske hade varit på sin plats, tycker jag, men icke.

Läser man remissvaren är det 70 procent som är positiva. De tillstyrker förslaget eller har inga synpunkter. Det är tolv landsting som tillstyrker.

I dagens hälso- och sjukvård finns en utveckling mot en sammanblandning mellan den offentligt finansierade vården och de tjänster som tillhandahålls genom försäkringsbolagen. Det kan komma att rubba förtroendet för den offentligt finansierade vården och drabba den enskilda patienten. Det är inte Vänsterpartiet som säger det utan det är Smer, Statens medicinsk-etiska råd.

De borgliga partierna och deras vän Sverigedemokraterna talar mycket om jämlik hälsa – det är lite inne nu att prata om det. Men när det blir verkstad på riktigt, då ringer ni näringslivet, vårdföretagen och försäkringsbolagen – era bundsförvanter i vått och torrt. Så fort det här förslaget presenterades genom en artikel i Aftonbladet i augusti 2016, långt innan Lagrådet hade skrivit sitt yttrande, var ni på offensiven emot detta som en ryggradsreflex.

Den här propositionen som ni nu snart faller i dag handlar inte om att förbjuda sjukvårdsförsäkringar utan om att leva upp till hälso- och sjukvårdslagen.

Det är den enskildes hälsotillstånd som ska avgöra vårdinsatsen, aldrig den enskildes betalningsförmåga. En person som har ett större vårdbehov ska alltid prioriteras före en person med ett mindre vårdbehov, det är så det ska vara. Det är inte förenligt med principen om vård efter behov på lika villkor att man genom en sjukvårdsförsäkring kan köpa sig till bättre vårdkvalitet och tillgänglighet. Det är precis det som händer.

Vänstern och regeringen konstaterar i likhet med Lagrådet att det i dagsläget inte finns någon utredning som har analyserat detta, och det är en svaghet. Hade ni varit på tårna under era åtta år hade ni kanske gjort en utredning om det. Det saknas ju transparens. Det är som ett hemligt skåp som ingen vet någonting om. När man sitter och väntar på exempelvis Sophiahemmet och inte har försäkring kan man fundera på något annat.

Försäkringsbolagen garanterar en påbörjad behandling inom 14 dagar. Landstinget, det offentliga, garanterar samma sak inom 90 dagar. Det är en viss skillnad, hör ni. Har läkarna olika listor eller hur går det till? Hur många 14-dagarspatienter tar man in? Det kan man fundera på. Här gäller det att vara lite förebyggande, och det har vi försökt att vara.

De flesta privata vårdgivare tar även emot offentligt finansierade landstingspatienter. Resultatet är att den som har försäkring går före, men ni ser inga risker med det systemet att det blir ett parallellt sjukvårdssystem som innebär att patienter vilkas vård är offentligt finansierad missgynnas i förhållande till patienter med sjukvårdsförsäkring.

Kan det verkligen stämma att det offentliga gynnas av privata sjukvårdsförsäkringar? Varför förs det argumentet fram av Svenskt Näringsliv? Det kan man fråga sig.

Det finns i varje land ett begränsat utbud av sjukvårdsresurser: vårdcentraler, sjukhus, läkare, sjuksköterskor med mera. Om en läkare behandlar en försäkringspatient betyder det per definition att hen inte behandlar en offentligt finansierad patient, något som läkaren kunde ha gjort i det ögonblicket. Vi talar om risk för undanträngning. Ser ni inte den risken? Tydligt inte. Ni tycker att det här är fair.

Skatteviljan antas minska hos den som köper en privat sjukvårdsförsäkring, och det kan man förstå. Man betalar varje månad för sin sjukvårdsförsäkring och dessutom ska man betala skatt. Det kan ju kännas lite tungt.

Systemet med privata sjukvårdsförsäkringar är också väldigt kostnadsdrivande. Det skapas också en kravkultur där patienterna eller kunderna vill få ut maximalt av sin försäkring. Man vill exempelvis ha en second opinion, så det kan bli väldigt många besök. Samtidigt har de privata vårdgivarna intresse av att sälja så mycket sjukvård som möjligt.

Det är omöjligt för arbetslösa, sjuka och äldre att teckna privata sjukvårdsförsäkringar, varför den offentligfinansierade vården får ta hand om en allt större andel av dem som far mest illa, så är det.

Den offentlig finansierade vården måste bli så bra att ingen ser behov av att teckna en sjukvårdsförsäkring. Det måste vara målet, och hur når vi det? Men vi måste ta itu med den verklighet som vi står inför. Det här ingen jättegrej som vi ska försöka att göra, det kan man knappast påstå.

Argumentet att försäkringar skulle leda till kortare väntetider för alla är väldigt svagt. Flera studier pekar i motsatt riktning. En rapport från London School of Economics menar att det inte finns några bevis för att privata vårdförsäkringar skulle lindra trycket på den offentlig finansierade vården.

Samma rapports slutsatser visar på att när gränsen mellan offentlig och privat vård inte är klart definierad finns det en risk för att de offentliga resurserna snarare kan gå till att subventionera vården för dem med privata försäkringar.

En rapport från OECD – som har nämnts av Miljöpartiet – menar också att privata vårdförsäkringar snarare genererar ökad total vårdkonsumtion än en avlastning på den offentliga vården. Vården blir mer tillgänglig för de försäkrade, men inte för andra.

För oss är det helt avgörande att vården ges efter behov och inte efter plånbokens storlek. Det trodde jag ändå var något slags basic.

Förslaget innebär att inom offentlig finansierad hälso- och sjukvård får vård inom ramen för privata sjukvårdsförsäkringar endast ges om principerna i hälso- och sjukvårdslagens 2 § andra stycket inte åsidosätts. Det var väl ändå en modest liten begäran. Där regleras att vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet samt att den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården. Det är väl ändå rimligt.

Jag yrkar bifall till reservationen från S, MP och V.

Anf. 30 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Min avsikt är såklart att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Svensk hälso- och sjukvård har väldigt goda resultat. Vi ska vara stolta över det som varje dag görs i mötet mellan vårdgivare och patienter. Man kan i dag rädda liv och minska lidande i betydligt större utsträckning än tidigare och bättre än vad många andra länder klarar av att leverera.

Samtidigt finns det enorma utmaningar i svensk hälso- och sjukvård. En av de största utmaningarna är att förtroendet för vården sjunker, och det sjunker ganska drastiskt. En effekt av det är det som är orsaken till att

vi har den här debatten i dag. Det är 650 000 personer som själva, via arbetsgivare eller via förening har valt att teckna en sjukvårdsförsäkring eftersom man inte litat på att vården ska finnas där den dag man behöver den. Det är ett bekymmer.

Vi ska ha ett solidariskt finansierat sjukvårdssystem i Sverige där var och en efter behov ska få vård. Det är det som vår lagstiftning säger, och det är det som vi ska leva upp till. När allt fler tecknar sjukvårdsförsäkringar för att man inte längre litat på vården ska vi vara oroliga för det. Det är vi i Alliansen också.

Men precis som flera remissinstanser säger är det lagförslag som regeringen har lagt fram inte en lösning på den utmaning som finns. Det kanske till och med är tvärtom. Det kan vara så att effekterna för de patienter som har de största behoven blir negativa om det illa förberedda, hafsigt framtagna och dåligt underbyggda förslag som regering har lagt fram genomförs.

Lagrådet säger till exempel: ”Det har alltså inte visats att lagstiftningen behövs. Inte heller har det klarlagts att den skulle få konsekvenser som gynnar de patienter som riskerar att missgynnas på grund av privata sjukvårdsförsäkringar. Vidare framgår inte hur de föreslagna bestämmelserna skulle kunna utvärderas.” Man vet alltså inte ens hur det skulle kunna utvärderas. ”Lagrådet kan mot den bakgrunden inte tillstyrka att förslaget genomförs, särskilt som det sägs vara endast ett förtydligande av vad som redan gäller.”

Regeringen är alltså beredd att genomföra ett lagförslag som bara är ett förtydligande, men man riskerar med sitt förtydligande att förvärra en situation som man oroar sig för. Detta är inte ansvarsfullt.

Hela utskottet besökte i går och i förgår Västernorrland. Där fick vi se en del av den problematik som gör att människors oro ökar. I den offentligt drivna primärvården är, fick vi veta, ungefär hälften av alla läkare nu stoffläkare, på grund av att man inte klarar av att ha kontinuitet. Vi vet vilka patienter som har störst behov av kontinuitet i primärvården. Det är de mest sjuka och kronikerna. Det är de som riskerar att få en sämre vård.

I går morse var vi på akuten och träffade personal som var enormt stolta över hur de har fått inflytande över hur deras traumarum har byggts om. Vi träffade också personal inne på kirurgen, där man har fått bygga om för att i nya fräscha lokaler kunna behandla patienterna bättre.

Men jag samtalade också med den person som var spindeln i nätet. Hon ansvarade för att se till att man hela dagen använde båda sina lokaler och sin kompetenta personal på bästa möjliga sätt. Jag frågade: Hur kommer det att gå i dag? Hur många kommer att få den operation de behöver?

Hon svarade: Inte alla som står på min lista i dag kommer att få sin operation. Jag vet inte vilka, för det är läkaren som gör bedömningen. Men jag gissar att några av de patienter som väntar på att få en pacemaker kommer inte att få den i dag. De kommer att fortsätta må dåligt med fortsatt risk för hälsan. De kan inte få sin operation och gå hem för att sedan inte längre vara samma belastning för vården.

Det här är ett socialdemokratiskt drivet landsting som inte klarar av sin kärnuppgift. Och det är när den offentligt finansierade vården inte klarar av sin kärnuppgift som fler känner sig föranledda att teckna en privat sjukvårdsförsäkring. Detta är ett bekymmer. Vi är bekymrade. Men den analys

som regeringen gör – att privata sjukvårdsförsäkringar tränger undan – har ingen grund.

Jag tror att vi alla känner igen situationen när man står i matbutiken och kön till kassan är ganska lång. Man suckar lite. Men så ser man att ytterligare en kassa öppnas. Ibland blir det lite hetsigt. En del vill tränga sig före och springa fram och ställa sig först i den nya kassan. Andra är lite mer solidariska och tänker att de som står framför mig har väntat längre; låt dem gå före till den nya kassan. Men oavsett vem som går till den nya kassan är konsekvensen för alla som står i kö att om det finns ytterligare en kassa går det snabbare för alla att komma fram.

Detta är också en effekt av privata sjukvårdsförsäkringar och av att det kommer in mer medel som gör att vi levererar mer vård i vårt land. Det ges mer vård. Totalt sett får fler vård. Fortfarande är det ett bekymmer när allt fler vänder sig till privata sjukvårdsförsäkringar, eftersom det långsiktigt riskerar, vilket många har varit inne på, att underminera förtroendet och viljan att vara med och betala till vår solidariskt finansierade hälso- och sjukvård. Men vi ska inte strypa möjligheten att ha flera aktörer som levererar god vård till alla de patienter i vårt land som förtjänar en god vård.

Herr talman! Den produkt som regeringen har levererat är inte bara dåligt underbyggd utan den har risker för de patienter som har de största behoven. Därför yrkar vi avslag på den och yrkar i stället bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 31 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag tänkte inte föra en sjukvårdspolitisk debatt utan kommer att koncentrera mig på försäkringar. Det känns enklast så.

Långt innan Lagrådet sa något presenterades detta i augusti i en artikel undertecknad av statsrådet Gabriel Wikström och mig själv. Det blev ett himla liv direkt. Ni behövde inte titta på artikeln i mer än tre minuter innan ni var igång. Man kan säga att det var en ryggradsreflex.

De privata vårdgivarna får mer betalt av försäkringsbolagen. Tror du inte, Emma Henriksson, att det i förlängningen kan innebära att de privata vårdgivarna blir allt mindre intresserade av landstingens offentligt finansierade patienter? De kanske kräver mer betalt för att sluta kontrakt med landstinget. Det blir ett slags konkurrenssituation. Ser du inte det som en risk?

Min andra fråga gäller att om man har en privat försäkring ska behandlingen påbörjas inom 14 dagar. Det är ju fantastiskt. Men i Stockholms läns landsting, som jag inte tänker djupdyka i, är man garanterad att behandlingen ska vara igång inom 90 dagar. De flesta privata vårdgivare tar även emot offentligt finansierade landstingspatienter. Resultatet är dock att de som har försäkring går före i kön.

Jag tycker inte att man kan beskriva sjukvård som en matbutik. Det blir svårt.

Det skapas hur som helst en gräddfil. Strider inte detta mot hälso- och sjukvårdslagen? Eller hur tror du att läkare och dessa vårdföretag håller reda på detta? Det är klart att om någon har en försäkring och ska få sin behandling inom 14 dagar får man den inom 14 dagar. Annars blir det ett jättebråk med försäkringsbolaget. Men om man sitter utan försäkring –

my God! – får man vänta i 90 dagar. Tycker inte du att detta är en undanträngningsmanöver?

Prot. 2016/17:117

31 maj

*Privata sjukvårds-
försäkringar inom
offentligt finansierad
hälso- och sjukvård*

Anf. 32 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vill ha en vård i Sverige som är så bra att patienterna litar på den så mycket att de känner att det inte är värt för dem att betala för en försäkring, utan de har redan solidariskt genom skatten betalat för den vård vi ska ha. Denna vård ska vara tillgänglig för alla efter behov. Det ska vara på lika villkor, oavsett vem man är och oavsett var i landet man bor. Så är det inte i dag.

Människor får stå i kö. Köerna ökar på grund av att regeringen fokuserar på saker som dessa i stället för att fokusera på de verkliga problemen inom hälso- och sjukvård. Man tar bort fungerande styrmedel för att korta köerna, men köerna växer. Detta är konsekvensen av den här regeringens politik.

Många av de vårdgivare som tar betalt av både försäkring och landsting för att tillhandahålla vård kan vittna om att om de inte hade haft de privata patienterna hade de inte kunnat ge någon vård över huvud taget – inte heller till landstingets patienter. Att landstingen inte levererar den vård som behövs är ett jättestort bekymmer. Det är detta som gör att människor trycks ut till privata försäkringar.

I ett land där vi ska ha en solidariskt finansierad vård borde försäkringar inte behövas. Vi borde ha en vårdgaranti som steg för steg förbättras och som kortar väntetiderna och ledtiderna så att man får den vård man behöver när man behöver den.

Karin Rågsjö påstår att det finns undanträngningseffekter. Men det finns inget om det i något underlag. Inte ens i regeringens egen proposition finns det något som bevisar att det finns undanträngningseffekter. Vilka underlag Karin Rågsjö har står jag undrande inför.

Just i dag står de privata försäkringarnas vård för ungefär 1 procent. Det är inte särskilt mycket, men likväl är det ett bekymmer. För långsiktigt undergräver den politik som regeringen för legitimiteten för svensk hälso- och sjukvård.

Anf. 33 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Vi har helt olika ingångar i detta, Emma Henriksson. När det gäller sjukvårdspolitik tänker jag som sagt inte diskutera Stockholms läns landsting, men det ser illa ut trots alla försäkringar som folk här i länet har.

Tycker du inte att detta är märkligt ändå? Det är på grund av era åtta år av totalprivatiseringar som så mycket satsas. Ni har också driftat för att få igång detta på ett djupare plan. Ni har alltså möjliggjort de här sjukvårdsförsäkringarna genom alla privatiseringar, och det har ökat under den perioden. Varför gjorde inte ni någonting om ni såg det här som ett litet bekymmer?

Det finns även utredningar på det här. Vi kan till exempel titta på OECD:s rapport. OECD är ju inte Vänsterpartiet. OECD menar att privata vårdförsäkringar snarare genererar en ökad total vårdkonsumtion och gör vården mer tillgänglig för dem som är försäkrade men inte för andra. Det finns alltså en stor undersökning på det, så det är ingenting som någon har suttit och hittat på.

Detta handlar till syvende och sist om synen på hälso- och sjukvård och om synen på vilka som ska styra och ha makten över svensk hälso- och sjukvård. Jag tycker inte att det är försäkringsbolagen, som har en enorm kapacitet bakom sig och som jättegärna skulle vilja se att det blir som i USA. Nu är vi absolut inte där, och i USA är det definitivt inte bra, men det handlar också om de privata vårdaktörerna som är de stora jättarna i det här och de länkas på något sätt ihop.

För mig blir det här helt märkligt. Om du har en privat sjukförsäkring får du alltså behandling inom 14 dagar, annars är det inom 90 dagar. Det är klart att det skapar en extrem orättvisa. Hur man får igång vården handlar om att satsa på personalen och på välfärden. Då kan man exempelvis inte föreslå skattesänkningar, som Emma Henrikssons kompisar till höger om henne föreslår.

Anf. 34 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Under Alliansens regeringstid satsades mer resurser på det här området än någonsin tidigare och inte bara mer resurser totalt för att vi har blivit fler utan också mer resurser per person i vårt land.

Vi prioriterade nämligen att vård ska ges i tid till var och en efter behov. Vi fokuserade på de värdköer som tar bort förtroendet för svensk sjukvård. När den nuvarande regeringen som Vänsterpartiet stöder kom till makten har man successivt jobbat på ett sätt som gör att förtroendet för svensk hälso- och sjukvård sjunker.

Köerna ökar. På akuten får de som har de största behoven vänta längst, det vill säga personer över 80 år. Det finns landsting där ni sitter med och styr där man får vänta i mer än tio timmar på akuten om man är över 80 år, fastän man har behov.

I Västernorrland, som vi besökte häromdagen, kan man i den offentligt drivna primärvården inte anställa folk på över hälften av läkartjänsterna. Man lyckas inte rekrytera någon. Man är inte tillräckligt bra som arbetsgivare, så man är beroende av stafettläkare. Vi träffade också en privat driven primärvårdsverksamhet. De säger att det handlar om ungefär 5–10 procent, eftersom det är svårt att rekrytera i länet.

När vi tar in andra aktörer för att driva den solidariskt finansierade hälso- och sjukvården, som vi var och en ska få efter behov och inte på några andra premisser, då lyckas man på många håll leverera bättre vård till lägre kostnad.

Det är det vi har kunnat se i Stockholms läns landsting. Det har blivit bättre hälso- och sjukvård till en lägre kostnad.

Anf. 35 JENNY PETERSSON (M):

Fru talman! Det har gått ett tag sedan valet 2014, och jag kan tycka att det är hög tid att regeringen och ansvarig minister Annika Strandhäll börjar fokusera på de verkliga utmaningar som vi har inom hälso- och sjukvården och som handlar om personalflykt, kvalitet och tillgänglighet. Där vill jag instämna i det som min allianskollega Emma Henriksson sa i sitt anförande.

I den här propositionen vill regeringen införa begränsningar när det gäller privata sjukvårdsförsäkringar inom offentligt finansierad hälso- och sjukvård. Det är ytterligare ett förslag från regeringen som vill begränsa, reglera och förbjuda. Jag tycker att det vore fint om regeringen i stället

kom med förslag där man såg positivt på den mångfald och valfrihet som ger möjligheter till hälso- och sjukvården.

Propositionen med dess lagändringar som nu ligger på riksdagens bord och som vi debatterar bygger på felaktiga påståenden och analyser från regeringen, och det är därför vi här i riksdagen kommer att rösta ned denna proposition i dag.

Utskottsmajoriteten tycker att regeringens förslag är illa underbyggt och otillräckligt berett. Skulle vi släppa igenom regeringens förslag skulle det innebära negativa konsekvenser för tillgängligheten inom den offentliga hälso- och sjukvården.

Det finns mycket som är oroande. Jag nämnde tidigare personalflykt, kvalitet och tillgänglighet. En annan sak som är oroande är att sjukfrånvaron ökar. Inflödet till sjukförsäkringen ökar samtidigt som långtidssjukskrivningarna blir allt fler. Regeringen har på detta område avskaffat incitament för rehabilitering och för att komma tillbaka i arbete.

Vi saknar konkreta åtgärder för att komma till rätta med ojämlig vård, växande köer och otillräcklig rehabilitering. Men i stället för att ta tag i de här utmaningarna föreslår regeringen en skattesmall som varken gynnar hälso- och sjukvården eller patienten.

Regeringen brukar ofta tala om att arbetsgivarna ska ta ansvar. Här har vi arbetsgivare som tar ansvar för att hålla sin personal frisk. Här finns arbetsgivare som har valt att teckna privata sjukvårdsförsäkringar för sina anställda. Då går regeringen fram med ett förslag som ger en skattesmall till dessa anställda.

Jag tycker i stället att det vore bra om regeringen uppmuntrade fler företag att ta ansvar för att hålla sin personal frisk och på så sätt bidra till låga ohälsotal och sjukskrivningar.

En annan sak som har lyfts fram i den här debatten och som jag vill understryka är att tillgången till landstingsfinansierad vård inte blir sämre av att det finns privata sjukvårdsförsäkringar som komplement. Detta har även många remissinstanser framfört.

Tror verkligen regeringspartierna att vårdköerna och väntetiderna blir kortare om de får igenom sin proposition? Man kan undra om Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet verkligen vill åstadkomma en låg och stabil sjukfrånvaro. För mig är det tydligt att regeringen säger en sak och agerar på ett helt annat sätt. Det går inte ihop. Förslaget är inte genomtänkt.

Det finns som sagt större utmaningar att ta sig an än de kompletterande sjukvårdsförsäkringarna, vilket även min kollega Emma Henriksson har framfört. Det vore rimligt att regeringen prioriterade andra vägar i stället för att motarbeta dem som tar ansvar.

Flera remissinstanser har påpekat att det inte finns ett behov av den lagstiftning som regeringen nu går fram med. Lagrådet tillstyrker inte ens förslaget utan kritiserar det och menar att lagstiftningen inte behövs.

Regeringen har inte heller kunnat presentera fakta och underlag som visar att det finns undanträngningseffekter till följd av privata sjukvårdsförsäkringar. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern skriver själva i sin reservation att ”det är visserligen oklart om innehavare av privata sjukvårdsförsäkringar verkligen ges företräde framför patienter som får offentligt finansierad vård”.

Fru talman! Jag vill avrunda med att säga att detta tyvärr är ytterligare ett exempel på att vi inte har en regeringsduglig regering. Med fina ord försöker man i stället dämpa den oro som finns gällande hälso- och sjukvårdens utmaningar. Man klarar inte av att lägga fram förslag och lotsa dem genom riksdagen.

Regeringen är som sagt oförmögen att lotsa förslag genom riksdagen i en av väljarnas viktigaste frågor. Vi moderater förväntar oss att regeringen börjar prioritera de verkliga utmaningar som hälso- och sjukvården står inför.

Anf. 36 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Fru talman! Jenny Petersson avslutade sitt anförande med att prata om oron för att sjukvården inte ska finnas när man behöver den. Det är ett faktum på många håll. En förklaring till oron är att man bekymrar sig för att man inte ska få vård på lika villkor och efter behov.

En utveckling där vi ser allt fler teckna sjukvårdsförsäkringar via sin arbetsgivare understöder att det finns en risk för denna oro. En utveckling mot alltmer privatfinansierad vård riskerar att skapa parallella strukturer och parallella sjukvårdssystem med en tydlig gräddfil för dem som har råd att betala en försäkring.

Jenny Petersson påstår också att det i propositionen finns förslag att begränsa sjukvårdsförsäkringarna. Det finns inget sådant uttalat förslag till begränsningar. Det handlar om att förtydliga det som redan finns i hälso- och sjukvårdslagen så att dessa system inte uppstår och minimera riskerna för undanträngningseffekter som gör att det blir plånboken som avgör sjukvårdsinsatserna, inte behovet. Det handlar om att reglera, och det handlar om att behålla förtroendet för hälso- och sjukvården.

Frågan måste ställas. Precis som Karin Rågsjö sa tidigare är detta en modest begäran. Det är svårt att förstå varför de borgerliga partierna inklusive Sverigedemokraterna inte kan gå med på att göra ett förtydligande för att komma över osäkerheten. Ingen av oss vet i dag hur det egentligen står till i verksamheten, och vi vet inte riktigt vad framtiden bär med sig. Men vi får en möjlighet att utvärdera med hjälp av ett uppföljningsinstrument om landstingen kräver i sina avtal att det ska ske en redovisning för huvudmännen.

Anf. 37 JENNY PETERSSON (M) replik:

Fru talman! Den lagförändring som regeringen går fram med handlar inte om uppföljning. Jag tycker att Anna-Lena Sörensons tal om gräddfil är att slira på sanningen. Lagen behövs inte. Det har flera remissinstanser beskrivit.

Jag bygger mitt ställningstagande på att jag tycker att det ska finnas flera aktörer inom hälso- och sjukvården. Det ska finnas valfrihet. Där finns en konflikt med S.

Det framgår att om lagen införs skulle köerna växa. Det gynnar inte patienterna. Här finns en stor skiljelinje i vem man sätter främst. Jag sätter patienten främst.

Jag återkommer till Socialdemokraternas, Miljöpartiets och Vänsterpartiets reservation. Ni skriver: "Det är visserligen oklart om innehavare verkligen ges företräde framför patienter som får offentligt finansierad vård."

Ni säger en sak. Retoriken är på en hög nivå, och ni slår på den stora trumman. Men i sak bygger ni på samma fakta och ställningstagande, och i er reservation kan vi läsa att ni själva inte ser några undanträngningseffekter. Det är märkligt att ni så strider för en sak som inte behövs.

Fru talman! Det finns mycket att fokusera på inom hälso- och sjukvården. Mycket fungerar bra, men det finns fortfarande många saker som behöver förbättras.

Anf. 38 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Fru talman! Det är precis vad regeringen gör. Det går att ha flera saker i huvudet samtidigt och på gång samtidigt. Det kommer en rad propositioner. Regeringen har föreslagit ytterligare miljarder för att utveckla primärvården, och det har tillsatts en utredare som lägger fram sitt första betänkande i juni. Det sker många saker i hälso- och sjukvården. Det finns en professionsmiljard för att undanröja grundorsaken till en inte så bra tillgänglighet i dagens läge.

Det vi pratar om i dag är kanske lite svårbegripligt för våra medborgare. När vi säger att det är oklart om det finns undanträngningseffekter i dag är det för att det är just oklart. Varken Jenny Petersson eller jag *vet* om det finns undanträngningseffekter eller inte. Vi skapar nu förutsättningar för att få kunskap.

Landstingen ska, enligt regeringens förslag, i sina avtal med de privata vårdgivarna ställa krav på att behovs- och solidaritetsprincipen upprätthålls. Det ligger på vårdgivarna tillsammans med landstingen att utforma uppföljningsinstrument. Det tycker jag inte att staten, regeringen eller vi i riksdagen, behöver utforma. Vårdgivarna och landstingen kan själva komma överens om hur de på ett bra sätt kan skapa uppföljningsmöjligheterna.

Det ser olika ut för de olika privata vårdgivarna, som så väl behövs. Alla landsting har god nytta av dem, och de har haft det sedan urminnes tider. Men det går också att skapa bra möjligheter för landstingen och medborgarna att få demokratisk insyn för att förvissa sig om att det inte förekommer undanträngningseffekter. Därmed går det att behålla tilliten till och förtroendet för hälso- och sjukvården.

Anf. 39 JENNY PETERSSON (M) replik:

Fru talman! Jag har tre kommentarer.

Anna-Lena Sörenson säger att regeringen har rullat fram många propositioner. Det är ett felaktigt påstående. Med tanke på att de rödgröna ägnade mycket tid åt att svartmåla att något hade gått sönder i Sverige, framför allt inom hälso- och sjukvården, hade jag förväntat mig en uppsjö av reformer på området 2014 när ni tog över. Men så är fallet inte. Visst kommer flera propositioner, men mycket kan göras betydligt bättre än de förslag som läggs på bordet.

Anna-Lena Sörenson säger att det är oklart om det finns undanträngningseffekter. Då är det märkligt att införa en lag som innebär växande vårdköer. Det är precis vad lagförslaget innebär. Då går man i motsatt riktning. Ett antal utredningar har startats, och då kan man lägga pengar på ännu en utredning – vad vet jag – för att kolla om det finns undanträngningseffekter innan ett lagförslag läggs fram som kommer att innebära växande vårdköer. Växande vårdköer är redan i dag ett problem.

Moderaternas ställningstagande är dels ideologiskt, dels byggt på att flera remissinstanser har påpekat att det inte finns behov av denna lagstiftning som regeringen går fram med och som Anna-Lena Sörenson vill försvara. Den tyngsta remissinstansen, Lagrådet, tillstyrker inte ens förslaget utan kritiserar det och menar att lagstiftningen inte behövs.

Anf. 40 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det låter som att det inte finns några som helst undersökningar i frågan. Jag återkommer till den OECD-undersökning som har titrat på privata vårdförsäkringar. Det är vad vi pratar om i dag. Undersökningen visar att privata vårdförsäkringar genererar en ökning av den totala vårdkonsumtionen och inte utgör någon avlastning på den offentliga vården. Vården blir mer tillgänglig för de försäkrade men inte för de andra. För oss i Vänsterpartiet är detta helt avgörande. Det handlar om jämlik vård. Hela diskussionen handlar om jämlik vård.

Jag måste ställa en fråga till Jenny Petersson. En försäkring innebär att du ska få din behandling inom 14 dagar. Det låter fantastiskt. Det offentliga garanterar behandling inom 90 dagar. Endast privata vårdgivare tar emot försäkringspatienter. De flesta av de privata vårdgivarna tar även emot offentligt finansierade landstingspatienter. Resultatet måste ändå bli att det skapas gräddfiler som går stick i stäv med den svenska hälso- och sjukvårdslagen, som säger att den som har de största behoven av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården. Tar inte det emot?

Så fort förslaget kom ut medialt och syntes var ni på tårna direkt. Det var innan Lagrådet ens hade sett en bokstav.

Det här är en ideologisk fråga: Vilka ska vara inne i hälso- och sjukvården? Ska det bli fler privata vårdgivare, fler försäkringsbolag? De har *en* mission, och det är att tjäna pengar till sina aktieinnehavare. Det är väl inget snack om det. De är ju inte där endast för att skapa välfärd.

Om det här handlade om högt och lågt och sjukvårdspolitik skulle det se exempellöst bra ut i Stockholm, där det finns ett koncentrat av privata sjukförsäkringar. Herregud, 15 procent tomma vårdplatser! Det borde ju se fantastiskt ut här, men det gör det inte.

Anf. 41 JENNY PETERSSON (M) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja börja med påståendet att detta är en ideologisk fråga. Absolut har vi en ideologisk skillnad här. Det här förslaget handlar ju om ytterligare begränsningar, regleringar och förbud. Den linjen går Vänsterpartiet ofta på. Jag som moderat, däremot, sätter patienten och patientsäkerheten först. Jag ser gärna fler förslag som utvecklar den svenska hälso- och sjukvården. Jag ser positivt på valfrihet och mångfald, vilket Vänsterpartiet och Karin Rågsjö tyvärr ofta inte gör.

Karin Rågsjö lyfter än en gång fram att det handlar om en gräddfil. Trots detta skriver ni själva i er reservation att sådant inte går att styrka. Jag låter nästan som en papegoja här, men flera remissinstanser har påpekat detta. Det finns inget behov av den här lagstiftningen. Lagrådet tillstyrker den inte ens. Det har jag nämnt tidigare.

Men jag ska ge dig en chans, Karin Rågsjö. Du talar mycket om OECD:s rapport. Hur mycket är den kopplad till Sverige och det vi debatterar här i dag? Jag ger dig möjlighet att svara på det, Karin.

Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Att förbjuda privata sjukförsäkringar är det ingen som talar om. Det här handlar om respekt för den svenska hälso- och sjukvårdslagen och för solidaritetsprincipen att de som har de största behoven ska gå före. Det är vad den här debatten handlar om. Det handlar inte om att förbjuda de här försäkringarna – tvärtom.

Däremot måste man ha koll på dem. Jag tycker att det är lite tragiskt att vi inte har fler utredningar av vad det ökade antalet privata sjukförsäkringar i Sverige har lett till. Nu tänkte vi köra igång en, men det får vi inte göra. Det hade varit vansinnigt bra om ni åtminstone hade hängt på där och sagt: Ja, det här måste vi titta på. Men det verkar ni inte vara intresserade av. Ni vill fortsätta.

Fortsätter man på den här vägen kommer det att leta till ökad ojämlikhet. Vi har stor ojämlikhet i hälsa. Ska man komma förbi det, gå vidare och få en jämlik hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen måste man göra vissa förändringar som kanske, kanske gör att de stora vårdbolagen och de stora försäkringsbolagen får backa lite. Så kan det bli, till förmån för människor i Sverige.

När det gäller OECD tycker jag att det är ungefär som att vi bara kan titta på svenska undersökningar. Det låter lite banalt, när man har gjort mätningar ute i Europa av vad det här har lett till. Vi var också i USA. Herregud, det är ett genomprivatiserat land, där vi verkligen kan se vad som händer om man ger fritt spelrum åt både försäkringsbolag och vårdgivare. Vad händer då? Jo, man får en sjukvård som är helt underminerad men som kostar skjortan!

Jag skulle vilja göra en extrem undersökning i Stockholms läns landsting och titta på de undanträngningseffekter som det här kanske har skapat i det landstinget. Det hade varit superintressant. Det hade varit ett steg mot mer jämlik hälsa.

Anf. 43 JENNY PETERSSON (M) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte några konkreta frågor till mig i denna replik, men det var tydligt att Karin Rågsjö och Vänsterpartiet inte kunde redogöra för den här rapporten eller koppla den till Sverige.

Vi vet ju alla att det ser väldigt olika ut hur våra hälso- och sjukvårdssystem är uppbyggda. Jag är väldigt stolt över vårt offentligt finansierade sjukvårdssystem. Så ska det vara, och de principerna ska gälla. Jag är också väldigt stolt över att vi har flera, kompletterande aktörer och fritt val inom systemen i Sverige.

Anf. 44 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Det är rätt tragiskt att vi här i kammaren över huvud taget ska ha den här debatten. Det är ett tydligt tecken på en svag, socialdemokratisk regering som inte adresserar de stora problem vi har i hälso- och sjukvården utan i stället hittar på problem och dessutom väljer konfrontation gentemot Alliansen i stället för att söka brett samförstånd.

Vi har tillräckligt med stora bekymmer i den svenska sjukvården. Utskottet var i Västernorrland i måndags och tisdags. Där fick vi höra om hur man lade ned BB och förlossningsavdelningen i Sollefteå. Här ser vi en klyvning av Sverige: De som bor i de glesbefolkade delarna av landet får allt sämre sjukvård, till skillnad från dem som bor i de större städerna.

Vi fick höra om problemen i primärvården, där 50 procent av läkartjänsterna inte är besatta. På de privata hälsocentralerna är det tack och lov bättre – där rör det sig om mellan 5 och 10 procent. Vi fick dessutom höra om de stora problem man har med köer.

Allt det här är tydliga, stora problem i den svenska sjukvården, men här kommer regeringen över huvud taget inte med några förslag.

Jag är oroad över att allt fler arbetsgivare och även privatpersoner på grund av den dåliga tillgängligheten i svensk sjukvård väljer att skaffa privat sjukförsäkring. Det är en utveckling som jag inte på något vis applåderar. Men det är klart att det blir konsekvensen av den bristande tillgängligheten när den socialdemokratiska regeringen helt har förlorat kontrollen över köerna. Det är klart att en arbetsgivare inte vill att en anställd ska sitta hemma och vänta i tre, fyra eller fem månader på att få en ny höft, utan då väljer man att betala det en gång till genom en privat sjukförsäkring.

Det är definitivt inte en utveckling som jag applåderar, för jag vill att den offentliga vården ska vara tillgänglig. Det är där man ska kunna få snabb hjälp. Man ska inte behöva betala två gånger för samma sjukvård, vilket faktiskt blir konsekvensen när 600 000–700 000 svenskar – det kommer säkert att bli fler så att vi kommer upp i 800 000 – på något vis köper en privat sjukförsäkring. Där har vi det stora problemet, men det löser vi genom att göra någonting åt köerna och öka tillgängligheten.

I stället väljer Socialdemokraterna att hitta på att det kanske skulle kunna vara ett problem att de här patienterna går före i kön. Det finns över huvud taget inga belägg för det, fru talman. Det säger också Lagrådet.

Svensk sjukvård finansieras till 80 procent av allmänna medel, och där är det hälso- och sjukvårdslagens prioriteringsordning som gäller. Men 20 procent finansieras på annat vis. Det handlar till exempel om att vi som behöver intyg för körkort eller annat får betala det själva. Det innebär inte att vi går före i kön på hälsocentralen.

Vi har till exempel alla de stora universitetssjukhusen som har stora enheter som erbjuder sjukvård för saudiska prinsar och förmögna människor från andra länder. Det betyder inte att man tränger undan andra patienter. Samma sak är det med de privata sjukförsäkringarna. Det finns inga som helst belägg för att de patienterna går före.

Hur hänger då det här ihop? Låt mig ta ett konkret exempel. Bollnäs sjukhus hemma i mitt län Gävleborg, som styrs av Socialdemokraterna och Centerpartiet, är sedan ett antal år utlagt på entreprenad. Det är Aleris, ett Wallenbergföretag, som sköter det. Det är ett av Sveriges absolut bästa småsjukhus. Säg att man där har kapacitet att operera 300 höfter men landstinget i Gävleborg bara köper 200 operationer. Då finns det en överkapacitet på 100 operationer. Säg att någon från något av de socialdemokratiskt styrda landstingen med gigantiska köer då väljer att ta sin privata sjukförsäkring, åka till Bollnäs och få höften opererad. Leder det till att denna någon går före i kön? Nej, för de 200 patienter som landstinget i Gävleborg har betalat för opereras först, och sedan kommer de andra. Innebär det att stackaren som kommer från exempelvis Västernorrland har gått före någon annan i Västernorrland? Nej, det funkar så att om jag i Västernorrland står på plats 112 och väntar för att få min dåliga höft opererad och de som har platserna 111 och 110 plötsligt sticker iväg till Bollnäs för att operera höften innebär det att jag kommer längre fram i kön.

Det är så det här hänger ihop. Jag applåderar inte privata sjukförsäkringar, men det är definitivt inte så att de leder till att någon går före i kön. Vi måste åtgärda detta genom att se till att få bort köerna i den offentliga sjukvården, men inte genom att skapa de här problemen.

Om Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet dessutom skulle få igenom denna lagstiftning så att Bollnäs sjukhus inte skulle kunna sälja sin överkapacitet till privata sjukförsäkringar, vad skulle det få för konsekvens? Ja, sannolikt att landstinget i Gävleborg fick betala 50 procent mer för de 200 operationer man faktiskt gör.

Detta är uppenbart för i stort sett alla remissinstanser, och då kan man fråga sig varför Socialdemokraterna väljer att lägga fram detta. Jo, de gör det därför att de inte vågar adressera de stora problem vi har i sjukvården. Men de vet att den svenska befolkningen tycker att sjukvården är en av de viktigaste frågorna och vill därför, i likhet med inför valen 2002, 2006 och 2010, kunna driva en debatt ute på gator och torg och säga att det nu har blivit plånbokens tjocklek som avgör vem som ska få sjukvård. Det samhället vill vi ha bort!

Nu kommer man från Socialdemokraternas sida att kunna vifta med propositionen och säga: Här var förslaget vi hade för att se till att inte plånbokens tjocklek avgör vilken vård man får. Men det stoppade den hemska Alliansen med hjälp av Sverigedemokraterna. Detta är ju ren lögn! Det är påhitt – fake news, som man har i USA.

Detta är inte ett problem i den svenska sjukvården. Men jag vet att det är så det kommer att låta. Det gjorde det inför valet 2010. Då talade Mona Sahlin om hur hemskt det var nere på Södersjukhuset. Där finns en privat enhet som minsann kan operera hjärtan, och där har de två väntrum: ett för de rika med privat sjukförsäkring och ett för de fattiga som är finansierade via landstinget.

Jag tyckte att detta lät fascinerande, så jag åkte dit och tittade. Det var jätteintressant, för där gjordes för ett antal år sedan en ganska stor investering i en apparat som kan operera förmaksflimmer med hjälp av strålning. Den apparaten var såklart väldigt dyr, och man hade stor kapacitet. De behandlingar som köptes av landstingen fyllde inte upp kapaciteten, och då tog man patienter med privat försäkring och ett antal utlandspatienter. När jag var där hade man dessutom haft en patient som faktiskt hade betalat ur egen ficka.

Det är den typen av exempel som Socialdemokraterna vill använda för att driva en valrörelse och prata sjukvård, i stället för att tala om hur sjukvården försämras på den svenska glesbygden, om problemen i primärvården, där 50 procent är stafettläkare i vissa socialdemokratiskt styrda landsting, och om köerna i sjukvården, som blir längre och längre för varje dag Socialdemokraterna sitter kvar i Rosenbad.

Det är därför jag tycker att denna diskussion är så tragisk. Vi har stora utmaningar i den svenska sjukvården. Vi skulle behöva en handlingskraftig regering som kunde sträcka ut handen över blockgränsen och ta initiativ till genomgripande reformer som faktiskt skulle kunna förbättra läget i den svenska sjukvården.

I stället ägnar man sig åt detta: hittar på väderkvarnar som man tycker att det kan bli roligt att dra valser om i den valrörelse vi har framför oss, för att kunna påstå att det är tjockleken på plånboken som avgör vem som får sjukvård i Sverige – en direkt lögn.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och därmed avslag på den så kallade propositionen.

Anf. 45 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Ja, Anders, detta utvecklar sig till en gigantisk hälso- och sjukvårdsdebatt, inte sant? Du nämnde förlossningar. Jag måste bara säga att ni inte har stoppat in några medel; ni sa ju nej till våra förlossningspengar. Kommer du ihåg det? Det är det enda jag kommer att säga om just det.

Sedan kan man fundera lite kring detta. Det är en ganska modest förändring, tycker jag. Det handlar om att ta hänsyn till de principer som styr hälso- och sjukvårdslagen. Det handlar om jämlikhet. Men inte ens det tycker ni. Ni låter ungefär som om dessa sjukförsäkringar kommer att åka all världens väg, men så är det inte. Vi vill prioritera jämlik hälsa och vill inte att någon ska kunna gå före i kön. Så enkelt är det.

Jag trodde också att ni ville titta på att utreda detta lite mer. Det vore väl intressant att titta på hur det ser ut i varje landsting med undanträngningseffekterna? Det finns utredningar, Anders, i Europa och på andra ställen, där man kan se att sjukvårdsförsäkringar genererar mer till dem som har störst plånbok – de som har en sjukvårdsförsäkring, helt enkelt.

Jag tycker att det är tragiskt att ni inte ens ville föreslå en sådan analys av systemet. Det gjorde ni inte heller under era åtta år.

Ni säger att det bara handlar om en väldigt liten del av hälso- och sjukvården, men jag tycker att det är en riktigt allvarlig tendens när privata försäkringsbolag och gigantiska vårdbolag – inte små ägare av vårdcenter utan Attendo, Aleris, Capio – har en så stor del av hälso- och sjukvården. Ni har på något sätt gynnat dem extra under era åtta år. Det är klart att när dessa privata vårdinrättningar har ökat så pass mycket är det ännu lättare för dem som har sjukvårdsförsäkring att gå före i kön.

Anf. 46 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag är också väldigt oroad över att utvecklingen i Sverige går åt fel håll vad gäller köer och en alltmer ojämlik sjukvård. Men man måste också göra en analys: Vad beror det på att sjukvården i dag blir mer och mer ojämlik? Jo, det är framför allt köerna. Får vi köer i sjukvården eller brödköer i Venezuela drabbar det de svagaste i första hand. Den som är rik eller har kontakter tar sig alltid fram.

Då måste man göra något åt köerna, och där finns det över huvud taget inga förslag. Vänsterpartiet och Karin Rågsjö, Socialdemokraterna och Miljöpartiet har inga problem med att köerna ökar, så länge alla står stilla i kön och inte försöker hitta en egen lösning. Det är ju där vi måste sätta in åtgärderna.

Jag tycker att det är spännande att höra att Karin Rågsjö, och säkert också Socialdemokraterna och Miljöpartiet, måste söka sig till OECD, Spanien och USA för att hitta argument för att just denna lagstiftning nog är nödvändig i Sverige. Jag kan förstå att man måste söka sig så långt bort i ett läge där Lagrådet säger att detta redan finns reglerat i hälso- och sjukvårdslagen och att det inte finns några bevis alls för att det behövs några förändringar.

Jag vill återigen förklara för Karin Rågsjö hur kösituationen fungerar. Bollnäs sjukhus har kapacitet att operera 300 knän, men landstinget i Gävleborg köper bara 200 knäoperationer. Om överkapaciteten på 100 då används så att någon stackars patient från något sossestyrt landsting i Sverige med jättelånga köer kan åka till Bollnäs och få sitt knä opererat innebär det inte att människorna hemma i det egna landstinget får det sämre. Det innebär tvärtom att de kommer längre fram i kön.

Jag vill inte att fler människor ska skaffa privata sjukförsäkringar, men det vill jag åstadkomma genom att se till att vi får bort köerna i svensk sjukvård.

Anf. 47 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Då behöver vi också mer pengar till välfärden, inte sant, Anders? Men vi ska inte göra detta till en budgetdebatt.

Jag återkommer till Stockholms län. Du talar om ditt län och jag om mitt och om Stockholms läns landsting. Du måste göra en sightseeing här snart. Här vimlar det av privata vårdaktörer och av personer som har försäkring. Och visst blir man lite undrande. Om du och jag har en försäkring och har ont i knät ska vi få behandling på 14 dagar – det låter perfekt, inte sant? Men om man inte har försäkringen tar det 90 dagar innan man får behandlingen. Det är en viss skillnad, Anders.

Och du tror fortfarande inte att det finns personer som tränger sig före i kön utan att det finns en läkare som har gjort ett slags jättefint system på datorn för att se till att de med störst behov går före. Tror du det, Anders? Jag tror inte det. Det hade varit så underbart att göra den här analysen av hur det ser ut i landstingen.

Den lilla ändring vi ska göra handlar om att värna svensk lagstiftning. Det är ju det vi gör. Vi tar inte bort de privata vårdförsäkringarna. Vi vill garantera att den svenska lagstiftningen håller ihop. Det låter som att alla, hela gänget, tyckte att detta var bad business, men så var det inte; 70 procent var positiva till detta. Man skulle också behöva göra en djupanalys, men den möjligheten tar ni bort genom att klubba nej till detta förslag.

Alla talar om jämlik vård, men man måste också göra vissa insatser för att komma dit. För att få bort köer och det vi har i exempelvis Stockholms läns landsting, där ett helt sjukhus är nedstängt på grund av att det saknas vårdplatser och att personalen flyr, tror jag att det behövs mer pengar till välfärden. Vi måste se till att de personer som jobbar inom hälso- och sjukvården får bättre löner, kortare arbetstider, you name it, så att de blir kvar.

Anf. 48 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det är intressant att Karin Rågsjö tar Stockholms läns landsting som exempel. Det är ju ett av de landsting där man har de kortaste köerna och därmed kan bidra till den jämlikaste hälsan. De stora problemen finns i de landsting som Vänsterpartiet och Socialdemokraterna styr. Där har vi långa köer.

Jag är också genuint oroad över att vi har en ökande ojämlikhet – att Sverige dras isär, inte minst när det gäller sjukvården. Men ska vi åtgärda detta måste vi få bort köerna. Då handlar det om att se till att den offentliga sjukvården också kan leverera en höftoperation inom 14 dagar. En dålig höft blir ju inte bättre av att patienten ska vänta tre, fyra eller fem månader. En dålig höft ska opereras snabbast möjligt, så att patienten kan komma

tillbaka och börja jobba. Det är när vi har detta som målbild som vi kan komma åt att de privata sjukförsäkringarna ökar.

När den offentliga sjukvården fungerar sämre och sämre under styre av S, MP och till viss del V är det klart att de som kan väljer att hitta andra vägar. Lösningen är då inte att vi försöker stänga de andra vägarna, utan lösningen är att åtgärda de problem vi har i den svenska sjukvården, så att vi får en lika bra tillgänglighet som i andra länder. Man ska inte behöva stå i kö och vänta på att få sin höft opererad. Det är så vi åtgärdar de strukturella problemen i den svenska sjukvården.

Jag håller absolut inte med om Karin Rågsjös analys, att den stora bristen skulle vara att det fattas pengar i den svenska sjukvården. Det är säkert bra med ytterligare resurstillskott, men här handlar det om att hitta effektiva sätt att organisera den svenska sjukvården. Där har vi förebilder inte minst i de privat drivna sjukhusen, som Aleris sjukhus i Bollnäs och Capio S:t Görän här i staden.

Anf. 49 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på propositionen och reservationerna.

Precis som Anders W Jonsson vill jag säga att den solidariska finansieringen av hälso- och sjukvården med en finansiering av såväl offentlig som privat vård av hög kvalitet på lika villkor är grunden.

Men nu har vi privata sjukförsäkringar. Det är främst arbetsgivarna som står för dem. De står för 72 procent. Sedan finns det gruppförsäkringar som utgör lite över 20 procent. Det är en väldigt liten andel som utgörs av enskilda personers försäkringar.

Varför har vi då detta? För att förstå detta måste man analysera vad det är för behov som den generella hälso- och sjukvårdslagsbaserade hälso- och sjukvården inte tillgodoser. Då gör jag som jag brukar och öppnar historieboken.

Fram till 70-talet erbjöd företagen hälso- och sjukvård för sina anställda och deras familjer. Detta fungerade pragmatiskt och praktiskt. Väldigt många var nöjda. Men sedan skulle hälso- och sjukvården för företagen omorganiseras. Man tog bort sjukvårdsdelen från företagen, och det som blev kvar blev hälsovård och hade alltså en helt annan inriktning. Det förutsattes att de anställda skulle få all den hjälp de behövde på vårdcentralen.

Detta funkade dock inte. Dels hade vårdcentralerna inte resurser att ta emot alla patienter, dels låg vårdcentralerna geografiskt fel i förhållande till arbetsplatserna. Då började detta försäkringssystem att växa fram. Företagen var angelägna om att de anställda snabbt skulle kunna få enklare halsflusser och annat åtgärdat. En viktig del var också rehabilitering, så att man skulle kunna komma tillbaka till arbetet så fort som möjligt. Detta är en av grogrunderna för det försäkringssystem som har vuxit fram i Sverige. Det ser annorlunda ut än de privata försäkringar som har vuxit fram i andra länder.

Det handlar alltså om behov som inte kan tillgodoses, vilket förorsakar köer i den vanliga hälso- och sjukvården, och om de problem vi har haft med uppbyggnaden av primärvården. Detta tycker jag att man ska ha med i diskussionen. Det är alltså behovsstyrt, och det har blivit bra också för de anställda.

Det talas här om vad vi ska utreda. Vi kanske ska utreda företagshälsovården och arbetsmedicinen och se hur vi kan få en effektivare ordning där. På det sättet kan vi avlasta vårdcentraler och sjukvård från ett patienttryck som de i dagsläget inte klarar av och kanske också göra det bekvämare för patienterna att, som förr, gå till sjuksköterska, läkare eller sjukgymnast inom arbetsplatsens väggar. Alla ville inte gå dit – en del ville inte synas i sjukvården utan valde primärvården. Men jag tycker att det är denna typ av utredningar som vi bör fundera över. Vi har en hälso- och sjukvård med stora problem. Vi har talat om detta tidigare i den här debatten, som nu alltså blir lite av en allmän hälso- och sjukvårdsdebatt.

I går var några av oss på Läkarförbundets fullmäktige. Där delades det ut ett stort pris till chefen för S:t Görans sjukhus, det privatledda sjukhuset, för den effektivitet och det ledarskap som har visats där. Vad är det man gör där och uppenbarligen också i Bollnäs men som man inte klarar på andra håll? Borde vi inte lära oss av denna framgångsrika hälso- och sjukvård? Detsamma gäller också vårdcentralerna.

I socialutskottet har vi varit på studiebesök och har kunnat se skillnader mellan offentligt och privat driven öppenvård, och vi kan sätta positiva förtecken för den privat drivna. Där finns en idériakedom och också en bättre flexibilitet när det gäller att utveckla nya idéer. Vi har varit inne på detta område tidigare och just gjort jämförelser mellan vårdcentraler – mellan dem som har behov av många stafettläkare och dem som inte har några stafettläkare alls. Vi har i socialutskottet haft en utfrågning om detta. Där visade det sig tydligt att när de som arbetar på vårdcentralen har ansvar för ekonomin och patienterna och dessutom kan organisera vården på ett sätt som passar dem minskar personalomsättningen och sjukskrivningarna. Sjukskrivningar blir det när man är för infekterad för att möta sina patienter.

Flera har tagit upp frågan om prioriteringar. Det finns ju inget som talar för att detta åsidosätts genom att det finns privata försäkringar. Det har ingen kunnat påvisa. Jag tycker att det finns en mycket viktigare prioriteringsfråga att ta upp, nämligen undanträngningen av patienter med sällsynta diagnoser och svåra sjukdomar som kostar mycket att behandla till förmån för patienter som är många och som har enklare hälsoproblem. De många med lindriga sjukdomar ställs mot patienter med svåra sjukdomar som kräver stora resurser. Detta tycker jag är ett mycket stort etiskt problem i hälso- och sjukvården som vi måste ta oss an.

Anf. 50 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Denna debatt kan till slut handla om allt inom hälso- och sjukvården – då svävar vi ut. Jag ska försöka att fokusera på försäkringarna.

Det handlar om att göra den modesta förändringen, så att inte någon som har mindre behov än någon annan ska tränga sig före i kön. Det handlar om att följa behovs- och solidaritetsprincipen. Resurserna bör fördelas efter behov.

Men sedan måste jag gå tillbaka till det du sa. Visst skulle det vara väldigt bra om det fanns en arbetsmarknad där man kunde göra ungefär som vi kan göra i riksdagen. Vi har fortfarande en läkare som vi kan träffa här. Det är väldigt prioriterat. Jag har i och för sig aldrig varit där; jag går till vårdcentralen. Men så ser det inte ut i resten av Sverige. Jag tycker att

Alliansen slog sönder det systemet under de åtta år man satt i regering. Det hade behövts mer fokusering på det.

Vi pratar om olika vårdcentraler, vilka som är bra och inte bra. Den absolut bästa vårdcentralen i hela Sverige anser jag är Gustavsbergs vårdcentral. Den är tillräckligt stor för att ha kapacitet att ta emot alla som exempelvis har psykisk ohälsa av diverse slag. Man har rehab. Man tar emot barn och ungdomar. Det är en jättebra vårdcentral.

Man är ute på lite på farlig mark när man alltid säger att de bästa vårdcentralerna är de privata.

Men i ett land finns det ett begränsat utbud av sjukvårdsresurser, vårdcentraler, sjukhus, läkare, sjuksköterskor med mera. En läkare som behandlar en person som har en försäkring skulle kanske också ha kunnat behandla en person som inte har den försäkringen. Det finns alltså en risk för undanträngning. Den kan man se i andra länder, men den forskningen bortser ni ifrån. Jag tänker på det som finns exempelvis inom OECD.

Anf. 51 BARBRO WESTERHOLM (L) replik:

Fru talman! Man jämför vårdcentraler. Jag tycker att Söderhamns vårdcentral, som vi har fått en redovisning av här i kammaren och som jag har besökt, är otroligt bra driven av åtta läkare. Vi kan lyfta fram de här fallen.

Sedan gäller det företagshälsovården. Förändringen, att man inte skulle ha hälso- och sjukvård i företagshälsovården, kom långt tidigare. Den kom faktiskt under socialdemokratisk regering. Alliansen arbetade inom ramen för den företagshälsovård som var bestämd långt tidigare.

Sedan gäller det detta med att gå före. Jag vidhåller det som jag sa i talarstolen när det gäller att jämföra med andra länders system. Det är inte jämförbart. Hos oss är det väldigt koncentrerat till företag. Man försäkrar sina egna för det som man tidigare erbjöd inom företagets ram. Man är alltså beredd att betala dubbelt. Det handlar då delvis om den solidariskt finansierade vården. Jag anser fortfarande att det ska vara grunden. Vi måste se till att den blir så bra att försäkringar inte behövs. Då tänker jag närmast på de få personer som har försäkrat sig privat, enskilt. De är väldigt få, jämfört med det som vi ser hos företagen.

I nästa inlägg får jag komma tillbaka till frågan: Hur mäta att man går före?

Anf. 52 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Har man en försäkring är man som sagt garanterad en behandling inom 14 dagar – och då pratar vi om *behandling*. I vanliga vårdkön är det 90 dagars väntetid. Tror inte du att det blir någon typ av undanträngningsmöjligheter för de personer som har försäkring?

Det är endast privata vårdgivare som tar emot försäkringspatienter. De flesta privata vårdgivare tar även emot offentligt finansierade landstingspatienter. Resultatet blir ett slags gräddfil för dem som har försäkring.

Det hade varit fantastiskt om vi hade fått igenom denna mycket modesta proposition. Vi vill försöka få landstingen att analysera vad som händer med hälsovårdsförsäkringarna. Det hade varit väldigt bra. Det har ni ställt er emot. Ni säger: Det är ingen fara. Man kan inte jämföra Sverige med andra länder.

Vi är inne på en väldigt farlig resa i Sverige, tycker jag, med det ökade inflytandet från försäkringsbolag och från de stora vårdbolagen. Det är en

farlig resa. Man kan säga: Herregud, det är så lite problem här. Det kommer aldrig att bli som i USA. Det kommer aldrig att bli som i andra länder, där det är en otrolig klasskillnad när det gäller hälso- och sjukvård.

Men vi är inne på den stigen, och det är det denna debatt handlar om. Den handlar om jämlik hälsa. Hur ska vi öka möjligheterna till jämlik hälsa, så att den som har de största behoven får hjälp först och inte direktör Svensson, som kan betala för sig själv, så att säga? Det är den resan som man måste börja göra någon gång.

Jag tänker på USA, dit utskottet gjorde en resa. Vid varje besök vi gjorde berättade man om sin situation och lyfte fram Sverige som ett jämlikt land. Jag tror inte att någon av oss hade hjärta att säga hur det egentligen var. Då hade de börjat smågråta, tror jag, eftersom de också väntade på presidentvalet. Men vi är inne på den resan.

Anf. 53 BARBRO WESTERHOLM (L) replik:

Fru talman! Först och främst tackar de privata försäkringarna inte akut vård. Det är en viktig sak att komma ihåg.

Sedan gäller det detta med att sätta igång en administrativ apparat. Jag tänker på Anders W Jonssons exempel om Västerbotten och Bollnäs och höftledsoperationer. Ska vi då sitta och plocka fram individuella data och väga det? Då använder vi resurserna fel. Jag menar att de resurserna ska användas för att finansiera fler som arbetar i själva vården.

Vad vi ska göra är att genomföra det som sägs i Göran Stiernstedts utredning om effektiv vård. Vi ska arbeta för att bli av med köerna, så att behovet av dessa försäkringar minskar. Jag tycker att det är det vi ska lägga kraft på och inte på det som Karin Rågsjö säger: att vi ska säga nej till dem som finns inom ett företag. Där är det inte bara en vd, utan alla medarbetare kan utnyttja försäkringarna. Det är till nytta för dem. Men det är också så att trycket minskar. Som flera har sagt kan köerna faktiskt kortas lite grann om dessa människor får vård genom detta system.

Men som sagt: Vi ska jobba bort köerna, och vi ska få en effektiv vård. Det finns pengar i systemet, men de används fel. Jag frågar mig: Är det egentligen pengar vi behöver? Det kanske är en pengapress som kan pressa fram de effektiviseringar som Göran Stiernstedt har föreslagit.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 8 Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd

Utbildningsutskottets betänkande 2016/17:UbU20
Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd (prop. 2016/17:158)
föredrogs.

Anf. 54 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Vi i Moderaterna har i våra budgetförslag sedan en ganska lång tid tillbaka haft förslag som liknar studiestartsstödet, som vi ska diskutera i dag. Det handlar om en proposition från regeringen.

Prot. 2016/17:117
31 maj

*Privata sjukvårds-
försäkringar inom
offentligt finansierad
hälso- och sjukvård*

*Studiestartsstöd –
ett nytt rekryterande
studiestöd*

Den tidigare alliansregeringen såg redan då vikten av att fler arbetslösa får komma in i utbildningssystemen. År 2011 såg vi till att man kunde ge ett förhöjt studiebidrag till vissa arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år. Därför är vi såklart positiva till detta förslag från regeringen. Vi har en del viktiga frågor och invändningar när det gäller detaljer och genomförande. Vår stora farhåga kanske framför allt handlar om detta: Vi ser detta förslag som en väldigt liten del av vår samlade politik för att få människor i arbete, medan detta tycks vara regeringens stora och kanske enda förslag för att lösa detta gigantiska problem.

Vi står såklart bakom alla våra reservationer och förslag, men jag skulle vilja yrka bifall till reservation nr 4. Vill man läsa alla våra förslag kan man göra det.

Varför gör vi då det här? Vilket problem löser studiestartsstödet?

Det kortaste svaret är: arbetslösheten. Studiestartsstödet löser förstås inte hela problemet med arbetslöshet. En stor del av alla som är arbetslösa i dag är inskrivna hos Arbetsförmedlingen och saknar grundläggande utbildning. Den enskilt största gruppen bland nyanlända som är inskrivna på Arbetsförmedlingen saknar grundskoleutbildning.

Om man tittar generellt på arbetslösa som har varit utanför arbetsmarknaden länge ser man att nästan alla dessa har luckor i sitt utbildningsintag.

I dag är det så att om man är inskriven hos Arbetsförmedlingen går man i första hand på utbildningar hos Arbetsförmedlingen. Dessa utbildningar är i regel korta, så om man har stora luckor och stora brister är det väldigt svårt att få detta behov tillgodosett genom Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen får heller inte konkurrera med det vanliga utbildningssystemet. Till exempel kan man inte gå en svetsarutbildning och få alla de licenser som krävs för att sedan jobba som svetsare om man gör detta inom Arbetsförmedlingen.

Även Arbetsförmedlingen själv säger att dess utbildningar inte fungerar och att de, tyvärr, många gånger gör mer skada än nytta. Detta har man såklart många gånger försökt att göra någonting åt, men man har inte lyckats.

Faktum är att det finns andra utbildningar som fungerar. Det finns yrkesutbildningar inom vuxenutbildningen som fungerar. Det finns många gymnasieutbildningar som fungerar. Vårt förslag är att människor i större utsträckning ska gå dessa riktigare utbildningar, som fungerar bättre.

Man kan såklart naivt fråga varför människor inte gör detta. Det enkla svaret är att det inte finns tydliga och riktiga incitament att göra det. Om man är inskriven på Arbetsförmedlingen får man bidrag och a-kassa därför. Detta belopp är större än beloppet man får via studielånet och studiemedlen som man får om man ska läsa på komvux.

Varför skulle den som har barn och som i dag har säkra intäkter från Arbetsförmedlingen fransäga sig dessa och i stället bygga upp ett studielån? Varför skulle någon göra det – särskilt om man har tidigare erfarenheter av att man har svårt att få jobb och av att man har haft problem med att klara utbildningar? Varför skulle man ta den risken? Människor gör inte det.

Detta är ett incitament och ett sätt att göra denna övergång mycket mer motiverad ekonomiskt. Det handlar inte främst om att öka studiemotivationen med det här medlet, vilket är den invändning som vi har mot förslaget. Vi tror inte att pengar ökar själva studiemotivationen. Vi tror inte

att dessa pengar ens kan göra det ekonomiskt möjligt att plugga. Motivationen behöver man ha själv.

Därför tycker vi att man skulle kunna öppna upp för att individer självmant skulle kunna ta initiativ till att ta del av detta stöd.

Någon måste såklart göra en prövning av om personen har behov av stödet, men vi tror att ett sådant system skulle göra det hela mer rättssäkert än om det – som i propositionen – bara är kommunens ansvar att ha uppsökande verksamhet och att välja ut dem som man tycker ska få tillgång till det här. Vi vill ha en kombination av dessa.

Man kan också invända mot detta förslag med att säga att en massa människor kommer att läsa samma utbildningar men få olika typer av ersättningar och olika mycket i ersättning, vilket är orättvist.

Så är det redan i dag. En del har studiemedel. En del har mer studiemedel än andra. En del jobbar samtidigt. En del får bostadsbidrag – andra får det inte. En del får kompletterande försörjningsstöd. En del får etableringsersättning. Folk kan få olika typer av bidrag trots att de läser i stort sett samma utbildning.

Jag säger inte att det är enkelt eller oproblemiskt. Det är klart att det kan skapa en känsla av orättvisa. Men det vore värre att inte se till att människor får ett arbete – det är i grunden det stora problemet.

Om detta kan göra att fler människor får ta del av större och bättre utbildningsinsatser, som leder till jobb, tycker jag att vi ska genomföra det.

Ett annat tydligt kriterium som har satts upp i propositionen är att man för att kunna ta del av studiemedlet inte får ha avslutat en gymnasieutbildning.

Då undrar jag: Hur blir det om man har avslutat en utomeuropeisk gymnasieutbildning? Är detta likvärdigt med att ha avslutat en gymnasieutbildning? Den som har läst en gymnasieutbildning i, låt säga, Iran för 30–40 år sedan kan likväl stå extremt långt ifrån arbetsmarknaden i Sverige i dag.

Kan den som har läst stora delar av en gymnasieutbildning men kanske inte fullföljt den få läsa en yrkesutbildning på komvux och få detta stöd? Detta är någonting som även Arbetsförmedlingen tar upp som en fråga i sina remissvar.

Vi vet sedan tidigare att det i dag är mycket svårare att få rätt att läsa en yrkesvuxutbildning än en högskoleförberedande utbildning. För dem som står allra längst ifrån arbetsmarknaden är det viktigaste att bara få ett jobb, snarare än att läsa kurser som gör att man senare kan läsa vidare på högskola.

Dessa är några av de frågor som vi tar upp i våra reservationer. Generellt tackar vi dock för denna proposition.

(Applåder)

Anf. 55 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Vi yrkar bifall till reservation 1, med vårt särskilda yttrande.

Regeringens förslag innebär att studenter med stort utbildningsbehov kommer att få bidrag i stället för studielån under ett års tid, gällande lägre studier.

En grupp människor får bidrag, medan andra studenter får låna pengar. Tidigare har gruppen med stort utbildningsbehov fått låna pengar och fått möjlighet till att skriva av studieskulder vid fortsatta högre studier. Det kan vi tycka är en rimlig morot.

Tanken bakom förslaget kan väl sägas vara god. Stödet vänder sig till alla med stort utbildningsbehov, så länge pengarna räcker. Alla i nämnda grupp kommer alltså inte att få ta del av förmånen, i alla fall inte om det är tillräckligt många som kommer i fråga. Detta är med andra ord ingen rättighetsbaserad reform.

Dock är det tveksamt vilket långsiktigt resultat detta stöd kommer att ge. Vi har redan i dag en flora av bidrag för att nyanställa svaga grupper på arbetsmarknaden, och de flesta sådana åtgärder har gett ett mycket klen resultats. Självklart ska man fortsätta att försöka minska arbetslösheten med olika metoder, men det är tveksamt om motivationen räcker ända fram för dem som börjar att studera med det liggande förslaget men ändå inte har börjat studera med de nuvarande reglerna.

Framför allt kan vi inte ha särregler för en grupp människor i samhället. Jag ansluter mig här till Per Albin Hanssons ord om att samhället varken ska ha kelgrisar eller styvbarn.

Vi har ett system för studiemedel som kan sägas vara ett av världens mest generösa och som dessutom har tjänat oss väl under lång tid. Detta är ett system som alla människor kan ta del av och som ger människor möjlighet att skaffa sig en utbildning. Låt oss hålla oss till det och behandla alla lika och rättvist – inga kelgrisar och inga styvbarn.

Vi har i dag en förmån för dem med stort utbildningsbehov. Studerande som fortsätter sina studier på högskolenivå får möjlighet att skriva av sina tidigare lån. Vi tycker att detta är en rimlig och vettig ordning.

De som anstränger sig och studerar utifrån en besvärlig utgångspunkt får en liten extra morot. Det tror jag att till och med Per Albin skulle ha accepterat. Även vi kan dock med dagens problem tänka oss att tumma en smula på Per Albins devis om kelgrisar och styvbarn.

I dag finns det begränsningar för hur länge man får ta studielån på grund- och gymnasienivå, och vi kan tänka oss en minskning av begränsningarna just för gruppen med stort utbildningsbehov.

Till sist, fru talman: Propositionen talar om att förslaget ska öka den sociala rättvisan. Vi vänder oss inte emot att öka den sociala rättvisan. Men i verkligheten måste man ha en balans mellan den sociala rättvisan och den förutsättningslösa rättvisan, och vi anser att förslaget missar denna balans.

Anf. 56 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 1.

Vi diskuterar i dag studiestartsstöd, som vänder sig till personer med kort utbildningsbakgrund så att de ska få bättre förutsättningar på arbetsmarknaden.

Den stora utmaningen i Sverige i dag är den starka klyvningen mellan de människor som har en framtidstro och de som inte har det och mellan de människor som står nära arbetsmarknaden och har ett jobb och de människor som befinner sig i ständigt utanförskap. Jag har uppfattat att det här är regeringens förslag för att lösa utmaningen med dem med kort utbildningsbakgrund. Men för att få människor som står långt ifrån arbetsmarknaden att komma närmare krävs det reformer, och det krävs framför allt

att människor känner att utbildning och arbete lönar sig, att man genom att utbilda sig också får tillgång till ett arbete som gör att man kan få frihet, egenförsörjning och allt vad det innebär.

Det absolut viktigaste incitamentet för människor att utbilda sig måste vara att det sedan lönar sig att arbeta. Men det behövs ännu mer för att nå den här gruppen. Det krävs starkare studie- och yrkesvägledning, att utbildningens koppling till arbetsmarknaden blir ännu bättre, att matchningen på arbetsmarknaden förbättras, men också att det blir fler jobb som kräver lägre utbildningsbakgrund eller kortare utbildning, så kallade enkla jobb. Detta är det allra viktigaste för att kunna bryta den tudelning och det utanförskap som vi ser, men i de här delarna lyser tyvärr regeringens förslag med sin frånvaro.

Sverige har ett av de mest generösa utbildningssystemen i världen med avgiftsfria utbildningar från grundskola upp till högskola. Vi har ett väldigt generöst studiemedelssystem redan i dag. Det vill vi från Centerpartiets sida självklart utveckla genom att skapa mer flexibla system, så att vi kan möta de utmaningar som finns. Människor som behöver vidareutbilda sig mitt i livet och karriärväxla och människor som till exempel behöver läsa med långsammare studietakt på grund av sjukskrivningar eller på grund av att man har gått i särskola ska få möjligheten att avsluta sina studier på ett bättre sätt. Det är också viktigt att människor i högre åldrar ska kunna utbilda sig bättre, och det kräver reformer för ett mer flexibelt studiesystem.

Fru talman! När det gäller förslaget som vi i dag debatterar om studiestartsstöd kan man konstatera att det är en kostsam reform, men också att det är svårt att påvisa effekter av det tidigare rekryteringsbidrag för vuxenstudier som studiestartsstödet grundar sig på. Det visar bland annat Riksrevisionens rapport om de bidrag som fanns tidigare.

Förslaget riskerar också att leda till både orättvisa och onödig byråkrati. Att ge en viss grupp särskilda förmåner gör ju att studenter som befinner sig i samma klassrum och läser samma kurs får olika ersättningar. Men det kommer också att innebära att människor med liknande förutsättningar, men beroende på var i landet man bor, kommer att ha olika möjligheter med tanke på att det är upp till kommunerna själva att bestämma om de ska använda sig av stödet eller inte och också att sätta upp de lokala riktlinjerna. Det skapar en orättvisa och riskerar att leda till onödig byråkrati för att nyttja bidraget.

Varför ska vissa studenter få särskilda förmåner när andra inte får det? Och varför ska vissa individer som bor på en viss plats få tillgång till bidraget medan andra inte får det utifrån de lokala riktlinjerna? Jag tycker att det är viktiga frågor att fundera på när vi debatterar detta i dag.

Tanken med studiestartsstödet är också att stärka personer som många gånger känner oro för att ha lån, bland annat på grund av de framtida utsikterna på arbetsmarknaden, står det i propositionen. Men då måste det viktiga vara att se till att människor känner att det lönar sig att arbeta, att gå från utanförskap till innanförskap, att utbildningarna leder till jobb och att man får vägledning för att hitta ett arbete som har goda förutsättningar att stärka förutsättningarna för egenförsörjning med den frihet som det innebär. Det är den drivkraften som vi tycker är den allra viktigaste, och det är också den som vi tycker bör vara det tydligaste incitamentet för att få människor att gå från utanförskap till innanförskap.

(Applåder)

Anf. 57 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Varje människa behöver kunskap om sig själv och om sin omvärld. Ju mer hen förstår, desto större förmåga får hen att hantera sin omvärld. Friheten och inflytandet ökar. Möjligheterna att påverka sitt eget liv och samhället blir därmed också större.

Vänsterpartiet ser kunskap som en demokratisk rättighet, och att bryta den sociala snedrekryteringen till högre utbildning är en av vår tids största utmaningar. Vänsterpartiet välkomnar därför förslaget till studiestartsstöd men vill påpeka ett antal brister.

Regeringen föreslår i propositionen att samma regler ska gälla vid sjukdom som för den som har studiemedel, det vill säga att det inte ska vara möjligt att vara deltidssjukskriven och studera på halvtid med studiestartsstöd. Detta har Vänsterpartiet kritiserat tidigare angående studiemedlet, och vi riktar samma kritik i dag.

Även om det i teorin är möjligt att vara deltidssjukskriven innebär det en ekonomiskt svår situation, då studiemedlet eller studiestartsstödet minskas, samtidigt som det inte finns någon möjlighet till ersättning från sjukförsäkringen.

Sjukpenning betalas endast ut till de studenter som är heltidssjukskrivna. Följden blir att studenter har att välja på att antingen fortsätta studera på heltid, trots behov av deltidssjukskrivning, eller att tvingas avsluta sina studier. Detta kan vålla stora problem för personer med långvariga eller kroniska sjukdomar eller funktionsvariationer att fullfölja sina studier. Det stänger också ute många från att ta del av studiestartsstödet för att kunna börja studera. Därför anser Vänsterpartiet att regeringen bör bereda frågan om möjligheten till deltidssjukskrivning för studerande med studiemedel och studiestartsstöd, i linje med Socialförsäkringsutredningens förslag.

En annan fråga som Vänsterpartiet vill lyfta upp handlar om rätten att bo. I propositionen föreslås att motsvarande regler för bostadsbidrag ska gälla såväl om man har studiestartsstöd som om man har studiebidrag. Bostadsbidraget fyller en viktig funktion i att ge tryggheten att man klarar en högre hyra under studietiden.

Dock är det viktigt att påpeka att den föreslagna lagtexten innebär att det blir väldigt olika möjligheter för studerande med studiestartsstöd att få bostadsbidrag i jämförelse med de studenter som får studiemedel. Det beror på att studerande med studiestartsstöd enligt förslaget kommer att få en betydligt högre bidragsgrundande inkomst än studerande med studiemedel. Vänsterpartiet anser därför att studerande med studiestartsstöd bör ha samma rätt till en trygg boendesituation som studerande med studiemedel. Därför bör det utredas hur rätten till bostadsbidrag med studiestartsstöd kan regleras, så att den blir likvärdig med rätten för studenter med studiemedel.

Den sista frågan, fru talman, som jag tänker lyfta upp handlar om fribeloppet.

Vi anser att den som studerar på heltid och vill arbeta ska ha det som en möjlighet men inte att det ska behöva vara en nödvändighet. De som omfattas av studiestartsstödet är de som har störst behov av utbildning. Då bör samhället skicka en signal om vikten av att fokusera på just studierna.

Studerande har olika förutsättningar att arbeta vid sidan av sina studier. Ett för högt fribelopp kommer också att förändra synen på studier som en heltidssysselsättning, vilket de ska vara. Det innebär antingen förlängda

studier och att inträdet på arbetsmarknaden skjuts upp eller att kvaliteten på studierna sjunker. Däremot borde det vara möjligt för studerande att arbeta under ferierna utan att det påverkar studiestartsstödet.

Med anledning av detta föreslår vi att fribeloppet läggs på en nivå som uppmuntrar studenterna att fokusera på sina studier.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation.

Anf. 58 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! I denna proposition skriver regeringen något som jag tycker är mycket intressant att fundera på, och det är att många människor känner oro för att ta lån för att satsa på studier. Vi har denna debatt samma dag som Finansinspektionen varnar för att många människor tar extremt höga lån för att finansiera sina fastighetsaffärer. Man kan fundera på vad det är för skattesystem och incitament vi har i Sverige när människor tvekar att satsa pengar på studier men är fullt beredda att låna stora summor för att köpa en fastighet.

Hur motiverad man är att investera i kunskap och utbildning beror givetvis på vilket utfall man får. Alla vet att grundskoleutbildning inte räcker för att komma in på arbetsmarknaden, utan det krävs oftast gymnasieskola. När det gäller högskolan är det naturligt att man tar större lån och större eget ansvar för att finansiera sin utbildning. Men många känner som sagt oro för att ta lån för att studera vidare.

Regeringen borde fundera på hur man kan få fler människor att tänka att det är rimligt att investera i utbildning eftersom det ger en utkomst, precis på samma sätt som man kan få en utkomst om man satsar pengar i en fastighet.

Men regeringen gör precis tvärtom. Man gör det svårare för människor att ta sig in på arbetsmarknaden. Vi har höga trösklar in till svensk arbetsmarknad. För dem som kommer nya till Sverige och saknar svensk utbildning är det särskilt svårt att ta sig in. Det beror på att vi har höga ingångslöner och få enkla jobb, alltså sådana jobb som man kan ta när man inte har en längre utbildning.

Så länge inget görs åt denna grundläggande problematik, att det är svårt att ta sig in på arbetsmarknaden, letar folk efter andra möjligheter.

Dessutom gör arbetsmarknadens parter det ännu svårare att ta sig in på arbetsmarknaden genom att ständigt höja lägstalönerna, och regeringens höga skatter bidrar till att det inte lönar sig att arbeta.

Det är rimligt att staten och det offentliga är generösa när det gäller grundskolestudier. Därför har Liberalerna också landat i att vi ska ha studiestartsstöd, och vi yrkar bifall till den del som handlar om studier på grundskolenivå. Men ju högre upp i systemet man kommer, desto rimligare är det att man själv står för en del av insatsen.

Det förslag som regeringen lägger fram har en del brister. Fredrik Christensson var tidigare inne på det. Det kan bli olika i olika kommuner. De kommuner som vill införa detta kan göra det på det sätt de vill medan andra kan strunta i det. Det blir olika förutsättningar för dem som pluggar i samma klassrum.

Vi har haft den situationen tidigare. Då fick några ta lån för att plugga på komvux medan andra fick stöd eller till och med lön för att göra det samma.

Det är också svårt att se effekterna av detta. Det är svårt att påvisa att denna typ av stöd, som kanske kommer att införas av vissa kommuner, är rekryterande bland dem som redan har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden – i alla fall om man tittar på hur det har sett ut tidigare.

Det finns ytterligare en problematik, och det är att incitamentet att snabbt gå vidare till gymnasiet kan minska med detta. Det är bättre att avvakta ett tag och se om man kan få bättre förutsättningar senare.

Fru talman! Studiestartsstöd är bra när det riktar sig till grundskolestudier. Därför kommer Liberalerna att stödja propositionen i den delen. Men i andra delar behövs inte denna typ av stöd. Då behövs andra stöd, och dem har vi redan genom studiemedelssystemet.

Fru talman! Den grundläggande problematiken är att det är så svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Det viktiga för många människor är sänkta trösklar in till arbetsmarknaden och startjobb med lite lägre lön så att de enkelt kan komma in på arbetsmarknaden. Då får de stor möjlighet att ta sig vidare i systemet.

Ingen ska fastna i utanförskap, ingen ska fastna i ett alltför enkelt jobb och ingen ska fastna i studiesystemet. Det ska finnas vägar vidare, och här är studiestartsstödet en del. Men det behövs mer.

Jag yrkar bifall till reservation 3.
(Applåder)

Anf. 59 LENA EMILSSON (S):

Fru talman! Betänkandet handlar om ett nytt studiestöd som regeringen vill införa, ett studiestartsstöd.

Stödet riktar sig till personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov som annars inte hade valt att studera. Det riktar sig till personer som fyller 25 under kalenderåret och upp till det kalenderår man fyller 56. Personen ska vara arbetslös, och studierna ska vara på grundläggande nivå.

Studiestartsstödet kan betalas ut för maximalt 50 veckors heltidsstudier. Det går också att studera på deltid, minst 50 procent, och då kan studierna bedrivas upp till 100 veckor.

Det svenska studiestödssystemet är ett av världens mest generösa. Det finns dock brister som regeringen vill göra något åt.

För dem som är under 25 år finns olika delar inom studiestödet.

Man kan studera med studiemedel den vanliga vägen, det vill säga gå från gymnasiet direkt till högre studier. Denna grupp har oftast studiemotivation, och tack vare genomförda gymnasiestudier har de en bättre situation på arbetsmarknaden. De klarar sig bra.

Andra ungdomar kan studera inom ramen för ungdomskontrakt, som också kan kombineras med praktik eller arbete.

Det svenska studiestödet är en del av utbildningspolitiken och har till syfte att få ett högt studiedeltagande bland både män och kvinnor men ska också utjämna skillnader mellan individer och grupper i samhället. Det ska även bidra till ökad social rättvisa och ha en god påverkan på samhälls-ekonomin.

Möjligheten till utbildning är avgörande för individens personliga utveckling, för självbestämmande och för delaktighet i samhället. Därför behöver studiemedelssystemet utvecklas till att stimulera de personer som annars inte skulle tagit del av utbildning och som har en svår situation på arbetsmarknaden.

Det finns en grupp lågt utbildade personer som är arbetslösa men som ändå inte tar steget över till utbildning. Kanske vågar eller vill de inte skuldsätta sig, för de vet inte om de kommer att kunna betala tillbaka lånen. Framför allt är lite äldre personer som har behov av att utbilda sig på grundläggande nivå tveksamma till att ta lån. Detta förslag är en mycket bra möjlighet för dem.

Tanken med studiestartsstödet är att nå de personer som i dag inte tar steget till studier. Genom att studiestartsstödet enbart innehåller en bidragsdel och inget lån ger man människor chansen att pröva på studier utan att behöva ta lån. Stödet ska riktas till de personer som har allra störst behov av utbildning, de som har kort utbildning och de som är arbetslösa. Dessa personer är ofta mer utsatta än dem som har ett arbete.

Alla personer är olika och behöver olika möjligheter och stöd. En del behöver mycket stöd, andra mindre. Det är precis som under skoltiden.

I skolan ifrågasätter vi inte att vissa barn som har behov av speciellt stöd får det. Det är samma sak med vuxna: Vissa behöver mer stöd än andra för att komma igång med studier.

I förslaget har kommunerna en nyckelroll då de har möjlighet att i samverkan med Arbetsförmedlingen använda studiestartsstödet som ett redskap för att främja steget över till studier för de personer som är i behov av grundläggande utbildning. Det handlar om ett aktivt arbete för att söka upp och motivera individer.

Arbetsförmedlingen å sin sida har god kännedom om den målgrupp som studiestartsstödet syftar till att rekrytera. Det är också den stora skillnaden mellan studiestartsstödet och andra former av studiemedel. Studiestartssystemet är inte rättighetsstyrt utan ett stöd som kommunerna kan använda för att rekrytera vuxna till studier som de annars inte skulle ha valt.

Det ska vara frivilligt för kommunerna att delta i rekryteringsverksamheten och använda studiestartsstödet. Skälet till det är att omständigheterna skiljer sig väldigt mycket åt mellan olika kommuner. Därför har regeringen valt att hålla förslaget lite öppet och låta kommunerna ta fram riktlinjer, antingen enskilt eller i samverkan med andra kommuner. I arbetet med riktlinjerna ska kommunerna inhämta synpunkter från Försäkringskassan, folkbildningen och arbetsmarknadens parter. Kommunerna har väldigt olika behov och förutsättningar, och det har regeringen valt att ta hänsyn till.

Fru talman! Steg för steg har vi byggt upp det svenska studiestödssystemet för att nå så många som möjligt. De grupper som annars hamnar lite utanför samhället på grund av låg utbildning och arbetslöshet ska nu få en chans att vidareutveckla sig själva. För med bildning kommer också insikt, självförtroende och självkänsla. Att få ett arbete som man är utbildad för, genom en yrkesutbildning, och att ha ett yrke – detta om något stärker individen, som stolt kan säga: Jag kan, och jag vill!

Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkande 2016/17:UbU20 och avslag på motionerna.
(Applåder)

Anf. 60 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra Lena Emilssons anförande.

Likvärdighet och rättvisa är två ord som har präglat socialdemokratin genom historien och som man ofta lägger stor vikt vid. När jag läste förslaget och hörde på Lena Emilssons anförande reagerade jag på just de två orden: likvärdighet och rättvisa.

Som jag lyfte upp i mitt eget anförande blir det problematiskt när studenter i samma klass kommer att ha olika villkor – det är den ena delen. Den andra delen är att stödet riktas mot kommunerna och att de kan välja att vara med eller inte. De kan välja att ha lokala riktlinjer, som då blir olika runt om i landet.

På vilket sätt menar Lena Emilsson att det är ett likvärdigt och rättvist system för de människor som får möjlighet att ta del av det?

Anf. 61 LENA EMILSSON (S) replik:

Fru talman! Likvärdighet och rättvisa kan också betyda att alla människor får den chans och den möjlighet som de har rätt till. Det är precis som i skolan: Vissa elever har större behov, och då får de detta stöd. Det är samma sak här: Vuxna som behöver stöd i studiemedelssystemet ska också kunna få det.

Det är viktigt att på många olika sätt stimulera människor att gå vidare i arbetet, och det gör man med detta förslag. Här ger man många en möjlighet till studier som de annars inte hade vågat eller velat pröva på. Rättvisa behöver inte alltid vara att det ska vara lika för alla, för ett sådant samhälle har vi inte i dag.

Anf. 62 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Fru talman! Lena Emilsson lyfte upp att alla människor ska få samma chans och att vuxna som behöver stöd ska få det. Men min fråga handlade om den kommunala ojämlikheten och att det är upp till kommunerna själva att bestämma om stödet ska införas eller inte, vilka riktlinjer stödet ska ha och vilken målgrupp stödet ska delas ut till. Denna fråga besvarades inte i den första repliken.

Jag hoppas att Lena Emilsson kan utveckla sitt svar och tala om vad det blir för rättvisa och likvärdighet när det finns en stor kommunal skillnad mellan de människor – de individer som anser sig vara i behov av detta stöd för att få motivation att studera vidare – som kan få möjlighet till stöd, beroende på vilken sida av kommungränsen de bor på.

Anf. 63 LENA EMILSSON (S) replik:

Fru talman! Målgruppen har regeringen slagit fast. Det framgår klart och tydligt av propositionen att stödet riktar sig till vuxna över 25 års ålder, eller från det kalenderår de fyller 25. Det ska vara människor som har varit arbetslösa, som har en låg utbildningsbakgrund och som har ett stort utbildningsbehov när det gäller att komma i fråga på arbetsmarknaden. Målgruppen är alltså fastlagd.

Alla kommuner har olika förutsättningar, och personerna som bor där har helt olika förutsättningar. Detta har regeringen tagit höjd för. Det ska finnas ett utrymme för kommunerna när de skriver sina riktlinjer att ta höjd för dessa olikheter. Det är en viktig fråga.

Anf. 64 ELISABET KNUTSSON (MP):

Fru talman! Utbildningsutskottet debatterar i dag regeringens förslag om ett studiestartsstöd. Hur stor skillnad kan ett studiestartsstöd göra i en enskild människas liv? Att våga ta steget till skolbänken kan för vissa vara som att bestiga Mount Everest.

När jag är ute och besöker olika platser träffar jag många människor, alla med olika livsberättelser. För ett tag sedan träffade jag en ung kvinna som berättade om hur jobbigt hon tyckte det var att inte ha avslutat sina gymnasiestudier.

Hon var 28 år, och tiden rann liksom ifrån henne. Hon hoppade av gymnasiet därför att hon mårde psykiskt dåligt, och hon blev en av de där hemmasittande eleverna. Åren har rullat på, och hon har haft praktik och varit sjukskriven och arbetssökande. Men mycket har fallit på dåligt självförtroende, dålig tajming och så det som hon skäms mest för att berätta: att hon inte har gått ut gymnasiet. Det tycker hon blir skämmigare och skämmigare för varje år som går.

Jag frågade varför hon inte bara gör klart det. Jo, sa hon, det borde jag såklart göra, men jag har inga pengar, och alla runt omkring mig säger att det är fullständigt livsfarligt att låna pengar och sätta sig i skuld. De säger: Du vet ju inte ens om du får något jobb bara för att du läst färdigt gymnasiet, och då står du där med ett lån på många tusenlappar. Du kanske inte ens blir klar. Så jag kommer nog aldrig att våga ta något studielån, sa hon.

Antagligen kommer jag aldrig att träffa Kristina igen, men jag hoppas att hon får möjlighet att ta del av studiestartsstödet och komma vidare i livet, fixa sin gymnasieexamen och så småningom komma in på arbetsmarknaden. Kanske hon till och med vågar tro så mycket på sig själv att hon tar studiemedel och läser vidare. Det är ingen utopi.

Fru talman! Vilken skillnad kan studiestartsstödet göra för samhället? En sak är vi nog alla överens om: Att ha klarat av grundskolan och fått en gymnasieexamen är för de allra flesta ungdomar dörren till arbetsmarknaden eller högre studier.

Därför är det viktigt på riktigt att ungdomar ges möjlighet att slutföra sina studier. Det är också förutsättningen för att vi ska få den arbetskraft som samhället behöver.

För att nå dit måste åren i skolan och förskolan vara av den höga kvaliteten som vi önskar, en skola som ger alla elever en god start i livet och möjlighet att utvecklas som person och få självförtroende att lita på sin förmåga. Ett stort ansvar vilar såklart på grundskolan, där eleverna ska få den kunskap som leder dem fram till den behörighet som krävs för att komma vidare till gymnasiet.

Men även då satsningarna på grundskolan är stora och välriktade är verkligheten sådan att en del inte kommer hela vägen fram. En del av dessa personer befinner sig därför ganska långt från möjligheten att få ett arbete eller att ta sig vidare och utbilda sig. Att ge människor en ny chans att inhämta sin gymnasiekompetens, så att de därmed har en chans att komma ut på arbetsmarknaden, är oerhört värdefullt, inte bara för individen utan även för samhället.

Fru talman! Ett begrepp som är centralt för Miljöpartiet är nya livschanser. Alla människor kommer inte helt rätt i livet direkt. Psykisk ohälsa, missbruk, långa sjukskrivningar eller andra omständigheter kan till exempel göra att gymnasieutbildningen aldrig blir avslutad. Vi vill ha en

Prot. 2016/17:117

31 maj

*Studiestartsstöd –
ett nytt rekryterande
studiestöd*

Prot. 2016/17:117
31 maj

*Studiestartsstöd –
ett nytt rekryterande
studiestöd*

*Utvärdering av
penningpolitiken för
perioden 2014–2016*

politik som ger människor en möjlighet att fortsätta starta om i livet. Det har både samhället och den enskilda så mycket att vinna på.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 9 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2014–2016

Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU24
Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2014–2016
föredrogs.

Anf. 65 INGELA NYLUND WATZ (S):

Fru talman! Så var det dags för riksdagen att ta ställning till finansutskottets årliga utvärdering av penningpolitiken, och jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Som underlag för vårt ställningstagande finns bland annat *Riksbankens redogörelse för penningpolitiken 2016*, vilken är den första av två skriftliga rapporter som Riksbanken enligt riksbankslagen ska redovisa årligen för finansutskottet.

Vi har också tagit del av externa bedömares synpunkter om den förda penningpolitiken. Det handlar om KI, OECD och IMF. Vi har även genomfört öppna utfrågningar med riksbankschefen och vid varje tillfälle en av de fem vice riksbankscheferna.

Därutöver har vi nu vid tre olika tillfällen, med fyra års mellanrum, genomfört externa och oberoende granskningar av penningpolitiken. Den senaste, av Mervyn King och Marvin Goodfriend, behandlades av riksdagen i juni förra året. I samband med det uppmanade riksdagen regeringen att tillsätta en parlamentarisk utredning om det penningpolitiska ramverket och riksbankslagen. Ett sådant beslut fattade regeringen i december förra året.

Fru talman! I samband med förra årets utvärdering efterlyste finansutskottet en diskussion om effekterna av de senaste årens extrema penningpolitik med negativ ränta och omfattande obligationsköp. Vi välkomnar därför nu att Riksbanken har tillmötesgått utskottet i årets utvärdering och presenterar en sådan analys för perioden 2015–2016. Den ger vid handen att penningpolitiken har haft avsedd effekt – ut- och inlåningsräntorna till hushåll och företag har sjunkit, och kronan har försvagats mer än den annars skulle ha gjort. De negativa effekterna har varit relativt få – kontantuttagen har inte ökat, bankernas lönsamhet är fortsatt stor, förtroendet för den ekonomiska utvecklingen är stort bland såväl hushåll som företag och likviditeten på obligationsmarknaden har bara i begränsad omfattning påverkats av obligationsköpen. Däremot är det väl känt att de ökade tillgångspriserna framför allt på bostäder och därmed hushållens ökade skuldsättning ökar riskerna i det finansiella systemet i den svenska ekonomin.

Fru talman! Den analys som vi nu har fått är viktig. Men det finns ytterligare en aspekt som utskottet gärna skulle se att Riksbanken framöver

belyser i sina utvärderingar. Det handlar om de fördelningspolitiska effekterna av den förda penningpolitiken. Riksbanken liksom andra centralbanker har nämligen använt sig av omfattande statsobligationsköp vid sidan av stora räntesänkningar för att få upp räntorna. Därmed har kopplingen mellan penningpolitiken och de stigande tillgångspriserna, till exempel på bostäder, blivit mer synlig. Frågan om hur hushållens förmögenheter och inkomster fördelas i samhället påverkar penningpolitikens möjligheter i stort, och den förda penningpolitiken påverkar sannolikt också inkomst- och förmögenhetsfördelningen. Utskottet menar att detta är värt att analysera vidare.

Fru talman! Under 2016 har Riksbanken, liksom andra centralbanker, fört en fortsatt extremt expansiv penningpolitik. Inflationen och inflationsförväntningarna fortsatte att stiga under 2016, bland annat till följd av stigande energipriser. Men sett över hela perioden 2014–2016 har inflationen legat en bra bit under tvåprocentmålet. Prognosen för när räntehöjningar kan komma har nu flyttats fram till mitten av 2018. Men utskottet ser ändå att den expansiva penningpolitiken har bidragit till att tillväxttakten i svensk ekonomi är hög och att arbetslösheten har gått ned.

Utskottet noterar att det under perioden i stort sett rått samsyn i riksbanksdirektionen om den förda penningpolitiken men att det faktiskt under 2016 uppstått en viss oenighet om hur expansiv politiken ska vara. Denna oenighet har vi sett fortsätta också in i 2017.

Utskottet noterar vidare att Riksbanken endera arbetat vidare med eller analyserat och kommenterat de rekommendationer som Goodfriend och King lämnade i samband med den senaste externa utvärderingen. Det handlar bland annat om arbetet med ränteprognoserna och prognosmetoderna och, vilket har uppmärksammats i vår, arbetet med att eventuellt byta målvariabel. Riksbanken har nu skickat ut ett förslag på remiss som innebär att de, med utgångspunkten att bedömningen är att inflationen kommer att variera runt 2 procent, överväger att byta målvariabel från KPI till KPIF, det vill säga konsumentprisindex med fast ränta, och ett variationsband på ± 1 procent. Om det blir en förändring kan den börja tillämpas i samband med det penningpolitiska möte som direktionen har i september i år.

Fru talman! Finansutskottet välkomnar också att regeringen har tillsatt en parlamentarisk utredning, den så kallade Riksbankskommittén, i syfte att se över det penningpolitiska ramverket och lagen om Sveriges riksbank. Det är dock viktigt att utskottet i sammanhanget slår fast att ingångsvärdet i denna utredning är att målet om prisstabilitet och den legala ramen med en oberoende riksbank har varit framgångsrik.

Anf. 66 JÖRGEN ANDERSSON (M):

Fru talman! Om bara några få månader firar vi tre år sedan vi hade en reporänta högre än noll. Samtidigt har vi levt med minusränta i mer än två år. Det är en historiskt unik situation. Den blir inte mindre unik när vi kan konstatera att detta är ett faktum trots hög tillväxt, stort och stigande resursutnyttjande och markant sjunkande arbetslöshet. Samtidigt har inflationen varit mycket låg – under perioden har den varit långt under 2 procent, och den är fortsatt väl under 2 procent.

Vår uppgift är att utvärdera penningpolitiken, i detta ärende perioden 2014–2016, där 2014–2015 redan har behandlats tidigare. Vad är det då vi

ska utvärdera? Innan jag försöker resonera om den definitionen vill jag understryka att det viktigaste och väsentligaste utifrån mitt perspektiv för det första är att bejaka Riksbankens självständighet, det vill säga dess oberoende från politisk styrning. För det andra ska vi värna Riksbankens institutionella trovärdighet.

Vad är det alltså vi ska utvärdera? Det är Riksbankens penningpolitik, men utifrån vilka perspektiv? Lyssnar man på den allmänna debatten och diskussionen om Riksbanken och den förda penningpolitiken får man snart uppfattningen att Riksbankens trovärdighet står och faller med hur inflationen utvecklas, det vill säga att en tiondel upp eller ned är avgörande för hur förtroendet för Riksbanken försvagas eller stärks.

I det sammanhanget ska också sägas att Riksbanken själv har utformat ett mål om 2 procents inflation – utifrån riksbankslagen, som uttrycker detsamma som att upprätthålla ett fast penningvärde. En stilla undran är ju om varken lagstiftare eller riksbank i sin uttolkning över huvud taget kunde föreställa sig minusränta så där dryga 20 år efter uttolkningen av riksbankslagen. Frågan man kan ställa sig är också vad som egentligen är syftet med ett fast penningvärde, det vill säga med det man då kände till med en historia av hög inflation och samtidigt en visshet om skadligheten med deflation. Vad menar man med ”fast penningvärde”, och varför har man definierat inflationsmålet som man har gjort?

Ja, syftet med penningpolitiken leder oss in på definitionen att den ska stödja målen för den allmänna ekonomiska politiken för att uppnå en hållbar tillväxt med hög sysselsättning. Vidare ska det ske genom att man, förutom att stabilisera inflationen runt inflationsmålet, strävar efter att stabilisera produktionen och sysselsättningen runt långsiktiga och hållbara utvecklingsbanor. Därmed ska definitionen snarare vara en flexibel inflationsmålspolitik. Därför vore det en i högsta grad förenklad bedömning om utvärderingen görs med utgångspunkt i om Riksbanken nått inflationsmålet eller inte.

Till detta ska läggas att det naturligtvis inte heller kan isoleras utan hänsyn tagen till andra faktorer, såsom vilken finanspolitik som har förts under perioden, hur identifierade obalanser hanterats, hur identifierade nödvändiga reformer hanterats alternativt genomförts, vilken betydelse omvärlden har och så vidare. Penningpolitiken måste sättas i ett sammanhang, och det vore önskvärt att man lade större fokus på och förde ett större resonemang om hur penningpolitik och finanspolitik skulle kunna – och borde – komplettera varandra.

Till detta kommer naturligtvis också att Riksbanken ska värna ett effektivt och säkert betalningsväsen, vilket tolkas som att hänsyn ska tas till utvecklingen i och eventuella risker som kan byggas upp inom de finansiella marknaderna. Hur har det då gått? Ja, vi kan konstatera att Riksbanken inte nått inflationsmålet och samtidigt fått kritik för detta. Kritiserar man detta måste man dock även definiera vad man tycker att Riksbanken borde ha gjort i stället. Vad hade varit alternativet för en bättre måluppfyllelse? Vi har haft reporäntor på noll eller mindre i snart tre år – minusränta i mer än två år. Samtidigt har köp av obligationer aviserats ackumulera 275 miljarder. Vad borde ha gjorts ytterligare?

Det är kanske relevant att ställa frågan om fokus på inflationsmålet och bibehållen trovärdighet för detta snarare riskerar att urholka trovärdig-

heten för att hänsyn inte i tillräcklig utsträckning tas till andra måluppfyllelser eller ansvar. Ett allt annat överordnat mål om att uppnå ett inflationsmål om 2 procent kan med andra ord riskera att bygga upp finansiella obalanser genom kraftigt expansiv penningpolitik, särskilt om ingen eller för liten hänsyn tas till vad som sker med exempelvis tillgångsvärden – och särskilt om analysen av varför det i så fall sker uteblir.

Jag menar att det inte går att göra en utvärdering av penningpolitiken endast isolerat till inflationsmålsuppfyllelse. Nu finns lyckligtvis parallella diskussioner om dessa andra hänsyn och effekter, och även om debatten ibland är ensidig och förenklad finns det en medvetenhet. Därför är det positivt att Riksbanken i sin rapport har fördjupningsavsnitt om effekten av penningpolitiken, vilket ger ytterligare viktig information för utvärderingen. Ännu bättre vore det såklart om man också breddade och fördjupade den allmänna diskussionen runt dessa frågor.

Har då penningpolitiken varit lyckosam? Ja, det vi kan konstatera är att inflationsmålet inte har nåtts, samtidigt som en mycket expansiv politik har förts. Fortsatt har vi –0,5 procents reporänta, sänkt räntebana och massiva obligationsköp. Till det kommer också beredskap om valutainterventioner. Budskapet är tydligt: Inflationsmålet ska nås! Förhoppningsvis ska det dock inte ske till vilket pris som helst.

Om ett djupare syfte med inflationsmålet på 2 procent är att bidra till ekonomisk tillväxt har denna effekt uppnåtts mer än väl – även om detta har skett utan önskad inflationsnivå. Är detta i så fall bra eller dåligt? Ja, frågan är om inflationen har ett egensyfte och i så fall om för mycket fokus läggs på detta utan att man värderar uppnådda syften för det vi egentligen vill uppnå med inflationsmålet från början.

Självklart är det positivt att penningpolitiken så starkt har bidragit till tillväxten, som 2016 uppgick till 3,3 procent, och att resursutnyttjandet är högt och stigande samt arbetslösheten på väg ned. Samtidigt finns det fler reformer som måste genomföras för att vi ska få en bättre fungerande ekonomi, och med dem genomförda kan vi anta att vi får ett ännu bättre genomslag för penningpolitiken. Finanspolitiken och penningpolitiken måste gå hand i hand och samverka. Identifierade obalanser måste tas hänsyn till. Dysfunktionaliteter och rigida arbets- och bostadsmarknader måste reformeras.

Detta är viktiga faktorer att väga in i en utvärdering av penningpolitiken, det vill säga under vilka förhållanden penningpolitiken har fått råda. Visst är det så att de eventuella obalanser som byggs upp och riskerar finansiell stabilitet oroar, och jag förutsätter att Riksbanken följer utvecklingen med kraftigt stigande tillgångsvärden nogsamt. Men Riksbanken kan inte ensam lösa dessa problem. Penningpolitiken är ett trubbigt verktyg för många av dessa frågor, men det kan bli vassare – under förutsättning att politiken i övrigt bidrar med sin del.

Fru talman! Jag anser att Riksbanken har gjort vad den har kunnat under de förutsättningar den har haft. Till det ska läggas att det finns andra faktorer som har förändrat Riksbankens möjligheter. Exempelvis bör nämnas globaliseringens effekter för produktions- och kapitalflöden, på samma sätt som vikten av valutakursförändringarna måste vägas in. Med det sagt, och med insikt om svårigheterna och komplexiteten i Riksbankens uppdrag, menar jag dock att Riksbankens politik i mångt gynnade svensk ekonomi i stor omfattning.

Samtidigt vill jag lyfta fram en viss oro för osunt stigande tillgångsvärden, som av få skulle anses hållbara i längden. Det kan inte helt bortses ifrån detta utifrån Riksbankens perspektiv, anser jag.

Efter denna lilla passus och mina personliga små reflektioner vill jag dock yrka på att riksdagen godkänner det finansutskottet anför om penningpolitiken för perioden 2014–2016.

Anf. 67 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Trots att Riksbankens styrränta ligger stilla på minus rör det på sig i den penningpolitiska debatten. Under lång tid har det debatterats vilket mått inflationsmålet ska ha. I praktiken har Riksbanken egentligen redan övergett målet om 2 procent av konsumentprisindex, KPI, till förmån för 2 procents KPIF, det vill säga konsumentprisindex med fast ränta, där Riksbankens egna ränteförändringar inte räknas med.

Nu har Riksbanken föreslagit att man ska byta till det nya målet. Jag tycker att det i grunden är bra. Men det är en lite märklig ordning vi har, att det är teknokraterna på Riksbanken som bestämmer målet för penningpolitiken, inte den folkvalda riksdagen, som Riksbanken faktiskt är underställd. Om så ska vara fallet utreds nu i den parlamentariska kommitté som ska titta på en ny riksbankslag.

Att riksdagen ska bestämma målet och att Riksbanken ska fatta beslutet var något som King och Goodfriend rekommenderade förra året i sin utvärderingsrapport till finansutskottet om penningpolitiken. Det är också ett krav som Vänsterpartiet har drivit i över ett decennium. Utifrån dessa mål ska sedan Riksbanken självständigt utforma den löpande penningpolitiken. På detta sätt skapas en tydlig ansvarsfördelning. De folkvalda i riksdagen beslutar om politiken, och Riksbanken verkställer den.

Även om det är så att Riksbanken i dag har makten över att bestämma över målet kan man fundera över den process som nu har initierats. Dialogen med riksdagen har varit minimal. I stället har man skickat ut sitt förslag till nytt mål på remiss till 50 remissinstanser. Riksdagen ska givetvis inte vara någon remissinstans, men man kan förvänta sig mer dialog och förankring mellan riksdagen och Riksbanken, tycker jag.

Det andra som Riksbanken föreslår är att det ska införas ett variationsband på ± 1 procent från målet på 2 procent. Att peka på att penningpolitik inte är någon exakt vetenskap där man exakt kan pricka målet tror jag kan vara bra. Men det är viktigt att variationsbandet inte används som ett argument för att under lång tid konsekvent missa målet. Vi kan i ett historiskt perspektiv se att det framför allt har varit så att man legat under tvåprocentmålet. Det har också lett till att man inte har stimulerat ekonomin i den utsträckning som behövs, vilket haft kostnaden att fler arbetstillfällen uteblivit. Risken med variationsbandet är att riksdagens ansvarsutkrävande gentemot Riksbanken blir ännu otydligare och att Riksbanken kan nå sina mål oavsett hur man agerar. Därför är det viktigt att den parlamentariska kommittén också ser över hur man gör tillsättningar av nya riksbankschefer så att det kan göras mer transparent och öppet jämfört med i dag.

Vi ser också en gryende diskussion i Sverige om huruvida målet ska vara högre än 2 procent. Fler och fler ekonomer argumenterar för att fallhöjden borde vara högre så att man lättare kan stimulera ekonomin med expansiv penningpolitik när det behövs. Till exempel har Riksbanken

under lång tid fört en extremt expansiv penningpolitik, och man har till slut fått upp räntan till 1,9 procent. Samtidigt har man signalerat att man skulle kunna tänka sig ännu mer expansiva åtgärder, till exempel valuta-intervention. Problemet är att man när man tar till de riktigt starka vapnen i arsenalen också riskerar – förutom att inflationen går upp – att det leder till negativa effekter som ger en försämrad finansiell stabilitet. Vi behöver därför förstärka diskussionerna i Sverige, menar jag, om att höja inflationsmålet till 3 procent så att fallhöjden är större vid nästa kris. En sådan debatt pågår på andra håll runt om i världen.

Vidare hoppas jag att den parlamentariska utredningen om riksbanks-lagen lyfter blicken och tittar på möjligheten att vid sidan om inflations-målet ha ett kompletterande mål för ekonomins utveckling. Jag tror att det skulle vara bra om penningpolitiken också hade ett mål om sysselsättning och produktivitet som man skulle kunna väga inflationsmålet mot. I vissa lägen kan Riksbanken behöva se ekonomin som helhet, snarare än att bara stirra sig blind på inflationsmålet, för att Sverige långsiktigt ska ha en positiv ekonomisk utveckling som leder till välstånd och finansiell stabilitet.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 10 Utökad samverkan mellan domstolar

Justitieutskottets betänkande 2016/17:JuU26
Utökad samverkan mellan domstolar (prop. 2016/17:174)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 11 Strategisk exportkontroll 2016 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU9
Strategisk exportkontroll 2016 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (skr. 2016/17:114)
föredrogs.

*Strategisk export-
kontroll 2016 –
krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

Anf. 68 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara ett land som konsekvent står upp för demokrati, mänskliga rättigheter, fred och nedrustning. Sverige har alla möjligheter att vara en sådan röst. Utrikesminister Margot Wallströms kritik mot Saudiarabien, erkännandet av Palestina och den feministiska utrikespolitiken är bra exempel på hur Sverige kan gå före och göra skillnad.

Men om Sverige vill bli en trovärdig röst för demokrati och mänskliga rättigheter i världen kan vi inte fortsätta att beväpna länder som befinner

sig i krig och stater som begår grova och omfattande brott mot mänskliga rättigheter – länder där människor inte får organisera sig och uttrycka sig fritt, länder där oppositionella och försvarare av mänskliga rättigheter riskerar att fängslas, torteras och till och med avrättas, länder där kvinnor saknar grundläggande rättigheter och utsätts för övergrepp.

Om Sverige på allvar vill stå upp för demokrati kan vi inte samtidigt stärka diktaturer och auktoritära regimer med vapen. Dessa vapen bidrar till att legitimera förtryck och auktoritära system. Vapeninköpen drar dessutom bort resurser från andra viktiga områden, som satsningar på utbildning, mödravård och infrastruktur, och bidrar därmed till ökad fattigdom.

Dubbelmoralen i den svenska vapenexporten blir inte minst tydlig i Nordafrika och Mellanöstern. Samtidigt som regeringen för en feministisk utrikespolitik och talar om kvinnors rättigheter beväpnar Sverige krigförande diktaturer som systematiskt kränker kvinnors rättigheter. I exempelvis Saudiarabien behandlas kvinnor närmast som livegna. Kvinnor har inte rätt att arbeta, studera på högre nivå eller resa utomlands utan tillstånd från sin man. Till detta land exporterar vi vapen. Det är svårt att förstå hur det går ihop med en feministisk utrikespolitik.

Sverige är en av världens främsta vapenexportörer. Bland köparna återfinns en lång rad diktaturer, krigförande stater och länder som begår grova och omfattande brott mot mänskliga rättigheter. Under 2016 har Sverige exporterat vapen till Saudiarabien, Qatar, Pakistan, Oman, Förenade Arabemiraten, Singapore, Malaysia, Mexiko, Thailand och Jordanien. Samtliga dessa stater klassas som diktaturer eller har stora demokratiska brister, enligt Freedom House.

Behovet av en skärpt lagstiftning som förhindrar export av vapen till diktaturer är uppenbart. Sveriges regelverk för export av krigsmateriel behöver förändras i grunden. Vänsterpartiets mål är tydligt. Vi vill se en värld i fred, utan vapen. Därför menar vi att Sveriges vapenexport på sikt helt ska avvecklas.

Det finns i dag en bred majoritet i riksdagen och hos svenska folket som vill förbjuda vapenexport till diktaturer. I en opinionsundersökning utförd av Amnesty International under 2014 svarade fyra av fem svenskar att Sverige borde införa ett förbud mot vapenexport till diktaturer.

Den 19 maj 2011 beslutade riksdagen att man vill skärpa reglerna för vapenexport till icke-demokratiska stater. Men vi väntar fortfarande på en skärpt lagstiftning. Samtidigt kommer allt fler signaler om att man inte kommer att införa ett tydligt förbud mot vapenexport till diktaturer. Detta är djupt oroande. Vänsterpartiet anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med skarpa förslag till nytt regelverk angående svensk vapenexport så snart som möjligt och senast vid årsskiftet 2017/18. Det är hög tid för en ny strikt krigsmateriellagstiftning där respekten för de mänskliga rättigheterna sätts först.

Herr talman! Den 25 februari 2016 antog Europaparlamentet en resolution med krav på ett vapenembargo mot Saudiarabien med anledning av landets krigföring mot Jemen, en krigföring som i flera fall räknas som krigsbrott av bland annat Amnesty International då skolor, sjukhus, marknader och moskéer angripits. Tusentals civila har dödats och tvingats på flykt. Ett sedan tidigare fattigt land befinner sig i en humanitär katastrof.

Europaparlamentet menar att exporten av vapen till Saudiarabien strider mot EU:s egna regler. Parlamentets beslut innebär att EU:s höga representant för utrikes- och säkerhetsfrågor får i uppdrag att ta fram ett förslag till vapenembargo mot Saudiarabien. Beslutet är också en tydlig signal till medlemsstaterna att sluta exportera vapen till Saudiarabien. Vänsterpartiet står bakom kravet i Europaparlamentets resolution och menar att regeringen bör verka inom EU för att unionen inför ett vapenembargo mot Saudiarabien.

I mars 2016 beslutade Nederländerna, som en konsekvens av beslutet i Europaparlamentet, att införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien med hänvisning till både Saudiarabiens massiva bombningar av Jemen och Saudiarabiens massavrättningar. Vänsterpartiet anser att Sverige bör följa det nederländska exemplet. Sverige behöver införa ett tydligt förbud mot vapenexport till diktaturer, krigförande stater och regimer som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Ett vapenembargo mot Saudiarabien kan vara ett viktigt första steg.

Anf. 69 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! I dag debatteras utrikesutskottets betänkande med anledning av regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll under 2016 gällande krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Det är en årlig debatt. När vi stod här förra året uttryckte många av oss stor besvikelse över att regeringen inte lyckats presentera ett nytt lagförslag för riksdagen med en ny lagstiftning som skulle omöjliggöra krigsmaterielexport till diktaturer. Representanterna för regeringspartierna bedyrade att ett sådant förslag skulle komma under våren 2017. Det gjorde det aldrig, och nu står vi här igen. För att uttrycka vad? Möjligen uppgivenhet.

I regeringens propositionsförteckning för riksmötet 2016/17 anges dock att en proposition om skärpt exportkontroll av krigsmateriel ska överlämnas till riksdagen nästa månad. Om det blir så återstår att se, men det ser onekligen ganska mörkt ut.

Herr talman! Sverige behöver en stark försvarsindustri. Genom deltagande i internationella samarbeten på försvarsmaterielområdet säkrar Sverige långsiktiga säkerhets- och försvarspolitiska intressen. Kristdemokraterna anser att handeln med försvarsmateriel med vissa länder är viktig och försvarbar.

Att exportera och importera krigsmateriel är en del av svensk försvarspolitik. Men detta förutsätter att det finns tydliga regler för vem som får stå som köpare av den materiel vi säljer. Detta är helt nödvändigt. Annars krockar handeln med de värderingar som utgör hörnstenar i vår demokrati.

Sverige beskriver sig självt som en humanitär stormakt och ett land som verkar för att rädda liv. Sverige tar också ställning för mänskliga rättigheter, frihet och demokrati. Men man kan inte med trovärdighet kalla sig för en feministisk röst i världen om man samtidigt beväpnar kvinnoförtryckande regimer. Man kan inte exportera vapen till diktaturer och samtidigt säga sig värna mänskliga fri- och rättigheter.

Det duger inte att med ekonomiska argument exportera krigsmateriel till några av världens värsta diktaturer. Särskilt nonchalant blir det när regeringen tycks bortse från att det åtminstone i utredningen fanns en samsyn mellan riksdagens partier att exportkontrollen måste skärpas.

Riksdagen har alltså beställt en skärpning av lagen och är tydlig med att respekt för mänskliga rättigheter samt mottagarlandets demokratiska status ska utgöra centrala villkor vid tillståndsprövningen. Om det förekommer grava brister eller allvarliga och omfattande kränkningar utgör det ett hinder mot export.

Kristdemokraterna har sedan 2001 ett tydligt ställningstagande i partiets principprogram för ett demokratikriterium. För oss stod tre frågor i fokus under arbetet med utredningen. Det var ett tydligt demokratikriterium och ett förbud mot att exportera vapen till icke-demokratier. Vi vill att förbudet också ska gälla följdleveranser, då begreppet i dag tycks få till konsekvens att export kan pågå år efter år även om landet utvecklas i fel riktning. Samtidigt måste öppenheten kring Exportkontrollrådet öka. Utan ansvarsutkrävande gentemot partierna riskerar både rådet och ny lagstiftning att bli tandlösa.

Herr talman! Vi vet att i den värld vi lever måste vapen användas för att förvara oskyldiga civila eller när våld används i förtryckande syften. Den balansgång vi hela tiden måste ställas inför och det vi måste avväga är att ju mer vapen det finns i omlopp, desto otryggare blir vår värld. Många av de konflikter med dödlig utgång vi nu ser i världen sker inte heller med de mest avancerade och sofistikerade vapnen utan på grund av den okontrollerade spridningen av lätta vapen.

Martin Luther King fångade i ett tal den dubbelhet som vi människor drabbas av och verkar i. Han sa: Vi talar hängivet om freden, men på samma gång arbetar vi oförtrutet på att förbereda kriget.

Herr talman! Vi behöver en ny krigsmateriellagstiftning. Med en ny skärpt exportkontroll skulle Sverige ta ett tydligt steg bort från att höra till de länder som talar om freden men förbereder kriget. Jag yrkar bifall till reservation 2 under punkten 1 Ny krigsmateriellagstiftning.

Anf. 70 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Herr talman! Den här debatten handlar om regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll. I skrivelsen redogör regeringen för den svenska exportkontrollpolitiken i fråga om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under 2016. Skrivelsen innehåller också en redovisning av den export som har förekommit under året. Dessutom beskrivs samarbetet inom EU och i andra internationella forum i frågor som rör strategisk exportkontroll av såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden.

Herr talman! Kontrollen av export av krigsmateriel är nödvändig för att uppfylla både våra nationella målsättningar och våra internationella åtaganden genom att säkerställa att de produkter som förs ut ur Sverige går till för oss acceptabla mottagarländer enligt fastställda riktlinjer. Krigsmateriel får endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. Tillståndsprövningen sker i enlighet med de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport, EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport samt Förenta nationernas vapenhandelsfördrag.

Herr talman! De multilaterala avtalen och instrumenten om nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen är viktiga uttryck för det internationella samfundets strävan att förhindra spridning av sådana va-

pen. Genom att kontrollera handeln med produkter med dubbla användningsområden, vilken främst handlar om teknik som kan användas för framställning av massförstörelsevapen, kan spridningen motverkas. Det är ett arbete vars målsättningar Sverige fullt ut delar. Av detta skäl krävs en strikt och effektiv nationell exportkontroll. Exportkontrollen är ett centralt instrument som möjliggör för enskilda stater att uppfylla sina internationella åtaganden på icke-spridningsområdet.

Herr talman! Detta är 33:e gången som regeringen i en skrivelse till riksdagen redogör för sin politik på exportkontrollområdet. Den första skrivelsen om strategisk exportkontroll överlämnades år 1985. Sverige var då ett av de första länder i Europa som på ett öppet sätt började redovisa det gångna årets aktiviteter på detta område. Skrivelsen har sedan dess utvecklats från en kortfattad sammanställning av svensk krigsmaterielexport till en omfattande redogörelse för svensk exportkontrollpolitik i sin helhet. Fler statistiska uppgifter kan i dag lämnas tack vare bättre informationsbehandlingssystem och en öppnare politik. Parallellt med den svenska redovisningen har medlemsstaterna i EU sedan år 2000 gradvis utvecklat en gemensam och detaljerad redovisning. Regeringen eftersträvar kontinuerligt ökad öppenhet på exportkontrollområdet, vilket vi som parlamentariker naturligtvis välkomnar.

Herr talman! Förutom att bidra till parlamentarisk insyn i Sveriges exportkontrollpolitik syftar skrivelsen till att utgöra underlag för en bredare diskussion om frågor relaterade till exportkontroll av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, vilket denna debatt i kammaren ger uttryck för.

Herr talman! Jag vill avsluta med att ge följande information i förebyggande syfte, för jag tror att frågan kommer. Jag frågade i går ansvarig minister och fick då beskedet att det kommer en proposition när det gäller Krigsmaterielexportutredningen före den 21 juni, vilket blir om tre veckor från i dag.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 71 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation, vilket jag glömde under mitt anförande.

Det var glädjande att höra att propositionen kommer, Krister Örnfjäder, för det var precis det jag tänkte fråga om. Vi har väntat länge nu på den här propositionen som har blivit fördröjd redan tidigare, så det här känns positivt. Men jag skulle ändå vilja fråga dig hur du ser på exporten av krigsmateriel till diktaturer, om den ska stoppas helt och hållet.

Jag skulle också vilja fråga hur du ser på Europaparlamentets beslut om att införa sanktioner gentemot Saudiarabien. Saudiarabiens krigföring i Jemen har lett till att 6 000 människor har dödats under det här året, och hälften av dem är civila och barn. Striderna med de massiva bombanfallen har lagt landet i ruiner, och 80 procent av landets befolkning är beroende av humanitärt stöd. Det här är en omfattande humanitär katastrof. Flera av attackerna betecknas som krigsbrott.

Anser inte du, Krister Örnfjäder, att det är dags att införa ett vapenembargo mot Saudiarabien?

Anf. 72 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att vi ska medverka till export av krigsmateriel eller materiel med dubbelt användningsområde till länder som använder det mot sin egen befolkning eller mot sina grannländer. Det är min grundläggande princip.

Jag förutsätter att vi kommer att ta upp de här synpunkterna när vi nu tillsammans, alla åtta partier, ska utarbeta inte själva förslaget men beslutet i riksdagen när det gäller de nya reglerna. Då får vi behandla synpunkterna tillsammans. Då förutsätter jag att vi kommer att nå mycket längre än vad vi gör i dag när det gäller själva regelverket.

Anf. 73 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Det låter bra, och jag hoppas verkligen att vi får den här strikta lagstiftningen som sätter ett totalt förbud mot vapenexport till diktaturer, krigförande stater och länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna. Vi ser fram emot den debatten och diskussionen.

Du svarade inte på frågan om hur du ser på ett vapenembargo gentemot Saudiarabien i nuläget, Krister Örnfjäder. Den 25 februari 2016 antog EU resolutionen som kräver ett vapenembargo mot Saudiarabien med anledning av landets krigföring i Jemen. I samband med det röstade också de socialdemokratiska ledamöterna för det här embargot, och då tycker jag att det är lite konstigt att ni inte gör det här i riksdagen. Varför röstas ni olika i Bryssel och i Stockholm?

Anf. 74 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik:

Herr talman! Jag svarade faktiskt på frågan om Saudiarabien, men jag gjorde det utan att säga något enskilt lands namn. Jag vill att *alla* länder ska behandlas lika. Förutsättningen för att ha de här riktlinjerna och ett regelsystem är väl att det ska vara tillämpligt på alla länder i de situationer som uppstår när en ansökan kommer in oavsett om de heter Saudiarabien eller någonting annat. Jag tycker alltså att jag svarade på den frågan. Jag tycker att man ska vidta åtgärder oavsett landets namn.

Du hade en till fråga, Lotta Johnsson Fornarve, men nu är talartiden slut. Jag ber om ursäkt och hoppas att du ändå är nöjd med svaret.

Anf. 75 SOFIA DAMM (KD) replik:

Herr talman! För två veckor sedan debatterade vi mänskliga rättigheter i den här kammaren. Då var det fyra socialdemokratiska representanter som debatterade, och bänkraden här framme var full. Jag vill därför börja med att ge Krister Örnfjäder en eloge som, trots att bänkraden gapar tom här, i år igen försöker försvara regeringens färger när det gäller varför vapenexportslagstiftningen dröjer.

Vi har väntat länge. Förra året svarade du, Krister Örnfjäder, mig när jag frågade varför det dröjer så här: Jag vet inte, men hellre väntar jag ett halvår eller ett år för att få en bra produkt än att få något som inte vinner riksdagens gillande.

Som sagt, vi har väntat längre än så. Det har gått två år sedan kommittén lämnade sitt förslag till skärpt exportkontroll. Förslaget har majoritet i den här kammaren, men det verkar inte som att KEX-utredningens förslag har vunnit regeringens gillande. Eller har förslaget det?

Anf. 76 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik:

Herr talman! Jag tycker också att det ska bli spännande att höra om det har vunnit regeringens gillande. Jag förutsätter att regeringen är så klok att den kommer att presentera ett förslag som kommer att ha en bred majoritet bakom sig, vilket också KEX-utredningen hade. Jag förutsätter också att man har använt tiden väl sedan vi pratades vid sist för att leverera en bra produkt. Något annat vore inte så trevligt.

Om jag får försvara mina kamrater, nu när jag har lite talartid över, vill jag säga att de just nu håller på att utbilda andra partikamrater i just utrikespolitik, och det råkade sammanfalla med den här debattidpunkten. Det får man godta, tycker jag.

Anf. 77 SOFIA DAMM (KD) replik:

Herr talman! Jag har förstått att informationen kring detta mellan regeringen och ledamöterna i utskottet har varit något bristfällig. Förväntningarna är skyhöga nu när vi har väntat så här länge, och det blir intressant att följa vilken produkt som kommer. När vi inte har någon ny lagstiftning på plats fortsätter osäkerheten kring regeringens ambitioner. Man undrar vad regeringen egentligen vill. Jag nämnde tidigare att vi var många i debatten om mänskliga rättigheter som sa fina ord, och här ställs detta på prov – står vi upp för dem eller inte?

Låt mig ta exemplet Filippinerna. Där skyr Duterte inte några som helst medel i kriget mot narkotikan. I denna kontext öppnade Sverige nyligen en ambassad i Manila, och samtidigt öppnade också en svensk försvarskoncern kontor där med hopp om att kunna sälja sina produkter till landet i den kommande upprustningen.

Vad tycker Krister Örnfjäder? Hur bör man förhålla sig till krigsmaterielexport till ett land som Filippinerna där presidenten betar sig på det vedervärdiga sätt som han gör?

Anf. 78 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik:

Herr talman! Nu blir det lite allmän utrikespolitik här, men det gör väl i och för sig inget eftersom man ändå har två minuter på sig i en sådan här replik.

Det finns ett antal regeringschefer som har tillträtt under de senaste åren och som inte har bidragit till en positiv utveckling, bland annat i Filippinerna. När man planerade för den här ambassaden var det ett betydligt bättre demokratiskt läge i Filippinerna, enligt min åsikt, än vad det blev efter presidentvalet. Att man sedan från regeringens sida valde att fullfölja själva etableringen av ambassaden har flera olika skäl. Bland annat finns det röster just i Filippinerna som uttrycker att man vill ha vår närvaro där, därför att de upplever det som en trygghet, en möjlighet att ”våga” fortsätta bedriva en oppositionspolitik.

Det är ett sätt som vi har använt även i andra länder vid andra tillfällen där själva regimen kanske inte har varit det mest positiva i det landet. Jag hoppas att det ska hända någonting bra på Filippinerna som gör att man kan gå tillbaka till den situation som rådde tidigare med en annan inställning till människors värde. Då talar jag om det egna landets medborgares värde.

Anf. 79 GÖRAN PETTERSSON (M):

Herr talman! Inramningen till den här debatten påminner i många stycken om Nobelpristagare Becketts pjäs *I väntan på Godot*. Även om jag nu ser i salen att vi väntar på den siste anmälde talaren var det inte honom jag avsåg utan den efterlängttade propositionen som nu Krister Örnfjäder har spräckt nyheten om att den är på väg och är närmare än vad den har varit tidigare.

Med det sagt skulle jag vilja hålla mig kvar vid det litterära spåret och gå till en annan Nobelpristagare. Jag vill ta upp ett citat av Kipling som fanns skrivet på en av matsalsväggarna på ett våra gamla bygderegemen-ten. Nu kommer det inte ett citat från *Djungelboken*. På matsalsväggen stod det:

Gud och soldaten vördar vi,
när i tider av fara de står oss bi.
Men när faran är borta och fyllda är faten,
då glömma vi Gud och förakta soldaten.

Jag vill sätta det i ett sammanhang. Många av oss minns en ganska hätsk debatt här i kammaren 2007 om signalunderrättelsetjänst. Det var en debatt som hölls i ett delvis annat hotläge än i dag. Det är kanske inte många som kommer ihåg den splittrande debatten.

Nu ser vi fram emot propositionen om krigsmaterielexport. Den bygger på en grundlig och bred parlamentarisk utredning med det instrumentets fördelar att parlamentariker under lång tid fått nöta olika svåra frågeställningar mot varandra. Sedan har man, enligt god svensk tradition, haft denna ute på en bred remiss. Nu ser vi med spänning fram emot regeringens sammantagna analys och resultat av de ingångsvärdena.

När utrikesutskottet diskuterar är det lite av en tävling om vem som är godast. Men krigsmaterielexport har inget egenvärde. Det är de svenska säkerhetsintressena som är grunden. Det problematiseras väl i utredningen.

I dag är det här som sagt lite som i väntan på Godot, även om Carl Schlyter nu har kommit. Vi kommer att återkomma till den tunga debatten om de svåra frågorna när propositionen om krigsmaterielexporten kommit.

Anf. 80 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Utrikesutskottet har granskat regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll. I skrivelsen redogör regeringen för den svenska exportkontrollpolitiken när det gäller krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under 2016.

Exporten ökade under 2016 med ca 45 procent jämfört med föregående år, vilket framför allt har sin förklaring i att leveranser av större system ökade. Det är givetvis positivt att exporten ökade.

Vår utgångspunkt är att denna försvarsindustri måste kunna verka under förhållanden som så långt som möjligt är ekonomiskt fördelaktiga för de svenska skattebetalarna. Det betyder att försvarsindustrin ofrånkomligen också måste ägna sig åt export, för att genom försäljning kunna bidra till att bära utvecklingskostnaderna.

Den svenska försvarsindustrin berör ca 30 000 jobb, och indirekt selsätter försvarsindustrin ca 100 000. Även om de säkerhetspolitiska skälen är nog finns det alltså också arbetsmarknadspolitiska skäl för att värna vår försvarsindustri.

Herr talman! Sverige har i dag mycket restriktiva regler och riktlinjer för export. Vi ligger redan i framkant vad gäller detta. Vi har en myndighet, Inspektionen för strategiska produkter, som genomför exportkontroll i enlighet med de regelverk och internationella åtaganden man har att förhålla sig till. Till detta har vi ett parlamentariskt rådgivande organ, Exportkontrollrådet, med vilket ISP kan samråda.

Enligt det svenska exportkontrollregelverket ska säkerhets- och försvarspolitiska skäl för export vägas mot utrikespolitiska hinder för exporten. Sveriges internationella åtaganden på exportkontrollområdet är främst EU:s gemensamma ståndpunkt och FN:s vapenhandelsfördrag, ATT. Sverige har alltså ett av världens striktaste exportkontrollsystem, herr talman.

Jag vill betona att det självklart är önskvärt med en reglering av vapenexporten. Vi menar att principerna för Sveriges vapenexport innebär en ständig avvägning mellan Sveriges försvarsindustriella och säkerhetspolitiska intressen å ena sidan och exempelvis hänsynstaganden till svenska utrikespolitiska mål, situationen för mänskliga rättigheter och risken att vapnen används mot den egna befolkningen i ett presumtivt köparland å den andra.

Det vore naturligtvis även kontraproduktivt för Sverige att sälja vapen till en fiendligt sinnad makt eller till någon gruppering som skulle kunna tänkas vända vapnen mot oss eller någon hypotetisk allierad. Enligt vår mening måste bedömningen av vapenexporten också i framtiden vila på en avvägning mellan dessa faktorer. Världen är inte svart och vit. Sveriges ställningstagande bör också i framtiden präglas av realism och kompromissvilja.

Regeringen fattade den 1 juni 2012 beslut om att en parlamentarisk kommitté, den så kallade KEX-utredningen, skulle göra en översyn av exportkontrollen av krigsmateriel. Uppgiften var att utreda den framtida svenska exportkontrollen och ramarna för den. I slutbetänkandet föreslog kommittén införande av ett demokratikriterium i riktlinjerna för export av krigsmateriel och att PGU, politiken för global utveckling, skulle beaktas i tillståndsprövningen.

Nu har slutbetänkandet varit ute på remiss, och vi har kunnat ta del av remissvar från olika instanser. Den stora debatten om de svenska reglerna ska skärpas ytterligare eller inte kommer när regeringens proposition ska behandlas här i riksdagen.

Herr talman! Jag förstår att det är oroligt inom försvarsindustrin i Sverige. Vilka steg vi väljer att ta är ytterst viktigt. Detta kan få stora konsekvenser för just försvarsindustrin. Jag vill höja ett varningens finger här.

Den främsta utmaningen inom exportkontrollpolitiken består inte främst i att införa ytterligare villkor för försvarsmaterielexporten, utan att i praktisk handling tillämpa och efterleva de redan existerande regelverk som har upprättats i bred politisk enighet på såväl nationell som internationell nivå.

Bara diskussionen kring vapenexporten och KEX-utredningen har drabbat svensk försvarsindustri negativt. Presumptiva köparländer känner osäkerhet när det gäller om man kan lita på svensk export i framtiden. Om detta kan försvarsindustrin vittna.

Vi måste komma ur vårt navelskåderi och den naiva tron att om Sverige bara skärper reglerna ännu mer kommer konflikter och krig i världen att upphöra och allt bli fred och lullull. Så är det givetvis inte.

Det är fullständigt naivt att tro att om Sverige sätter käppar i hjulet för sig självt och slutar exportera upphör exporten i världen. Givetvis är det då någon annan som säljer, någon som inte lever upp till de redan höga krav som Sverige har. Det vore bättre att Sverige arbetade för att andra länder ska komma ifatt Sverige och de höga krav vi redan har, i stället för att fortsätta försvåra för oss själva och göra oss omöjliga att handla av.

Likaså kan inte vi sitta och bedöma utifrån PGU om länder bör köpa försvarsmateriel från Sverige eller inte. Att bedöma sin säkerhetspolitiska situation är en fråga för det enskilda landet.

Herr talman! Vi lär få återkomma i debatter och diskussioner om detta när regeringens proposition väl landar på riksdagens bord. Men låt mig avslutningsvis vara väldigt tydlig. Självklart ska vi ha en reglerad export, men vi sverigedemokrater kommer inte att acceptera att man inför åtstramningar som stryker vår egen försvarsindustri och snedvrider konkurrensen.

Låt oss i stället fokusera på att få andra länder, som i dag har svaga regelverk eller som inte lever upp till sina åtaganden, att komma ifatt Sverige. Det skulle gynna såväl den svenska försvarsindustrin som den globala exportkontrollen.

Anf. 81 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Herr talman! Det är inte genom upprustning i världen som vi vinner freden. Jag tänker på den sexåriga flickan i Gaza som redan har upplevt tre krig. Det är inte via mer vapen som vi hjälper henne. Det gör vi via diplomati, konfliktlösning och fredssamtal. Vi hjälper henne också via det utvecklingssamarbete vi har, där vi hjälper barnen i Gaza att få gå i skolan och att få mat för dagen.

Jag är därför glad att Sveriges flaggskepp, Utrikesdepartementet, satsar stort på diplomati, med särskilda satsningar på fredsdiplo-mati. Vi har till exempel kunnat tillsätta ett särskilt sändebud för Israel–Palestina-konflikten.

År 2013 upprustade världen för 12 miljarder US-dollar. Bara en bråkdel av det skulle kunna utrota fattigdomen. Ytterligare en bråkdel skulle kunna ta bort malaria, hiv och aids. Det har faktiskt ökat sedan dess.

Av den globala vapenexporten gick tidigare 1,2 procent från Sverige. Andelen har nu minskat med 35 procent, så det går i rätt riktning. Men vi måste komma mycket längre än så.

Herr talman! Vapen får fötter. Skjutningarna i Sverige ökar, inte minst i Malmöområdet. Det är smuggelvapen som kommer i händerna på kriminella. I USA anser de flesta att de behöver ha ett eget vapen med sig i fickan för att kunna känna sig trygga. För mig är det en omvänd värld. Vi ser skolskjutningar som inte skulle ha skett om det inte hade varit så mycket vapen i omlopp i världen.

Därför är det så otroligt viktigt, herr talman, att det har gjorts en parlamentarisk utredning där man har tittat på hur den svenska vapenexporten kan skärpas. Utredningen har arbetat under flera års tid och stötts och blötts mellan partierna. Man har förhandlat, gått in i lagtexten, diskuterat och kommit fram med ett parlamentariskt förslag. Det skriver vi nu en proposition om.

Jag vill poängtera att Miljöpartiet hade velat komma mycket längre än KEX-utredningen, Krigsmaterielexportutredningen, kom. Vi hade velat se att man hade strukit all vapenexport till alla diktaturer, att man inte exporterar några vapen alls till länder som kränker mänskliga rättigheter och förtrycker kvinnor. Men vi har en parlamentarisk majoritet för någonting annat. Vi har inte en parlamentarisk majoritet i Sveriges riksdag för att strypa vapenexporten på det sätt som Miljöpartiet hade velat se.

Men vi ska komma ihåg att propositionen ändå kommer att vara en framgång. Vi i Sverige grundar oss nu på 1997 års lag när vi exporterar vapen till andra länder. Den innehåller inget demokratikriterium och inget kriterium om att ta hänsyn till mänskliga rättigheter ute i världen. Vi kommer nu att få ett sådant kriterium. KEX-utredningen har kommit fram till att Sveriges riksdag vill ha ett sådant.

Vi kommer att ligga i framkant jämfört med resten av länderna i Europa. Det finns också länder, såsom Nederländerna, som ser fram emot Sveriges förslag och som kan tänka sig att följa efter.

Sverige gör väldigt mycket internationellt när det gäller nedrustning i världen. Mycket av det sker genom fredens nav i FN. Bland annat skrev Sverige under det humanitära initiativet i FN i höstas. Världen har visat att man vill nedrusta kärnvapen. Den viljan är det enormt viktigt att vi uttrycker.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 82 GÖRAN PETTERSSON (M) replik:

Herr talman! Pernilla Stålhammar utnämner UD till Sveriges flaggskepp. Vad är då skälet till denna tidsutdräkt och varför har propositionen dröjt så? Om UD nu är flaggskeppet, har flaggskeppet inte varit utrustat med tillräckligt tung beväpning?

Anf. 83 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik:

Herr talman! Vi använder ju oss inte av vapen på Utrikesdepartementet.

Riksdagsledamot Pettersson! Anledningen är att det är komplicerad materia. För min del har det varit viktigare att man har gått igenom detta ordentligt och att det har fått ta den tid som krävs för att vi ska kunna lägga fram en bra proposition på området.

Detta är ingenting som vi har velat hasta fram, utan det har varit viktigare att stöta och blöta dessa frågor ordentligt innan propositionen läggs på riksdagens bord. Men som har sagts här tidigare av mina kollegor kommer den inom kort att komma riksdagen till handa.

Anf. 84 GÖRAN PETTERSSON (M) replik:

Herr talman! Jag använde uttrycket tung beväpning som en metafor för politiskt mod och intellektuell skärpa.

Anf. 85 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik:

Herr talman! Tack så mycket då!

Anf. 86 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Jag vet ju att Miljöpartiet är ett av de partier här i Sveriges riksdag som gärna skulle vilja att den svenska försvarsindustrin upphör med sin verksamhet. I alla fall är det konsekvenserna av att man föreslår att göra ett redan strikt regelverk till ett ännu mer restriktivt regelverk som försvårar export. Exporten är en viktig förutsättning för att vår egen försvarsindustri ska kunna verka.

I sitt anförande tog Pernilla Stålhammar upp problemen med de illegala vapen som finns i Sverige och även i andra länder. Är det den svenska försvarsmaterielen som är problemet? Är det sådan materiel som finns ute på gator och torg? Om vi slutar att exportera vår egen försvarsmateriel till andra länder, tror Pernilla Stålhammar att de illegala vapnen på Malmös eller Göteborgs gator då upphör?

Sverige har väldigt strikta regler. Det är kanske det land som har världens mest strikta regler för export. Vi har också en mycket effektiv kontroll. Det välkomnar försvarsindustrin därför att man tycker att det är effektivt. Man får svar på en ansökan om export inom väldigt kort tid.

Är det inte bättre att vi jobbar för att andra länder kommer upp till samma nivå som Sverige? Ute i världen är det mycket sämre kontroll, och det kan vi se konsekvensen av i krig och konflikter. Är det inte bättre att jobba för att andra länder kommer ifatt Sverige när det gäller internationella åtaganden och inhemska regelverk som kanske inte efterlevs? Det har ju också skapat en bättre konkurrenssituation för svensk försvarsindustri, att kunna konkurrera på lika villkor. Hade inte det varit bättre?

Anf. 87 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik:

Herr talman! Jag tror att det möjligtvis är lite av en förlegad bild av Miljöpartiet, detta att vi över huvud taget inte vill ha någon försvarsmakt. Det har Miljöpartiet sagt ja till. Det är klart att vi ska ha ett försvar, och det inbegriper även till viss del ett militärt försvar. Sedan vad som ska ligga inom ramen för detta är en fråga om det civila försvaret, cyberförsvar et cetera.

När det gäller andra länder ser jag inte att det finns någon motsättning. Samtidigt som vi vill ha en skärpt exportkontroll och minskad vapenexport från Sverige vill vi också att andra länder ska följa efter. Vi jobbar på båda fronterna samtidigt, så jag ser inte någon motsättning alls där.

Anf. 88 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Jag vet att Miljöpartiet har ändrat sin försvarspolitik och frångått den tidigare som innebar att man skulle möta fienden med blommor, eller hur det nu var formulerat.

Men det är inte försvaret och Försvarsmakten som jag pratade om, utan jag pratade om försvarsindustrin, det vill säga den industri som förser det svenska försvaret med materiel och som i samarbete med andra aktörer på den internationella marknaden tar fram materiel som ska kunna exporteras. Exporten är en förutsättning för att vi ska kunna bära våra egna utvecklingskostnader. Jag upplever det som att Miljöpartiet inte är särskilt intresserat av att värna den.

Försvarsindustrin sysselsätter direkt 30 000 personer och indirekt 100 000 personer. Vad ska Miljöpartiet och Pernilla Stålhammar säga till dessa personer som till följd av en ännu mer strikt – kanske till och med upphörande – export får lämna sina arbeten och bli arbetslösa?

Är det inte bättre att vi jobbar med att andra länder kommer upp på samma nivå som Sverige, så att man i ett globalt perspektiv kan få en bättre kontroll på exporten?

Anf. 89 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik:

Herr talman! Jag ser fortfarande ingen motsättning mellan dessa frågor. Vi vill i varje fall inte lägga ned försvarsindustrin helt och fullt. Även Miljöpartiet inser att man behöver en viss del. Vi vill stärka exportkontrollen. Vi ska inte exportera vapen till diktaturer eller till länder som kränker mänskliga rättigheter och som inte står upp för kvinnors rättigheter, som ju självklart också är en mänsklig rättighet.

Detta är vad vi vill göra, och det är viktigt i sammanhanget. Men vi vill också gå längre, vilket vi kanske inte kommer att kunna göra i dagens parlamentariska sammansättning. KEX-utredningen och den proposition som nu kommer är ett steg på vägen.

Anf. 90 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Som har framgått är detta en liten förpostfäktning, som man väl får kalla det, till vad som komma skall när det gäller svensk krigsmaterielexport. Det är intressant att uppmärksamma en del av sådant som brukar väcka mycket diskussion, nämligen om vår krigsmaterielexport ökar eller minskar.

När vi tittar på siffrorna ser vi nu en 45-procentig ökning från 4,9 miljarder 2015 till 61,9 miljarder 2016. Jag har varit med under debatter som denna då företrädare för den nuvarande regeringssidan högljutt har kritiserat ökningen av exporten. Det här hänger samman med enskilda frågor och ärenden. I detta fall handlar det till exempel om JAS till Brasilien. Det är ett långsiktigt åtagande som kommer att synas i våra exportredogörelser under lång tid framöver. Det är viktigt att man ser det här och inte bara fastnar i siffrorna utan kan se de långa linjerna i denna del.

Herr talman! Jag hörde nyss Pernilla Stålhammar tala om att vi har minskat vår andel av världens export med 35 procent. När vi talar om siffror är det intressant att se det hela från en annan horisont. Vi har kanske köpt mer? Det framgår inte, för importen redovisas inte. Vi kan ha varit med och bidragit till den ökning som har skett för USA, Ryssland, Kina eller Frankrike. Detta är ju den andra sidan av myntet. Det är naturligtvis intressant att också ta in sådant när vi diskuterar de här frågorna.

Export är i grunden förbjuden i svensk lagstiftning. För att export ska tillåtas krävs att det finns ett försvarspolitiskt skäl. Det ska inte stå i strid med vår utrikespolitiska linje. Detta är grunden för hela kontrollverksamheten.

Det handlar dock om komplexa frågor, inte minst med tanke på att allt som granskas i redogörelsen inte är krigsmateriel. En del kan vara tyg som används till uniformer eller för andra ändamål. Det kan vidare handla om Scania-lastbilar som köps in av någon. Plåt finns med på listan. I många stycken gäller det andra saker än vad de flesta tänker på, såsom JAS, kanoner och kraftfulla vapen. Detta är bra att fundera över när man diskuterar framtida lagstiftning.

Som framgår av regeringens redogörelse är det också en säkerhetspolitisk fråga för Sverige. Om vi skulle vara helt beroende av import påverkas vår säkerhetspolitik. Vi får kanske inte tillgång till allt. Vi blir beroende av de stora aktörerna. Om Sverige är en del av detta har vi också möjligheter att vara med och påverka regelverk eftersom vi är en exporterande stat. Vi har också möjligheter att få tillgång till god teknik och utrustning för vårt eget försvar.

Detta är alltså ytterst en säkerhetspolitisk och försvarspolitisk fråga. Därför är det självklart för Centerpartiet att se exporten som viktig.

I dag finns det till skillnad från tidigare en del texter långt bak i redogörelsen där det står att vi är en neutral stat. Det beror på att det handlar om en gammal förordning och en gammal historia, vilket framkommer i dessa bedömningar. För att få en något mer allsidig bild måste man läsa detta tillsammans med vad som har hänt på EU-nivå och tillsammans med en del av de nya överenskommelser som har tillkommit.

Herr talman! Regeringen är ytterst ansvarig för exporten. Eftersom vi har ett system med delegation delegerar regeringen till ISP:s generaldirektör. Generaldirektören har ett råd, i vilket bland andra jag ingår. Det är dock generaldirektören som på delegation fattar beslut. Jag misstänker att detta är en av de frågor som kommer att finnas med när man diskuterar den nya lagstiftningen och hur detta ska tydliggöras och synliggöras.

Jag hoppas verkligen, herr talman, att vi nu får se en skärpning, för Centerpartiet vill se en skärpning av lagstiftningen. Vi står samlat bakom den kompromiss som vi enades om i KEX-utredningen. Där fanns någon reservation från Vänsterpartiet respektive Sverigedemokraterna, men i övrigt hade vi en samsyn. Detta är naturligtvis bra och viktigt.

När vi lämnade över utredningen 2015 trodde vi att det skulle bli en snabb proposition. Så blev inte fallet. Vi kunde i den propositionsförteckning som kom notera att den skulle lämnas in under våren 2017. Nu har våren snart passerat och vi övergår i morgon till sommar. Ännu har vi inte sett någon proposition.

Många av oss trodde att det hängde samman med Miljöpartiets kongress, och möjligen var det så. För före Miljöpartiets kongress lät det när vi behandlade betänkandet i utskottet som om det skulle komma en lagrådsremiss och en proposition i höst. I dag får vi besked om att det ska komma en proposition före den 21 juni och uppenbarligen ingen lagrådsremiss.

Det har alltså kommit lite olika bud under resans gång, herr talman. Jag hoppas verkligen att vi får ett tydligt besked, för många parter behöver

klarhet om lagstiftningen. Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 91 ALLAN WIDMAN (L):

Herr talman! Som Kerstin Lundgren nyss framhöll här i talarstolen är det bara en förpostfaktning som försiggår i kammaren i dag. Vi väntar alla spända på det lagförslag som komma skall från regeringen.

Herr talman! Sverige har valt att ha ett väpnat militärt försvar. Liberalernas uppfattning är att om vi kan ta oss den rätten kan även andra demokratier ta sig den rätten. Därför är vi inte generellt eller principiellt motståndare till export av krigsmateriel.

År 2011 gjordes ett tillkännagivande till regeringen här i kammaren. Riksdagen efterlyste då ett mer restriktivt regelverk vad gäller exporten till icke-demokratiska länder. Krigsmaterielexportutredningen arbetade under flera år och över valet 2014, och den lämnade sitt slutbetänkande på försommaren 2015. Jag hade förmånen att delta i denna utredning.

Herr talman! Det är min uppfattning att utredningen i en ganska bred politisk enighet, innehållande sex olika partier som finns representerade i kammaren, nådde viktiga framsteg när det gällde att skärpa regelverket. Det handlar om ökad transparens för våra affärer på försvarsmaterielområdet. Det handlar om att pröva följdleveranserna kontinuerligt och inte slentrianmässigt bara låta en leverans följas av fler. Det handlar om bättre uppföljning av de så kallade slutanvändarintygen, som innebär att vi genom fysisk inventering på plats förvisar oss om att de vapen som vi har skickat i en viss riktning också har stannat där. I samband med det föreslogs också resursökningar för ISP, Inspektionen för strategiska produkter.

Inte minst blev utredningen till sist tämligen överens om demokratikriteriet och hur detta skulle formuleras. Eftersom jag vet, herr talman, hur många veckor för att inte säga månader som gick åt till att formulera detta kriterium är det min starka förhoppning att regeringen när den nu förbereder förslaget vårdar den politiska enighet som uppkom. Det tror jag att man har allt att vinna på.

Göran Pettersson talade om hur lätt det är att glömma soldatens förtjänster och insatser i tider av fred. Man kan väl på samma tema säga att vi också har en tendens i det här landet att ibland glömma obehagliga saker som har förevarit, till exempel på exportområdet. Det är inte så många år sedan en försvarsminister måhända tvingades avgå på grund av det som kallades för Saudiaffären.

Men vårt minne är ibland kort, och därför, herr talman, väljer jag att ta det här tillfället att påminna om att det finns sidor av export av krigsmateriel som jag inte tror att någon i den här kammaren vill uppleva.

Anf. 92 CARL SCHLYTER (MP):

Herr talman! Många har av förstäliga skäl uppehållit sig vid KEX-utredningen, men jag vill faktiskt också tala om vad det egentligen gäller, nämligen rapporten om förra årets verksamhet.

Då ser man att den största affären förra året, på över 10 miljarder, gick till Förenade Arabemiraten, ett land som aktivt bidrar till saudiernas bombningskampanjer i Jemen. Säkerhetsrådet har kommit fram till att åtta av tio

Prot. 2016/17:117

31 maj

*Strategisk export-
kontroll 2016 –
krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

anfall har varit mot icke-legitima mål. Det här visar problemet med vapenexporten på ett tydligt sätt och att dagens regelverk inte funkar. Vi bidrar aktivt till att människor i dag dör i Jemen.

Tidigare exportaffärer ser vi nu resultatet av. Det finns gott om bilder på internet på al-Shabab-milis och Daish och från Burma. De står där med svenska vapen som har kommit på villovägar. Det gör de lätt när man inte begränsar exporten till demokratiska stater med fungerande kontroller.

Därför är det av yttersta vikt att vi stoppar försäljningen till icke-demokratiska stater. Dessa vapen kommer nämligen garanterat att upprätthålla dessa diktaturers makt över sin befolkning – patriarkalt förtryck i Saudiarabien, tortyr i andra länder.

Här finns ingen kompromiss. Det står redan i dagens lagstiftning att vapenexporten inte ska underminera utrikespolitiken. Men svensk utrikespolitik är ju totalt entydig! Den är feministisk, alltså ska den vara emot förtryck av kvinnor. Den är demokratisk, och den är emot tortyr. Det är därför uteslutet att sälja vapen till länder som sysslar med sådant. Ju fler diktatorer i världen som får mindre och mindre tillgång till vapen, desto bättre blir det.

Björn Söder har rätt i att det är någon annan som säljer, men man måste gå före! Jag tror inte att någon här i kammaren säljer droger för att någon annan annars säljer, utan vi gör det moraliska valet att inte sälja droger till barn och ungdomar. Jag vet att någon annan gör det, men ju fler det blir som inte gör det, desto svårare blir det för övriga att upprätthålla illegal verksamhet.

40 procent av jordens korruption kan härledas till vapenindustrin, och det försvagar vår demokratiska stat. Vi ska också ta hänsyn till säkerhetspolitiska skäl när det gäller vapenexporten, men de skälen försvagas ju när det leder till massflykt och förtryck i andra länder.

Även de försvarspolitiska skälen är svagare i dag än förut. I princip alla vapensystem är totalt beroende av samarbeten och licensköp från andra länder, så vi har ingen egen, oberoende försvarsindustri. Stora delar av den är dessutom ägd av utländska företag.

Skälen för försvagas alltså, och skälen emot förstärks. Vi behöver ett absolut förbud för export till icke-demokratiska länder.

Man kan inte heller göra en tvärsäker skillnad mellan aktiva vapen som dödar direkt och till exempel övervakningsutrustning eller stridsledningsutrustning. Vi vill väl inte heller hjälpa länder att övervaka kvinnorörelser och frihetskämpar? Det ska vi ju inte heller bidra till. Varje litet kryphål är det döden som kryper igenom!

Nu har herr talmannen upptäckt att min tid är slut, men jag vill säga en liten sak till. De anställda i försvarsindustrin är ju otroligt duktiga och kompetenta människor. En tredjedel är ingenjörer. De är perfekta när det gäller aerodynamik, materialteknik, reglerteknik och datateknik! Hela Sverige skriker efter dem! Om några av dem sysslar med annat än vapenexport kan de bidra väldigt mycket till Sveriges utveckling.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 15.)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2016/17:MJU22
Övergripande miljöfrågor
föredrogs.

Anf. 93 SARA KARLSSON (S):

Herr talman! Vi ska nu debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande 22 *Övergripande miljöfrågor*. I betänkandet finns ca 20 motionsyrkanden från allmänna motionstiden i höstas, som framför allt rör miljöbalken. Det handlar till exempel om tillståndprocessen, handläggningstider och talerätsfrågor.

”Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.”

Så, herr talman, inleds miljöbalken. Det är en oerhört viktig lag som uttrycker dessa fundamentala värderingar och principer och som kom till för att ta ett samlat juridiskt grepp om regler för miljöhänsyn. Det gör att lagen spänner över ett brett fält av områden och behandlar såväl regler för naturreservat som tillstånd för och tillsyn över olika typer av kommersiell verksamhet. Det finns också straffrättsliga inslag i lagen.

Att verksamhet som på olika sätt har inverkan på miljön provas är nödvändigt för att vi ska kunna följa utvecklingen i miljön och arbeta för de mål vi sätter upp. Men vi kan också konstatera att dessa processer ibland är onödigt knöliga och tar för lång tid.

I betänkandet beskrivs en rad initiativ som regeringen tagit för att jobba med frågan om att förenkla tillståndprocesserna för att de inte ska dra ut på tiden. Till exempel i den nyindustrialiseringsstrategi som regeringen tagit fram framgår att man arbetar med olika åtgärder och förslag för att effektivisera prövningen.

Det finns en rad målsättningar. 19 myndigheter har getts i uppdrag att arbeta med förenklingsfrågorna. Tillväxtverket har en central roll i det här arbetet och är den myndighet som varje år rapporterar om hur arbetet går. I den senaste rapporten från april 2017 framgår att arbetet går framåt och ger resultat, även om det finns mycket kvar att göra.

Trots detta, herr talman, finns det i betänkandet ett tillkännagivande från de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna. Det är lite svårt att se vad de tänker sig att detta tillkännagivande ska resultera i, eftersom det som sagt pågår ett ganska omfattande arbete på flera olika nivåer och särskilt mot bakgrund av att ett nästan likadant tillkännagivande i ett betänkande från näringsutskottet klubbades här i riksdagen så sent som i slutet av mars och nu bereds i Regeringskansliet. Det blir, herr talman, nästan lite löjeväckande, som om den högsta prioriteten är att ordna en pinne till i statistiken över tillkännagivanden.

Herr talman! En del av betänkandet tar upp talerätten för miljöorganisationer. Det är en fråga som också har vållat allmän debatt på en hel del håll runt om i landet. I dag behandlar vi förslag om inskränkningar i denna rätt. Ofta hänvisas i diskussionerna till Århuskonventionen. Enligt den har

vi åtagit oss att se till att allmänheten ges rätt till information samt att delta i beslutsprocesser och överklaga vissa beslut som påverkar miljön.

Men det är inte bara en fråga om att leva upp till konventionen. Det ska också vara en rimlig ordning att vi tillser allmänhetens insyn i och inflytande över det som även är allmänna intressen. Detta målas ofta upp som ett hot mot äganderätten. Men det är viktigt att komma ihåg att äganderätten inte är absolut. En avvägning ska ske mot allmänhetens intressen – så som det också uttrycks i grundlagen, till exempel för en långsiktigt hållbar ekologisk utveckling.

Juridiken och rättsliga prövningar är ett grundläggande verktyg för att göra dessa avvägningar och lösa konflikter. Jag uppfattar inte heller att det finns någon här som i grunden ifrågasätter den ordningen, även om det ibland kan låta så på brösttonerna i debatten. Sedan finns såklart alltid ett utrymme för att diskutera gränsdragningar. Frågor om hur omfattande talarätten ska vara är också föremål för utredning just nu. Den bör avvaktas.

Herr talman! Det finns också i betänkandet ett förslag från Centerpartiet om en närmare samverkan mellan forskning och näringsliv avseende substitution av farliga ämnen. Det är en mycket viktig fråga som behöver fungera bättre. Det är därför glädjande att regeringen varit tydlig med att den avser att inrätta ett substitutionscentrum just för att åstadkomma samverkan och kunskapsspridning.

Substitution, det vill säga att de regelverk som finns ska verka drivande för att farliga ämnen ersätts av mindre farliga, är en viktig princip i kemikaliepolitiken. Trots att principen är fastslagen anser vi att mer behöver göras. Där är såklart ökad samverkan mellan forskningen och näringslivet helt avgörande. Det är särskilt för mindre företag svårt att själva sitta inne med den expertis som krävs för att sätta sig in i och hålla sig ajour med forskning och best practice, inte minst eftersom allt detta också sker i en global kontext. Just detta ska ett substitutionscentrum kunna hjälpa till med. Det har också potential att stärka konkurrenskraften hos svenska företag genom att dessa kan ligga i framkant.

På uppdrag av regeringen har en utredning tittat på hur ett sådant centrum kan utformas. Utredningen presenterades i mars i år. Den bereds nu inom Regeringskansliet. Men regeringen har varit tydlig med att ett centrum för substitution ska komma till stånd. Det är bra. Därför finns det ingen anledning för utskottet att föra fram förslag som det Centerpartiet har fört fram, även om det är både bra och viktigt. Det är helt enkelt redan på väg.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till förslaget i betänkandet. Men jag vill också avsluta med lite ilska, frustration och tacksamhet.

En stund innan jag skulle upp i talarstolen kom en flash om det vi har befarat, nämligen att president Donald Trump tänker dra USA ur det globala klimatavtalet. Det gör mig arg, frustrerad och orolig. Det internationella klimatarbetet står och faller inte med USA, men det vore oärligt att påstå att det inte spelar någon roll. Tvärtom är det viktigt vad en av världens stora supermakter gör.

Samtidigt gör det mig också tacksam över situationen i det här landet och i kammaren. Vi är såklart oense om mycket. Det vore konstigt annars. Men vi tar tillsammans ett ansvar för denna mycket allvarliga fråga. Det finns egentligen bara ett parti i kammaren som inte gör så, nämligen Sverigedemokraterna.

Till er andra: Tack för samarbetet och för de konstruktiva konflikter som utmanar och berikar debatten!
(Applåder)

Prot. 2016/17:117

31 maj

*Övergripande
miljöfrågor*

Anf. 94 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Låt mig börja med att instämma i det som Sara Karlsson avslutade med. Flashen gjorde även mig bekymrad. Än så länge är det obekräftade uppgifter. Låt oss hoppas att omvärldens ledare och det amerikanska folket in i det sista kan sätta press på president Trump att ändra sig och stå fast vid det amerikanska beslutet om att vara en part i det avgörande och så viktiga globala klimatavtalet.

Herr talman! Åter till debatten om MJU22 *Övergripande miljöfrågor*. Precis som Sara Karlsson var inne på är det ett spretigt betänkande. Det innehåller ett tjugotal yrkanden och förslag som rör allt från miljöprövningar till samverkan mellan forskning och näringsliv samt torv- och vindkraftsfrågor.

Majoriteten av förslagen handlar dock om tillståndsfrågor och prövningsfrågor om exempelvis hur miljöprövningar genomförs, handlingstider och talerätt.

Ett av miljöpolitikens absolut viktigaste och mest centrala verktyg är miljöprövningarna. Jag kommer i detta anförande därför att uppehålla mig vid dessa och särskilt vid behovet av att förenkla och förkorta tillståndsprocesserna.

Dagens miljöbalk är långt ifrån en perfekt lagstiftning, men den lägger grund för en samlad och integrerad miljöprövning som belyser alla de olika miljöeffekter en verksamhet kan tänkas ha. Det skapar i sin tur förutsättningar för ett gott skydd av miljö och människors hälsa.

Med detta sagt är det bara att konstatera att dagens miljöprövning dras med stora problem och brister. Särskilt anmärkningsvärda är de långa handläggningstiderna, men det finns också allvarliga brister vad gäller rättssäkerhet, enhetlighet och därmed också konkurrensneutralitet i tillståndsgivningen. Alliansregeringen genomförde dock flera viktiga reformer för att skapa en bättre ordning och tog en lång rad initiativ för att förbättra och effektivisera miljöprövningarna. Låt mig, herr talman, ta ett par exempel.

Genom inrättande av de fem mark- och miljödomstolarna samt en mark- och miljööverdomstol ersattes de tidigare miljödomstolarna, fastighetsdomstolarna och Miljööverdomstolen. Därigenom koncentrerades handläggningen av miljömål liksom mål enligt plan- och bygglagen samt fastighetsmål till de nya domstolarna. Det skapade förutsättningar för en bättre användning av kompetens och andra tillgängliga resurser och därmed för en effektivare ärendehantering av högre kvalitet. Även prövningen av tillstånd till mindre miljöfarliga verksamheter, så kallade B-verksamheter, koncentrerades från 21 länsstyrelser till 12 – detta också i syfte att skapa en effektivare ordning, inte minst för att skapa förutsättningar för en mer enhetlig prövning över landet. Dessutom förtydligades miljöprövningsdelegationernas och länsstyrelsernas roller, och flera uppdrag gavs till bland annat Innovationsrådet att ta fram och genomföra konkreta åtgärder för att bland annat korta handläggningstiderna.

Herr talman! Alliansregeringens viktiga reformer skapade förutsättningar för en effektivare miljöprövning av högre kvalitet. Samtidigt måste

mycket fortfarande göras, men den nuvarande regeringen har hittills visat sig vara oförmögen när det gäller att ta itu med de långa handläggningstiderna. Många företag vittnar om att miljöprövningen skiljer sig åt beroende på var i landet man befinner sig. Det är, för att använda statsministerns uttryck, inte okej.

Miljöprövningen måste vara noggrann, effektiv och rättssäker. Det ska inte spela någon roll till vilken domstol eller till vilken länsstyrelse man vänder sig för att få sin ansökan prövad. Det är inte heller rimligt att det ska ta åtskilliga år för att få ett miljötillstånd.

I dag är det alltså många gånger helt oacceptabelt långa handläggningstider för miljötillstånd. Det är ett allvarligt problem utifrån såväl ett ekonomiskt som ett miljö- och klimatmässigt perspektiv. Långa handläggningstider bromsar företagsutveckling samt bromsar tillväxt och skapandet av nya jobb. Långa handläggningstider försenar och äventyrar investeringar och åtgärder som levererar miljönytta.

Herr talman! Med anledning av detta är jag glad över att en majoritet i riksdagens miljö- och jordbruksutskott i detta betänkande vill rikta ett tillkännagivande till regeringen om att ta ytterligare steg för att förenkla och förkorta tillståndsprocesserna så att det bland annat skapas incitament för företag som vill vidta miljöförbättrande åtgärder att göra det.

Detta tillkännagivande innebär bifall av två moderata motioner som handlar om att pröva möjligheten att införa en så kallad grön gräddfil – helt enkelt ett snabbspår i tillståndsprocessen för företag som vill vidta miljöförbättrande åtgärder och behöver miljötillstånd för att så kunna göra. För oss moderater är det viktigt att vi har skatter, lagar och system som ger incitament till miljö- och klimatförbättringar. Att regeringspartierna och Vänsterpartiet inte delar denna uppfattning utan har reserverat sig gör mig bekymrad.

Herr talman! Låt mig nu lite kort beröra två andra frågor och två andra moderata motioner som behandlas i detta betänkande.

Den första frågan handlar om talerätten, alltså rätten till rättslig prövning av ett beslut. Det är en allmän förvaltningsrättslig princip att en enskild har rätt till rättslig prövning av en förvaltningsmyndighets beslut om den enskilde är berörd och beslutet har gått honom eller henne emot.

Enligt Århuskonventionen har inte bara enskilda individer utan också till exempel miljöorganisationer talerätt och således rätt att exempelvis överklaga ett tillståndsbeslut.

Konventionens bestämmelser har i svensk rätt sin motsvarighet i först och främst miljöbalken, som bland annat innehåller bestämmelser om vilka krav en ideell förening eller annan juridisk organisation måste uppfylla för att ha talerätt. Det första kravet är att organisationen ska ha som huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen. Det andra kravet är att organisationen inte får vara vinstdrivande. Det tredje kravet är att organisationen ska ha bedrivit verksamhet i Sverige i minst tre år, och det fjärde och sista kravet är att organisationen ska ha minst 100 medlemmar eller på annat sätt kunna visa att verksamheten har allmänhetens stöd.

Vi moderater står bakom Århuskonventionen och tycker att det är bra att allmänheten har talerätt även genom föreningar och organisationer. Samtidigt ser vi problem med hur Århuskonventionens krav har implementerats i svensk rätt och vad det har lett till i praktiken när det gäller till

exempel skydds- och licensjakt på varg. Vi ifrågasätter starkt om det är rimligt att en organisation med blott 100 medlemmar ska ges talerätt, särskilt när denna rätt används för att närmast sabotera demokratiskt fattade beslut och hindra nödvändig och välfungerande rovdjursförvaltning. Därför vill vi se över organisationskraven för miljöorganisationernas rätt att nyttja talerätten.

Jag yrkar därför bifall till reservation nr 6, som handlar om just detta.

Herr talman! Den andra frågan handlar om tillsynsavgifterna för gruvverksamhet. Vi moderater tycker att det är orimligt att dessa avgifter tas ut lika oavsett verksamhetens och anläggningens storlek. Vi vill i stället se differentierade tillsynsavgifter. Detta lyfter vi fram i reservation nr 9, som jag dock för tids vinnande avstår från att yrka bifall till.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag understryka vikten av att regeringen nu följer riksdagsmajoritetens vilja och verkligen ser till att förenkla och förkorta tillståndprocesserna för miljötillstånd. Regeringen måste titta på möjligheten att införa en grön gräddfil eller på annat sätt skapa incitament för företag som vill vidta miljöförbättringar.

Miljöprövningarna syftar till att skydda miljön, men i dag blir prövningarna paradoxalt nog i praktiken ofta till miljöproblem. Detta måste regeringen ta på allvar och åtgärda.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jesper Skalberg Karlsson (M).

Anf. 95 RUNAR FILPER (SD):

Herr talman! I betänkande MJU22 *Övergripande miljöfrågor* vill jag yrka bifall till vår reservation 7 om talerätsfrågor. Men jag står givetvis bakom alla våra reservationer.

Jag vill också klargöra att vi under voteringen senare i eftermiddag först kommer att rösta för vår reservation. I händelse av att den faller kan SD tänka sig att rösta för M:s, C:s och KD:s reservation om talerätsfrågor.

Skälet till detta förfarande är först och främst att vi är kritiska mot tillämpningen av Århuskonventionen och anser att miljöorganisationer över huvud taget inte ska ges rätt till rättslig prövning av beslut angående normala skogsbruksåtgärder.

I andra hand anser vi att möjligheten att stoppa och förhindra myndighetsbeslut med hänvisning till Århuskonventionen vissa gånger tolkas felaktigt. Vi vill därför att organisationskraven för miljöorganisationers talerätt ses över.

Herr talman! Sverige har anslutit sig till FN:s Århuskonvention, som innehåller regler om att allmänheten ska få tillgång till miljöinformation, rätt att delta i större beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Enligt konventionen kan miljöorganisationer klassas som allmänhet.

Högsta förvaltningsdomstolen har också slagit fast att miljöorganisationer som Naturskyddsföreningen har rätt att överklaga ett tillstånd om avverkning i fjällnära skog. Det gjorde man i det så kallade Ånokfallet 2014, med hänvisning till Århuskonventionen.

Regeringen fattade i november 2015 beslut om att göra en rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen och bland annat se över möjligheten för miljöorganisationer att få rätt till rättslig prövning i miljöfrågor.

Om nya bestämmelser med möjligheter till överklaganden införs i skogsvårdslagen öppnar det upp för att normala skogsbruksåtgärder kan bli föremål för rättsliga prövningar. Detta i sig skulle öppna för juridisk aktivism från miljöorganisationer med följden att rätten att bruka skogen skulle kunna begränsas.

Sverigedemokraterna anser därför att miljöorganisationer inte ska kunna använda rättsliga möjligheter till att rättsligt pröva normala skogsbruksåtgärder.

Både brukad och obrukad skog har sin givna plats i skogsbruket. Vidare är en av de bärande principerna för samhällets välbefinnande respekten för den enskildes egendom. Den väl fungerande svenska skogsbruksmodellen med två övergripande och jämslida skogspolitiska mål, miljömålet och produktionsmålet, har hittills tjänat oss väl och bör utvecklas vidare i samråd med skogsnäringssektorn. Dessutom ägs hälften av Sveriges skogar av ca 330 000 familjeskogsbrukare, vilket ger en naturlig mångfald.

Sverigedemokraterna tror på rätten att äga, bruka och själv råda över sin egen skog. Det anser vi är det som bäst motiverar och stimulerar skogsägarna till att på bästa sätt vårda, bruka och utveckla sin skog. Sverigedemokraterna anser därför att den mest framgångsrika skogspolitiken uppnås genom frivillighet och kunskap snarare än genom alltför detaljstyrande lagar och regleringar.

Herr talman! Föreningar som har ett hundratal medlemmar, företräder de allmänheten eller företräder de särintressen? Snarare det senare, vill jag hävda. Det är minst sagt märkligt att särintressen i samhället, som oftast inte är direkt berörda av besluten, ändå ges möjligheten att genom överklaganden stoppa myndighetsbeslut.

Man måste skilja på särintresse och allmänintresse. Detta måste ses över. Här måste domstolarna vägledas genom tydliga instruktioner och föreskrifter i förhållande till vilka som har talerätt i egentlig mening.

Riksdag och regering har här att se över talerätten och skilja på allmänintresse och särintresse.

Anf. 96 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Vi är här i dag för att debattera betänkandet *Allmänna miljöfrågor*. Som flera talare har konstaterat är det ett lite spretigt betänkande som tar upp många viktiga frågor – allt från förändringar i miljöbalken till tillståndsprocesser och prövning, vindkraft och talerätsfrågor.

Jag tänkte börja med att uppehålla mig vid det som tas upp i början och rör miljöbalken och kanske också lägga ut texten lite extra med hänvisning till det som jag redan tidigare har påpekat: Precis innan vi gick in i kammaren i dag fick vi nyheten – i och för sig obekräftade uppgifter – att USA ser ut att vilja dra sig ur Parisavtalet. Detta är förödande.

I betänkandet finns det motioner om att ta upp klimatet tydligare i miljöbalken. Det är glädjande att vi i Sverige har den typen av motioner. Än mer glädjande är att vi gör långt mer än så: Vi ska få en klimatlag. Om två veckor kommer man här i kammaren att debattera propositionen *Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige* och förhoppningsvis i bred enighet anta den samma dag.

Detta är något som alla partier här, förutom Sverigedemokraterna, står bakom. Det är en stor seger för Sverige. Och det är en milstolpe, både för

att den tagits fram tillsammans av alla riksdagens partier utom Sverigedemokraterna och med tanke på innehållet. Lagen innehåller grundläggande bestämmelser för hur regeringens klimatpolitiska arbete ska se ut och ger långsiktiga spelregler för kommande regeringar, oavsett färg. Det är en viktig seger för klimatet.

Propositionen innehåller många viktiga delar när det gäller hur vi ska bli världens första fossilfria land. Jag ska inte gå in på några tröttande detaljer; det blir ju som sagt en längre debatt om detta om några veckor. Men att ha målet att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser är stort. Detta ger oss en chans att i alla fall visa hur vi från svensk sida vill uppnå Parisavtalets mål om att jordens uppvärmning inte får överstiga två grader och ska vara så långt som möjligt under.

Hade vi inte haft havet som buffrar för den uppvärmning vi redan har hade vi redan i dag haft sex grader varmare. Vi ser att den värme som havet har tagit upp gör att vi runt ekvatorn börjar få öknar – vi talar om artfattighet och värme. Vi ser att snabbsimmande fiskar som tonfisken väljer andra rutter. Detta pågår här och nu. Därför är det så otroligt viktigt att vi i denna kammare är överens om att vi ska uppnå det vi har enats om i det klimatpolitiska ramverket.

Detta ger också eko ute i världen. När USA nu skickar dessa negativa signaler ger vi positiva signaler och kan ta ett klimatledarskap. Vårt eget systemparti, de gröna i Nya Zeeland, har gått till val på sloganen "Let's beat Sweden". Det är vad de vill göra.

Isabella Lövin, vice statsminister, klimatminister och minister för internationell utveckling, och förstås också Miljöpartiets språkrör, var i Washington för några veckor sedan på Världsbankens vårmöte. Där hölls ett sideevent, ett litet rådslag med särskilt inbjudna som talade om hur vi kan ge mer fart åt omställningen till ett fossilfritt samhälle.

I rummet fanns alla de stora från FN och även bankfolk och företag. Isabella Lövin blev i detta rum placerad mellan Al Gore och John Kerry. Hon redogjorde för vad vi gör i Sverige, att vi ser det som ekonomiskt smart att ställa om och att en strikt klimatlagstiftning skapar innovation och pushar företag att bli smartare. Då sa Världsbankens chef till de andra att de länder som inte hänger med blir hopplöst efter. "The Swedes are gonna eat you for lunch!" Vi gör alltså skillnad, och jag är väldigt glad över att vi gör det tillsammans.

Det finns många andra spännande frågor i det här betänkandet. En som jag tänkte ta upp lite mer är den om ett substitutionscentrum. Det talades tidigare om att det gjorts en utredning om att inrätta ett centrum för att ta fram och forska på hur man kan ersätta farliga kemikalier med mindre farliga och göra det på ett säkert och innovativt sätt.

Enligt förslaget om ett substitutionscentrum vill man ha en samverkan mellan näringsliv och forskning, och jag tror att det är en väldigt bra väg att gå framåt. Förslaget kom i mars och bereds nu inom Regeringskansliet, och jag hoppas att det kommer fram. Detta sätt att arbeta, att ta bort dåliga produkter och ersätta dem med något bättre och att göra det tillsammans och som innovationer, tror jag är en väldigt bra väg framåt.

Vi fick också i helgen besked från miljöminister Karolina Skog om att man satsar mer pengar på att ta fram andra material för hållbara plaster eller ersättningsplaster. Vi ser ju att plast är en av de största bovorna när det gäller nedskräpning. Fördelarna – att de är lätta och långlivade – är

också de största nackdelarna. Vi måste hitta metoder att ersätta plast på ett sätt som gör att det funkar för industrin, näringen och oss och att det inte blir andra problem. Jag tror att många av idéerna från substitutionscentrumet kan gälla även hur man ska ersätta plast.

I betänkandet talas även om tillståndprocesser och handläggningstider, och vi får ett tillkännagivande från allianspartierna. Vi har en reservation, men för tids vinnande kommer jag inte att yrka bifall till den.

Vi ser att regeringen har tagit krafttag här. Det finns en nyindustrialiseringsstrategi, Smart industri, där flera olika åtaganden föreslås när det gäller hur man ska få en effektivare miljötillståndsprövning. Vi ska ha statistik över provningstillstånd, och det handlar om hur processerna ska funka. Naturvårdsverket ska upprätta statistik för branscher och olika ärenden och insatser så att vi kan följa ärendehanteringens och se hur den kan förbättras. Det finns ett uppdrag att ta fram förslag om snabbare provning, och det finns en referensgrupp för kontinuerlig dialog om hur dessa förbättringar ska göras.

Jag ser att regeringen redan har tagit krafttag i denna fråga och uppfyller det man vill ska ske. Jag finner därför ingen anledning att detta tillkännagivande ska komma till stånd.

Anf. 97 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Emma Nohrén bjöd ju lite in till en allmänpolitisk debatt om miljö- och klimatpolitiken. Jag instämmer naturligtvis i hög grad i beskrivningen att det var extremt värdefullt att vi sju partier i Sveriges riksdag kunde enas om ett förstärkt klimatpolitiskt ramverk med ambitiösa mål för Sverige och ett förtydligande av hur riksdag och regering ska arbeta samt inrättande av ett klimatpolitiskt råd, som opartiskt och kritiskt ska granska och följa upp regeringens arbete.

Jag tycker att Finanspolitiska rådet har tjänat Sverige väl och är en viktig nagel i ögat på den sittande regeringen. Alldeles nyligen presenterade Finanspolitiska rådet svidande och välbehövlig kritik av den sittande regeringens finanspolitik.

Men, herr talman, för att beskrivningen av den överenskommelse vi gjorde i Miljömålsberedningen ska bli korrekt vill jag ändå inskräpa att klimatlagen verkligen är den lilla delen av förslaget och överenskommelsen. Det verkligt stora var det handslag som vi sju partier gjorde när vi enades om de långsiktiga och ambitiösa målsättningarna. Jag vet att lagen är något som har stort symbolpolitiskt värde inte minst för Miljöpartiet, men jag tycker att det är viktigt att man inte överdriver lagstiftningens betydelse.

Sedan, herr talman, nämnde Emma Nohrén att Nya Zeelands miljöpartier ville gå till val på Let's beat Sweden. Just nu är det ganska enkelt, givet att klimatutsläppen stiger med den här regeringen. Det är viktigt att man för en effektiv klimatpolitik som på allvar sänker utsläppen.

När det gäller miljöprovningen vill jag fråga Emma Nohrén: Varför vill inte regeringen att man försöker skapa en särskild gräddfil för miljöförbättrande åtgärder och för företag som vill ha tillstånd för att kunna minska den negativa miljö- och klimatpåverkan?

Anf. 98 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Johan Hultberg! Det var svårt att inte lägga ut texten om klimatet i dag med tanke på det som hände precis innan. Jag hoppas att ni har överseende med detta.

Jag tycker förstås att själva processen när vi har samtalat ihop oss kring klimatet har varit en väldigt viktig del. När det gäller din fråga om tillståndsprocesser och handläggningstider vill vi förstås ha så tydliga och bra riktlinjer som möjligt. Men vi ser också att det arbete som regeringen har initierat och den handlingsplan som finns måste få tid att verka.

Jag tycker att det är något av ett okynnestillkännagivande när det faktiskt pågår ett arbete och det är just detta som efterfrågas. Det arbetet har vi ännu inte sett effekt av.

Anf. 99 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Vad vi i Alliansen och riksdagsmajoriteten efterfrågar är skarpa, konkreta åtgärder som leder till en förenklad process och kortare handläggningstider. Det som Emma Nohrén och regeringen hänvisar till är nyindustrialiseringsstrategin, som först och främst handlar om mycket mer än bara miljöprövning. Det handlar ju om tillståndsfrågor och myndighetskontakter i stort. De åtgärder som presenteras där är att det ska införas mål och att det ska tas fram statistik, och det läggs förslag om att det ska tas fram förslag till hur handläggningstiderna kan förkortas. Det duger inte att bara ha förslag om att ta fram förslag.

Vad som krävs är konkreta åtgärder för att korta handläggningstiderna och försöka skapa en ordning som särskilt premierar de företag som söker tillstånd för att minska sina verksamheters negativa klimat- och miljöpåverkan. Det handlar om att göra investeringar i en befintlig anläggning, rusta upp den, investera för att minska energiförbrukning och utsläpp eller investera i helt ny produktion av till exempel förnybar el. Detta förhindras av dagens väldigt segdragna miljöprövning. Den uppfattningen vet jag delas av regeringen: Det är djupt problematiskt att det tar så lång tid. Men jag ser inte riktigt de konkreta åtgärderna.

Jag tycker verkligen att regeringen ska ta vara på den goda idé som nu har lagts fram av Moderaterna och Alliansen om att försöka inrätta ett särskilt grönt snabbspår för att säkerställa att miljöprövningen faktiskt blir en motor i miljöarbetet och inte, som den tyvärr i många fall är i dag, en bromskloss.

Anf. 100 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Johan Hultberg, för den här diskussionen!

Uppre i talarstolen framförde du en massa åtgärder som ni från Alliansens sida hade vidtagit för att förhindra detta. Men trots alla dessa åtgärder står vi här med segdragna processer. Den här regeringen har försökt sätta sig in i detta och se hur vi ska komma vidare och se till att processerna blir korta, ändamålsenliga och moderna. Det är ett arbete som har satts igång. Det är ett arbete som pågår.

Lagrådet har precis yttrat sig över remissen om miljöbedömningar, efter det tillkännagivande som kom förra året. Allt detta är på gång. Jag kan inte riktigt förstå vad mer det är som Johan Hultberg efterfrågar, för det är ju just detta som vi gör.

Anf. 101 JENS HOLM (V):

Herr talman! Vi debatterar nu övergripande miljöfrågor, ett antal förslag från allmänna motionstiden. Flera av förslagen i det här ärendet rör miljöbalken och möjligheten för organisationer att engagera sig i miljöfrågor. Den så kallade talerätten, som just ger organisationer möjligheter att involveras och till exempel överklaga beslut om vargjakt, skogsavverkning eller andra inskränkningar i miljön, finns fastslagen i miljöbalken.

Jag tycker att Sara Karlsson, som talade här tidigare, sa något viktigt om äganderätten: Äganderätten är viktig, men den ger inte ägaren en oinskränkt makt att göra som han vill med det han äger. Det kan gälla till exempel en skog, som man kan äga privat. Det kan finnas mängder av människor som nyttjar den skogen. De plockar blåbär eller svamp där. De kanske jagar, fiskar i sjön eller orienterar. Därför tycker jag att det är grundläggande i en demokrati att man gör avvägningar mellan det som ägaren, skogsbolaget, vill göra och vad de som företräder miljön och de som bor i området tycker att man ska göra i stället.

Sverigedemokraterna nämner i sin reservation det så kallade Änokfallet. Det handlar om ett vidunderligt vackert område i norra Sverige, i Luleälvens dal, där Skogsstyrelsen först gav tillstånd för en storskalig avverkning. Men efter att Sveriges största miljöorganisation, Naturskyddsföreningen, med hänvisning till miljöbalken kunde engagera sig i fallet stoppades avverkningen. Jag vill fråga Runar Filper, Centerpartiet och Moderaterna: Menar ni verkligen att miljöorganisationer inte ska kunna engagera sig i de här frågorna? Tycker ni inte att det är grundläggande i en demokrati att man alltid måste göra en avvägning mellan produktion och miljö? Jag vill påstå att många av de naturreservat och skyddade områden som vi har i dag inte skulle ha funnits om det inte hade varit för att människor stod upp för miljön – människor som vistas i dessa områden varje dag, långt mycket oftare än skogsbolagen, som kanske har sina huvudkontor här i Stockholm. De människorna känner ofta mycket bättre till de stora värden som finns i de områdena.

Därför tycker jag att det är otroligt viktigt att vi slår vakt om talerätten och allmänhetens och miljöorganisationernas rätt att involveras i miljöärendena. Jag yrkar därför avslag på de reservationer som finns på det området.

Herr talman! Jag skulle också vilja tala för Vänsterpartiets reservation nr 5, om det så kallade kommunala vetot mot vindkraftsetableringar. Det kommunala vetot, alltså rätten för en kommun att när som helst, på vilka grunder som helst och genom ett beslut som inte kan överklagas säga nej till en etablering av vindkraftverk. Detta infördes av den borgerliga regeringen 2009. Det syfte man angav när det kommunala vetot infördes var att tillståndsprocesser skulle gå fortare, men nu ser vi att det har blivit helt tvärtom.

Enligt branschen själv har bara de senaste åren mer än 300 vindkraftverk stoppats i ett tjugotal kommuner just på grund av det kommunala vetot.

Jag tycker att det är märkligt att vi har ett kommunalt veto mot ren, förnybar vindenergi men inte mot etablering av gruvor eller mot fossila energikällor som fossilgas, olja eller kol. Det håller inte. Vi kan inte behandla den förnybara energin så styvmoderligt. Därför yrkar jag bifall till

Vänsterpartiets reservation 5, där vi vill riva upp det helt rättsosäkra och oförutsägbara kommunala vetot mot vindkraftsetablering.

Herr talman! I det här betänkandet finns det ett tillkännagivande som härrör från motioner från de borgerliga partierna om att förenkla och förkorta tillståndsprocesser i miljöärenden. Det är ingen ny sak. Det har de borgerliga sagt tidigare. Egentligen är det ingen som är emot att vi ska ha snabba och bra tillståndsprocesser.

Jag tycker dock att det är lite att slå in öppna dörrar när ett sådant arbete redan pågår och mycket redan har gjorts. Jag är lite rädd för att man trycker på för mycket och att vi i stället får ett rättsosäkert tillstånd där man viktat företagets investeringar och etableringar tyngre än värnandet om miljön.

Vi ska komma ihåg att vi har miljöbalken, plan- och bygglagen och andra lagstiftningar just för att vi ska kunna göra en avvägning mellan exploatering och miljö- och naturhänsyn. Då är det viktigt att det också blir en bra avvägning och att det är en process som får ta sin tid. Inga processer ska ta orimligt lång tid, men jag tycker att detta är att slå in öppna dörrar.

Avslutningsvis, herr talman! Jag lyssnade på Emma Nohrén. Hon talade om allt vad den svenska regeringen gör i klimatfrågor och inte minst säger i klimatfrågor. Emma berättade om Isabella Lövin, som har varit ute och rest igen. Den här gången var det Washington. Nästa gång ska hon väl till New York. När Isabella var i Washington hade hon fått sitta bredvid John Kerry, tyckte jag att Emma sa, som hade sagt några fina ord om Sverige. Det är smickrande när man hör fina ord från det stora landet på andra sidan Atlanten. Men ärligt talat: Är detta det bästa som Miljöpartiet har att komma med i klimatfrågor – hur mycket den ansvariga klimatministern reser omkring i världen och skryter över Sverige? Jag skulle vilja ha en klimatminister som finns här i Sverige och gör mer arbete, för det är väldigt mycket som återstår att göra.

Vi har fina mål – den saken är klar. Det är bra. Men vi behöver mer politisk handling för klimatet. Emma får gärna begära replik på mitt anförande, så kan vi prata mer om det. Vi behöver billigare kollektivtrafik. Vi behöver en handlingsplan för minskad köttkonsumtion. Vi behöver bygga ut cykelinfrastrukturen storskaligt. Vi behöver ett stopp för fossil energi. Ja, jag kan rada upp hur många konkreta exempel som helst där jag inte tycker att regeringen agerar. Man pratar mycket, men man agerar alldeles för lite.

Anf. 102 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Jag missar sällan chansen att begära replik på Jens Holms anförande, inte minst när han uttryckligen ber om det. Men jag tror att Jens Holm kom lite sent till denna debatt, eller så lyssnade han väldigt slarvigt. Jag var nämligen väldigt tydlig, herr talman, i mitt anförande med att vi moderater står upp för talerätten och att vi står bakom Århuskonventionen men att vi samtidigt tycker att det är helt orimligt hur den har implementerats i Sverige. Det gäller framför allt vilka konsekvenser Århuskonventionens implementering i Sverige har fått. Jag tycker inte att det är rimligt att en organisation med blott 100 medlemmar ska ha möjlighet att faktiskt sabotera och skjuta rovdjursförvaltningen i sank, så som vi har sett ske. Det är inte en bra ordning, och det är inte någonting som gagnar vår demokrati.

Prot. 2016/17:117

31 maj

*Övergripande
miljöfrågor*

För mig blir det därför lite märkligt att Jens Holm starkt ifrågasätter att kommunpolitiker som har blivit valda i lokala val ska ha möjlighet att påverka utbredningen av vindkraft men å andra sidan tycker att varje liten förening som så önskar ska ha möjlighet att faktiskt stoppa eller skjuta på viktiga beslut om till exempel skydds jakt på varg.

När det gäller miljöprovningarna säger jag återigen: Den här regeringen, Jens Holm, har inte presenterat några skarpa förslag på hur handläggningstiderna ska kortas. Det handlar om förslag om att ta fram statistik och underlag. Det är gott så, men de konkreta åtgärderna har vi inte sett.

Jag vill ställa samma fråga till Jens Holm som jag ställde till Emma Nohrén. Varför vill ni inte pröva möjligheten att inrätta en särskild grön gräddfil, ett snabbspår för företag och verksamheter som vill göra miljöförbättrande åtgärder? Tycker verkligen Jens Holm att det är rimligt att miljöprovningarna blir en bromskloss i stället för den motor för att utveckla miljöarbetet som miljöprovningarna och miljöbalken var tänkta att vara?

Anf. 103 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Vad bra att Johan Hultberg begär replik! Då kan jag i denna debatt få lite klarhet i vad Moderaterna egentligen vill och kanske inte vill. I den moderata och centerpartistiska reservationen om talerätsfrågor tar man upp vargjakten som exempel. Innebär det att det bara är vargjakten som är problemet? Eller är det precis som Sverigedemokraterna tar upp i sin reservation: att man inte ska få överklaga avverkningar av skog? Sverigedemokraterna tar upp fallet med Änokdeltat, som jag tycker är ganska tydligt. Skogsstyrelsen gjorde i första hand fel. Det var en himla tur att vi hade en miljöorganisation som stod upp för skogen. Är det bara när det gäller varg, eller är det i alla naturärenden som ni vill ändra tingens ordning?

Ni tycker att en organisation med 100 personer är en för liten organisation. Men var ska gränsen dras någonstans? Det kan ju vara så att 100 personer som bor i en by är just de människor som är ute i denna skog varje dag. För dem är skogen helt livsavgörande. De har en organisation, en förening. De vill involveras i processen och säga sitt i frågan. Ska de inte kunna göra det, Johan Hultberg?

Snabbspåret tycker jag egentligen är en ganska bra idé. Men jag tycker att alla spår ska vara snabbspår. Det är inte okej som det ser ut i vissa hanteringar, där det drar ut alldeles för långt på tiden. Det kan jag verkligen hålla med om. Men varför bara plocka ut vissa processer och säga att de ska gå extra fort? Vi vill att alla spår ska vara snabbspår.

Anf. 104 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Det var en vällovlig ambition som Jens Holm gav uttryck för i slutet av sin replik. Den ligger dock väldigt långt från verkligheten. Jens Holm gav i sitt anförande uttryck för att han var rädd för att ett för stort tryck på förenklingsarbete och arbete för att snabba på processerna skulle göra att provningen blev för slarvig. Jag tycker att Jens Holms olika besked rimmar lite illa och inte riktigt bildar en helhet.

Vi har alltså en ordning där det i snitt tar fyra år att genomföra en åtgärd som kräver miljötillstånd. Det är orimligt. Det handlar om hela perioden, inklusive att man ska ta fram MKB och så vidare. Men det är orimligt att

det ska ta så lång tid. Då tycker vi från Alliansens sida att det är särskilt viktigt att säkerställa att det går snabbt för dem som vill vidta åtgärder som leder till att miljön blir bättre, att utsläppen blir lägre och att den negativa miljöpåverkan blir mindre. Det handlar om prioritering. Men det är utmärkt om jag och Jens Holm kan vara överens om att det måste gå snabbare att få tillstånd och att det måste skapas ett företagsklimat och ett investeringsklimat i Sverige som gör att företag vill etablera sig här.

Tyvärr kan vi konstatera att investeringarna i Sverige är lägre än i jämförbara länder och att de faktiskt har sjunkit sedan miljöbalkens införande. Det betyder inte att vi ska avskaffa miljöbalken. Det betyder inte att vi ska avskaffa miljöprövningarna. Men vi måste se att det är ett allvarligt problem med dagens ordning.

Herr talman! Jag ska gå tillbaka till talerätten. Jag är inte beredd att här och nu säga en exakt siffra i fråga om var jag tycker att gränsen ska gå. Men 100 medlemmar tycker jag är för lite. Jag tycker, precis som vi ger uttryck för i vår reservation, att det måste till en översyn.

När det gäller skogen är det min bestämda uppfattning att vanligt hederligt skogsbruk, om jag uttrycker mig så, och pågående markanvändning inte ska vara föremål för tillståndsprövning. Det ska vara som i dag: att man anmäler till Skogsstyrelsen och att Skogsstyrelsen har en möjlighet att lyfta det. Men att vi skulle ha tillståndsprövning och talerätt i fråga om varje hygge tycker jag inte är rimligt.

Anf. 105 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Då kan vi konstatera att med Moderaternas politik hade Änokdeltat i dag varit skövlat. Jag tycker tvärt emot Moderaterna: att det finns en väldigt viktig kunskap och ett engagemang hos miljöorganisationerna, oavsett storlek, som vi ska ta fasta på. Det är det som en demokrati handlar om. Man måste kunna väga intressen mot varandra. Men det kanske är lite svårare för ett parti som har en historia av att motarbeta den allmänna rösträttens införande – jag vet inte.

Vi är överens om att alla spår ska vara snabbspår – det är bra. Men hur ska man kunna få snabbare tillståndprocesser om man avfärdar alla extra tillskott som vi faktiskt tillför till de ansvariga myndigheterna – Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, länsstyrelserna och våra kommuner, som alla på olika sätt är engagerade i dessa frågor? Moderaterna svarar hela tiden med nedskärningar, nedskärningar och nedskärningar. Är det någon som på allvar tror att processerna kommer att gå fortare av det? Det gör i alla fall inte jag.

Anf. 106 LARS TYSKLIND (L):

Herr talman! Det hade kunnat vara en intressant diskussion om allmän rösträtt, men den kanske vi kan lämna därhän i dag.

Jag får börja med att uttrycka en väldig oro kring den obekräftade nyheten att president Trump har för avsikt att ta ut USA ur Parisavtalet. Även om den är obekräftad känns den oroväckande – den kan faktiskt vara sann. Vi får se vad det får för konsekvenser. Det har mycket att göra med vad resten av världen tar för ledarskap. Europa kommer i så fall att ha en avgörande roll i sammanhanget.

Nästa vecka har vi den stora havskonferensen, FN:s havskonferens, i New York. Det är oroväckande när USA ger dessa signaler. Hur kommer

man att agera på en sådan konferens? Havet är ju ytterligare en av de riktigt stora globala utmaningar som vi har. Det är på ett sätt kanske den nya klimatfrågan.

Vi har haft en diskussion om det klimatpolitiska ramverket, som jag dock inte tänker gå in på nu. Vi kommer säkert att ha en ordentlig mangel om detta om ungefär tre veckor.

Herr talman! Jag kan också vid första anblicken tycka att betänkandet är lite spretigt, men om man försöker kan man hitta en röd tråd i det hela: Det handlar om olika regelverk som styr olika typer av tillståndsprocesser. Att tillståndsprocesser sker effektivt och rättssäkert är naturligtvis en otroligt viktig fråga.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet förutom under punkt 7, där Liberalerna har ställt sig bakom ett motionsyrkande från Centerpartiet om möjligheten att öka samverkan mellan forskning och näringsliv och att öka utbytet av farliga ämnen i olika produkter på ett proaktivt sätt i stället för att invänta EU:s lista och Reachförordningens lagstiftning.

Detta innebär att vi liberaler står bakom förslaget om att rikta ett tillkännagivande till regeringen vad gäller olika typer av tillståndsprocesser. Dessa processer måste utformas på ett sådant sätt att de inte i sig utgör ett onödigt hinder för skapande av jobb och tillväxt samt för miljöåtgärder.

Problematiken beträffande likabehandling över hela landet är också en central del av detta. De åtgärder som alliansregeringen vidtog genom att centralisera domstolsväsendet och miljömålsdelegationen var ett steg i att försöka öka likabehandlingen över landet.

Detta handlar definitivt inte om att sänka kraven. Fokus ligger på de ändamålsenliga tillståndsprocesserna och på att ha ett brukarperspektiv. Det är väldigt lätt att man i sådana här tillståndsprocesser utgår från myndighetens sätt att arbeta, medan brukaren får vara glad när det är färdigt efter kanske fyra år, vilket nämndes tidigare. När det gäller vissa frågor är detta en orimligt lång tid.

Jag kan se en tydlig parallell till den diskussion som vi haft om mer flexibla tillståndsprocesser när det gäller vattenverksamhet. På detta område finns ett tillkännagivande som regeringen förhoppningsvis jobbar med. Det handlar om att man ska kunna anpassa processen till verksamhetens storlek och bedömd miljöpåverkan.

Även när det gäller vattenverksamhet handlar det ju om att inom miljöbalkens ram kunna sätta upp tydliga och relevanta miljökrav. Fokus ska dock ligga på åtgärderna – man ska inte fastna i långdragna, onödigt komplicerade tillståndsprocesser.

Jag tror att vi är ganska eniga om att tillståndsprocessen inte har något egenvärde i processen, utan det viktiga är resultatet och att man bedömer rätt saker.

Herr talman! Som tidigare har nämnts från regeringsföreträdare pågår ett intensivt arbete, som förhoppningsvis syftar till att göra tillståndsprocesserna kortare och enklare. Man kan diskutera om ett tillkännagivande är onödigt eller inte, men tillkännagivandet ger ändå en väldigt tydlig signal till regeringen om vad riksdagen tycker att detta arbete ska utmynna i.

Det ställdes en fråga om vad mer vi efterfrågar. Det vi efterfrågar är resultatet, och om resultatet tillgodoser detta tillkännagivande ser jag egentligen inget problem med det.

Tillkännagivandet från riksdagen är en tydlig signal till regeringen om vilket resultat vi vill ha i slutändan.

Herr talman! Jag skulle vilja säga ett par ord om kommunalt veto, som det har kommit att heta. Nu står det visserligen inte kommunalt veto i lagstiftningen, utan det står kommunal tillstyrkan, vilket har en något annorlunda klang.

Jens Holm tog upp att man skulle göra det enklare men att det har blivit svårare. Det har definitivt inte blivit svårare! Det som hände var att man tog bort dubbelprövningen. Tidigare prövades vindkraften både enligt miljöbalken och enligt plan- och bygglagen. Nu prövas den enligt miljöbalken, och sedan ska kommunen ge sin tillstyrkan. I normalfallet har prövningsprocessen alltså blivit mycket enklare.

Man kan säga att ett visst antal vindkraftverk har hindrats på grund av det kommunala vetot, som Jens Holm uttryckte det. Kanske finns det något slags ideologiskt motstånd mot vindkraft, men det måste ju ändå tillhöra ovanligheterna. Det kan ju vara så att kommunen, utifrån sitt perspektiv med planmonopol och markanvändningsmonopol, bedömer att placeringen är olämplig.

Att kommunen fick denna roll grundade sig på att man i stället för att göra en fullständig prövning enligt plan- och bygglagen bara kunde tillstyrka genom ett enkelt beslut. Det är klart att lagstiftningen blev betydligt enklare – det är viktigt att ha med sig detta. Det är bara det jag vill ha sagt.

Jag tror inte att de flesta kommunpolitiker gör detta för att motarbeta vindkraft, utan jag tror att man gör en seriös prövning.

Anf. 107 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag kan förstå att Lars Tysklind ville gå upp och försvara det kommunala vetot mot vindkraft. Som jag har förstått det var det just dåvarande Folkpartiet som i de borgerliga förhandlingarna i sista stund kastade in att kommunerna alltid ska kunna säga nej till vindkraftsetableringar och som fick in det i lagstiftningen 2009.

Jag skulle vilja fråga Lars Tysklind: Ska inte kommunerna ha ett veto även när det gäller annan energiutvinning eller energiframställning, till exempel när det gäller olja, kol och fossilgas? Då blir det åtminstone jämställt.

Jag skulle också vilja veta om Lars Tysklind och Liberalerna tycker att dagens ordning är bra. Det har blivit så att utbyggnaden av fler än 300 vindkraftverk har stoppats med hänvisning till det kommunala vetot.

De som ansöker gör en stor investering och planerar i flera år för dessa etableringar, men de har inte möjlighet att överklaga. Det finns ingen uppsatt tidsplan för när man ska få ett besked från kommunen. Tar det en månad? Tar det ett år? Tar det tio år?

Tycker Liberalerna att dagens ordning är bra? Är den rättssäker? Och framför allt, med hänvisning till den tidigare diskussionen: Är det här en snabb och bra prövningsprocess?

Anf. 108 LARS TYSKLIND (L) replik:

Herr talman! Jag var med i denna process, men jag kan inte minnas att det var just dåvarande Folkpartiet som var drivande i frågan. Eftersom kommunerna har planmonopol över hur marken i kommunerna används är det möjligt att vi tyckte att detta skulle bli ett nytt ställe där man inte skulle

ha någon inverkan alls. Att man ändå skulle ha en tillstyrkan var det allmänna motivet till att detta sattes in.

Jag kan hålla med om att det nog är bra att det har tagits fram en vägledning för hur tillstyrkan ska gå till. Detta står även i betänkandet. Jag tror att det har funnits en brist på detta område – det kanske till och med skulle ha stått var beslutet ska fattas och inom vilken tid det ska fattas.

Om det utmynnar i att kommunen inte tillstyrker handlar det ofta – jag vill, utan att överdriva, påstå att det gäller nästan alla fall – om att man inte har haft den dialog med kommunen som man borde ha haft. Man ansöker om vindkraft och ställer kommunerna inför fullbordat faktum. Då har man konflikten på bordet.

Det är oftast detta som är fallet. Med en ingående dialog kan man oftast lösa det hela, och då är tillstyrkan bara en formell slutstation för processen.

Det är någonstans där man ska söka förbättringarna i systemet.

Anf. 109 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag ska försöka att vara väldigt konstruktiv. De riktlinjer som Tysklind talar om är just riktlinjer – det är inte konkret lagstiftning, som finns i miljöbalken på samma plats som kommunernas möjlighet till ett veto mot vindkraftsetablering.

Ifall vi skulle få ett konkret förslag som handlar om att göra det här till en helt och hållet rättssäker process som kan överklagas och har klara och tydliga tidsramar som blir förutsägbara för dem som vill etablera sig, skulle Liberalerna då tycka att det var bra om det infördes en sådan ordning? Det skulle vara som någon form av mellanting, att kommunerna har möjlighet att säga nej men att man kan överklaga beslutet. På det sättet skulle det bli en helt och hållet rättssäker, öppen och framför allt snabb tillståndsprocess, vilket vi behöver ifall vi ska ha hundra procent förnybar energi.

Anf. 110 LARS TYSKLIND (L) replik:

Herr talman! De riktlinjer som vi nu pratar om är ju relativt nya. Vi får väl se vad de leder till. Jag är inte beredd att här och nu säga att det krävs ytterligare lagstiftning här.

Man kan dra parallellen till kommunens inflytande och mandat inom plan- och bygglagen i övrigt som är ganska definitivt. Om en kommun säger nej till en plan är inte det heller överklagningsbart. Detta är egentligen helt i linje med de markanvändningsbeslut som kommunerna fattar i övrigt.

Som sagt: När det gäller riktlinjerna tycker jag att det är lämpligt att avvakta hur de hanteras ute i kommunerna, för jag tror att man även ute i kommunerna har varit lite osäkra på var besluten ska fattas, om det är i kommunstyrelsen, i någon nämnd eller i kommunfullmäktige.

Sedan vet jag också att det naturligtvis finns möjlighet att obstruera ett beslut, vilket det gör i alla sammanhang, genom att undvika att ta upp det på bordet. Men det är ju lite att missbruka situationen. Jag vill återgå till detta att om man har en ingående dialog ska man över huvud taget inte behöva hamna i den sitsen.

Avslutningsvis lär vi väl aldrig komma överens. Vänsterpartiet kommer att kalla det för ett kommunalt veto och Liberalerna kommer att kalla

det för en kommunal tillstyrkan, så vi kommer väl att använda lite olika ord även i fortsättningen.

Prot. 2016/17:117

31 maj

*Övergripande
miljöfrågor*

Anf. 111 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Herr talman! Det har nu gått mer än 40 år sedan den stora giftskandalen i Teckomatorp i Skåne uppdagades. Företaget BT Kemi hade i början av 70-talet grävt ned hundratals tunnor fulla med fenoxisyror och bekämpningsmedel i marken intill fabriken. När man började gräva upp tunnorna visade det sig att de hade rostat sönder och börjat läcka ut gift.

Giftet hittade man i intilliggande brunnar, i jorden i ett växthus och i bevattningsvattnet. Man hittade giftet även i den intilliggande Braån.

När fabriken på 60-talet anlades hade Sverige ingen miljölagstiftning att tala om. Och när tingsrätten i slutet av 70-talet avgav sitt beslut blev det en friande dom, eftersom åklagaren inte kunde visa att fenoxisyrorna i till exempel Braån kom just från de nedgrävda tunnorna. Det gick ju inte att utesluta att det fanns andra källor som kunde ha orsakat giftläckaget.

Dessutom var det tveksamt om det fanns något uppsåt att skada människor och miljö när tunnorna en gång grävdes ned. Tvärtom hävdades det att de grävdes ned för att skydda mot giftet, vilket man kan ifrågasätta.

Att sanera området kring BT Kemi har tagit lång tid och kostat mycket pengar, men det har gjorts. Det är i dag ett stort rekreationsområde sedan drygt närmare 100 ton jordmassor grävts bort och fraktats med båt till Tyskland där jorden slutligen sanerats.

I dag har vi i Sverige en helt annan och betydligt skarp miljölagstiftning än den som gällde på 70- och 80-talen. Verksamheter som påverkar miljön negativt ska prövas noga, och hårda krav ska ställas på dessa för att skydda miljön.

Samtidigt är det viktigt att tillståndsprocesserna utformas på ett sådant sätt att de inte i onödan hindrar, försenar och fördyrar investeringar som moderniserar verksamheter, skapar jobb och tillväxt och i slutändan ofta minskar den samlade miljöpåverkan.

Myndigheternas prövningar och krav på underlag ska, som det står i betänkandet, vara enkla, förutsägbara och effektiva, och de långa handläggningstiderna i tillståndsärendena måste kapas. Därför är riksdagens tillkännagivande i denna fråga viktigt för att få en väl fungerande och smidig handläggning.

Herr talman! Den svenska miljölagstiftningen har i många avseenden en hög ambitionsnivå, men samtidigt tvingas vi konstatera att efterlevnaden fallerar på flera områden.

För Kristdemokraterna har värnandet om vår gemensamma livsmiljö alltid varit högt prioriterat. Avsiktlig miljöförstöring och brott mot miljölagarna är allvarliga förseelser som tyvärr fortsätter, bland annat på grund av ett alltför lågt straffvärde. För de allra flesta miljöbrott som lagförs blir påföljden dagsböter, och det är inte tillräckligt avskräckande.

För att förebygga överträdelser av miljölagarna behövs mer långtgående påföljder. Kristdemokraterna föreslår därför skärpta straff upp till fängelse för allvarligare miljöbrott. Genom ett höjt straffvärde kommer miljöbrott också att prioriteras högre av åklagare.

Miljöbrott har likheter med ekonomisk brottslighet. De direkta skadeverkningarna av brotten är ofta diffusa men kan innebära långsiktiga och

omfattande miljöskador och därmed även orsaka stora samhällskostnader. En lagföring är därför mycket viktig.

Utredningarna är ofta komplicerade och kräver särskild yrkeskunskap och spetskompetens hos såväl polis som åklagare.

Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål är en nationell operativ enhet inom Åklagarmyndigheten. Vid enheten handläggs ärenden om brott mot miljöbalken med tillhörande förordningar och föreskrifter, arbetsmiljöbrott och brott mot arbetsmiljölagen, brott mot lagen om åtgärder mot förorening från fartyg med tillhörande förordningar och föreskrifter, miljöbrottslighet som åtalas med stöd av annan primär lagstiftning som brottsbalken samt grova jaktbrott mot fredade rovdjur. Det är vad man har ansvar för vid denna riksenhet.

Bedömningen är att Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål till största delen har tillräcklig kunskap, kapacitet och organisation. Däremot behöver polisens utredningsresurser förstärkas. Därför är det angeläget att tillse att polisen har dessa resurser för att kunna prioritera arbetet med miljöbrottslighet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Kristdemokraternas reservation 2 om hårdare tag mot miljöbrott.

Anf. 112 ESKIL ERLANDSSON (C):

Herr talman! Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på två saker i den här debatten.

Först och främst är jag glad över att riksdagen i eftermiddag kommer att bifalla en motion om att förenkla och förkorta tillståndprocesser.

Som jag ser det är det självklart att vi ska ställa hårda krav på verksamheter som möjligen kan påverka miljön negativt. Men tillståndprocesserna måste och borde utformas på ett sådant sätt att de inte i onödan hindrar eller försenar investeringar som kanske till och med moderniserar verksamheter och företag på ett positivt sätt och därtill skapar de jobb och den tillväxt som vi vill ha i vårt samhälle. Detta sammantaget kan ju faktiskt minska den samlade miljöpåverkan. Jag tycker att det är underligt att vi inte kunde få ett enigt utskott i denna fråga.

Herr talman! Den andra saken jag vill ta upp är behovet av att se över den svenska implementeringen av Århuskonventionens talerätt.

Jag och Centerpartiet står självklart bakom Århuskonventionen, men samtidigt ser vi ett problem i att demokratiskt fattade beslut, som kan exemplifieras med licensjakten på varg, kan komma att fördröjas eller till och med omöjliggöras av rättsliga prövningar och den talerätt som finns i Århuskonventionen. Det beror bland annat på organisationskraven för miljöorganisationer och deras rätt att nyttja talerätten.

Enligt vår mening bör denna talerätt ses över.

Samma sak kan sägas om skogen och skogsbruket i vårt land. Denna talerätt står faktiskt i strid med den äganderätt och det egendomsskydd som är inskrivna i den svenska grundlagen. Inte bara det, äganderätten och egendomsskyddet är dessutom inskrivna i Europakonventionen och i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.

Äganderätten utgör alltså en grund både för demokratin och för den marknadsekonomi som vi lever i och vill leva i.

Det är därför allvarligt när domstolar och myndigheter brister i tydligheten om något som är så avgörande som äganderätten. Därför måste äganderätten och egendomsskyddet beaktas i domstolars och myndigheters beslut.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservation nr 6 i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Prot. 2016/17:117
31 maj

Övergripande
miljöfrågor

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.21 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärende som slutdebatterats den 18 maj

KrU10 Konstater och kulturskaparnas villkor

Punkt 1 (Riktade lässatsningar för barn)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

232 för utskottet

76 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 40 SD, 20 MP, 20 C, 18 V, 16 L, 13 KD, 1 -

För res. 1: 76 M

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Punkt 8 (Fristadskonstnärer)

1. utskottet

2. res. 6 (M, C, L, KD)

Votering:

183 för utskottet

125 för res. 6

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 40 SD, 20 MP, 18 V, 1 -

För res. 6: 76 M, 20 C, 16 L, 13 KD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Prot. 2016/17:117
31 maj

Punkt 11 (Ersättning enligt MU-avtalet)

1. utskottet
2. res. 10 (V)

Votering:

288 för utskottet

18 för res. 10

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 76 M, 39 SD, 20 MP, 20 C, 16 L, 13 KD, 1 -

För res. 10: 18 V

Frånvarande: 10 S, 7 M, 8 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Punkt 13 (Filmfrågor)

1. utskottet

2. res. 12 (SD)

Votering:

267 för utskottet

40 för res. 12

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 76 M, 20 MP, 20 C, 18 V, 16 L, 13 KD

För res. 12: 39 SD, 1 -

Frånvarande: 9 S, 7 M, 8 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 Beslut om ärende som slutdebatterats den 30 maj

KrU9 Kulturarvsfrågor

Punkt 1 (Proposition 2016/17:116 Kulturarvspolitik)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (L)

Förberedande votering:

41 för res. 1

16 för res. 2

251 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

250 för utskottet

42 för res. 1

16 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 76 M, 20 MP, 20 C, 17 V, 13 KD

För res. 1: 40 SD, 1 V, 1 -

Avstod: 16 L

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Ulla Andersson (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 2 (Bevara varje museums särart)

1. utskottet

2. res. 3 (S, MP)

Votering:

169 för utskottet

121 för res. 3

18 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 76 M, 40 SD, 20 C, 1 V, 16 L, 13 KD, 1 -

För res. 3: 102 S, 19 MP

Avstod: 1 MP, 17 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Elisabet Knutsson (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Karin Rågsjö (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Bredare samarbete inom hela museisektorn)

1. utskottet

2. res. 6 (M, C, L, KD)

Votering:

183 för utskottet

125 för res. 6

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 40 SD, 20 MP, 18 V, 1 -

För res. 6: 76 M, 20 C, 16 L, 13 KD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Punkt 7 (Ändringar i kulturmiljölagen)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

Votering:

266 för utskottet

40 för res. 9

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2016/17:117
31 maj

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 103 S, 76 M, 20 MP, 20 C, 18 V, 16 L, 13 KD
För res. 9: 39 SD, 1 -
Frånvarande: 10 S, 7 M, 8 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Punkt 11 (Kunskap om nationella minoriteter)

1. utskottet
2. res. 14 (V)
Votering:
237 för utskottet
18 för res. 14
53 avstod
41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 76 M, 20 MP, 20 C, 16 L, 1 KD
För res. 14: 18 V
Avstod: 40 SD, 12 KD, 1 -
Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -
Désirée Pethrus (KD) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 16 (Immateriellt kulturarv)

1. utskottet
2. res. 20 (SD, KD)
Votering:
254 för utskottet
54 för res. 20
41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 76 M, 20 MP, 20 C, 18 V, 16 L
För res. 20: 40 SD, 13 KD, 1 -
Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SfU21 Ytterligare anpassning av svensk rätt till Dublinförordningen

1. utskottet
2. res. (SD)
Votering:
267 för utskottet
41 för res.
41 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 76 M, 20 MP, 20 C, 18 V, 16 L, 13 KD

För res.: 40 SD, 1 -

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Prot. 2016/17:117

31 maj

SfU23 Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn

Punkt 1 (Begränsningsregel i föräldrapenningen)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

290 för utskottet

18 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 76 M, 40 SD, 20 MP, 20 C, 16 L, 13 KD, 1 -

För res. 1: 18 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Punkt 2 (Ytterligare begränsningar i föräldrapenningen)

1. utskottet

2. res. 2 (M)

3. res. 3 (SD)

Förberedande votering:

76 för res. 2

41 för res. 3

190 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

176 för utskottet

76 för res. 2

55 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 20 MP, 20 C, 3 V, 16 L, 13 KD

För res. 2: 76 M

Avstod: 40 SD, 14 V, 1 -

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 4 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Rossana Dinamarca, Lotta Johnsson Fornarve och Maj Karlsson (alla V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Wiwi-Anne Johansson (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Prot. 2016/17:117
31 maj

Punkt 3 (Föräldrapenning till dess att barnet fyller två år m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (KD)

Votering:

276 för utskottet

13 för res. 4

19 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 76 M, 39 SD, 20 MP, 20 C, 16 L, 1 -

För res. 4: 13 KD

Avstod: 1 SD, 18 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

SoU22 Privata sjukvårdsförsäkringar inom offentligt finansierad hälso- och sjukvård

Punkt 1 (Privata sjukvårdsförsäkringar inom offentligt finansierad hälso- och sjukvård)

1. utskottet
2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

168 för utskottet

138 för res. 1

1 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 76 M, 40 SD, 1 MP, 20 C, 16 L, 12 KD, 1 -

För res. 1: 101 S, 19 MP, 18 V

Avstod: 1 S

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 4 KD, 2 -

Agneta Gille (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Pyry Niemi och Ingemar Nilsson (båda S) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Utredning om privata sjukvårdsförsäkringar)

1. utskottet
2. res. 2 (SD)

Votering:

267 för utskottet

41 för res. 2

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 76 M, 20 MP, 20 C, 18 V, 16 L, 13 KD

För res. 2: 40 SD, 1 -

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

UbU20 Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd

Punkt 1 (Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd)

1. utskottet

2. res. 1 (SD, C, KD)

Votering:

233 för utskottet

74 för res. 1

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 76 M, 20 MP, 18 V, 16 L

För res. 1: 40 SD, 20 C, 13 KD, 1 -

Frånvarande: 10 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Punkt 2 (Målgruppen för studiestartsstödet)

1. utskottet

2. res. 3 (L)

Votering:

215 för utskottet

16 för res. 3

76 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 40 SD, 20 MP, 20 C, 18 V, 13 KD, 1 -

För res. 3: 16 L

Avstod: 76 M

Frånvarande: 10 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Teres Lindberg (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Kommunernas rekryteringsarbete och resurser)

1. utskottet

2. res. 4 (M)

Votering:

232 för utskottet

76 för res. 4

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 40 SD, 20 MP, 20 C, 18 V, 16 L, 13 KD, 1 -

För res. 4: 76 M

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Prot. 2016/17:117

31 maj

Prot. 2016/17:117
31 maj

Punkt 4 (Den närmare utformningen av studiestartsstödet)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

Votering:

290 för utskottet

18 för res. 5

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 76 M, 40 SD, 20 MP, 20 C, 16 L, 13 KD, 1 -

För res. 5: 18 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Punkt 5

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU24 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2014–2016

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU26 Utökad samverkan mellan domstolar

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU9 Strategisk exportkontroll 2016 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Punkt 1 (Ny krigsmateriellagstiftning m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 2 (KD)

Förberedande votering:

20 för res. 1

14 för res. 2

274 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Kenneth G Forslund (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mikael Cederbratt (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

277 för utskottet

18 för res. 1

13 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 76 M, 40 SD, 20 MP, 20 C, 16 L, 1 -

För res. 1: 18 V

Avstod: 13 KD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

MJU22 Övergripande miljöfrågor

Punkt 1 (Förändringar i miljöbalken m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (KD)

Votering:

274 för utskottet

13 för res. 2

21 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 76 M, 40 SD, 19 MP, 20 C, 16 L, 1 -

För res. 2: 13 KD

Avstod: 2 S, 1 MP, 18 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Hillevi Larsson (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 5 (Vindkraft)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

Votering:

290 för utskottet

18 för res. 5

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 76 M, 40 SD, 20 MP, 20 C, 16 L, 13 KD, 1 -

För res. 5: 18 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 7 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Punkt 6 (Talerätsfrågor)

1. utskottet

2. res. 6 (M, C)

3. res. 7 (SD)

Förberedande votering:

97 för res. 6

41 för res. 7

170 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

171 för utskottet

132 för res. 6

1 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2016/17:117
31 maj

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 104 S, 20 MP, 18 V, 16 L, 13 KD
För res. 6: 75 M, 36 SD, 20 C, 1 -
Avstod: 1 SD
Frånvarande: 9 S, 8 M, 10 SD, 5 MP, 2 C, 3 V, 3 L, 3 KD, 2 -
Hans Rothenberg (M) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats
som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 31 maj

2016/17:1484 Rättssäkerheten för asylsökande hbtq-personer

av *Fredrik Malm* (L)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

den 29 maj

2016/17:1485 Närståendemeddelanden som bevis

av *Tina Ghasemi* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1486 Kompetensen inom rättsväsendet beträffande psykiska skador och misshandel

av *Tina Ghasemi* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1487 Riskbedömningsinstrument och strukturerade riskbedömningar inom polisen

av *Tina Ghasemi* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:1488 Psykisk misshandel

av *Tina Ghasemi* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1489 Rättshjälp vid bodelning

av *Tina Ghasemi* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1490 Löshunds jakt

av *Åsa Coenraads* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:1491 Utvecklingspotentialen för svensk insjöfart

av *Cecilia Widegren* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:1492 Potentialen i insjöfart
av *Cecilia Widegren* (M)
till statsrådet *Anna Johansson* (S)

Prot. 2016/17:117
31 maj

den 30 maj

2016/17:1493 Förvar av terrorismisstänkta
av *Boriana Åberg* (M)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2016/17:1494 Fairtrade-märkta livsmedelsprodukter
av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till statsrådet *Isabella Lövin* (MP)

2016/17:1495 Bostad för kvinnor som varit utsatta för relationsvåld
av *Tina Ghasemi* (M)
till statsrådet *Peter Eriksson* (MP)

2016/17:1496 Skyddad identitet
av *Tina Ghasemi* (M)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2016/17:1497 Kronofogdens register
av *Boriana Åberg* (M)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:
den 29 maj

2016/17:1406 Lagliga aborter i Latinamerika
av *Birgitta Ohlsson* (L)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2016/17:1402 Skäl till Torbjörn Törnqvists avgång
av *Lars Beckman* (M)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2016/17:1396 Krafttag mot plast i hav
av *Lars Tysklind* (L)
till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

**2016/17:1415 Sveriges bidrag till EUs bekämpande av desinforma-
tionskampanjer**
av *Hans Wallmark* (M)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

den 30 maj

2016/17:1431 Fler undersköterskor i äldreomsorgen
av *Cecilia Widegren* (M)
till statsrådet *Åsa Regnér* (S)

Prot. 2016/17:117
31 maj

den 31 maj

2016/17:1435 Åtgärder mot den ökande bostadsbristen

av *Ewa Thalén Finné* (M)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:1436 Bostadskrisen bland yngre

av *Ewa Thalén Finné* (M)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 16.21.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 33 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 67 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 12 anf. 106 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

JOHAN WELANDER

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 5 Ytterligare anpassning av svensk rätt till	
Dublinförordningen	2
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2016/17:SfU21	2
Anf. 1 PAULA BIELER (SD).....	2
Anf. 2 MATHIAS TEGNÉR (S)	3
Anf. 3 PAULA BIELER (SD) replik.....	4
Anf. 4 MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	5
Anf. 5 PAULA BIELER (SD) replik.....	5
Anf. 6 MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	6
Anf. 7 MIKAEL CEDERBRATT (M).....	6
(Beslut fattades under § 15.).....	7
§ 6 Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som	
kommer till Sverige med barn	8
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2016/17:SfU23	8
Anf. 8 TINA GHASEMI (M).....	8
Anf. 9 LINUS BYLUND (SD).....	9
Anf. 10 WIWI-ANNE JOHANSSON (V).....	11
Anf. 11 LARRY SÖDER (KD).....	12
Anf. 12 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	13
Anf. 13 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP).....	14
Anf. 14 LINUS BYLUND (SD) replik.....	15
Anf. 15 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	16
Anf. 16 LINUS BYLUND (SD) replik.....	16
Anf. 17 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	16
Anf. 18 LARRY SÖDER (KD) replik.....	17
Anf. 19 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	17
Anf. 20 LARRY SÖDER (KD) replik.....	18
Anf. 21 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	18
(Beslut fattades under § 15.).....	19
§ 7 Privata sjukvårdsförsäkringar inom offentligt finansierad	
hälso- och sjukvård.....	19
Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU22	19
Anf. 22 ANNA-LENA SÖRENSON (S).....	19
Anf. 23 PER RAMHORN (SD)	21
Anf. 24 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	22
Anf. 25 PER RAMHORN (SD) replik	22
Anf. 26 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	23
Anf. 27 PER RAMHORN (SD) replik	23
Anf. 28 JAN LINDHOLM (MP).....	23
Anf. 29 KARIN RÅGSJÖ (V).....	26
Anf. 30 EMMA HENRIKSSON (KD).....	28
Anf. 31 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	30
Anf. 32 EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	31

Anf. 33	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	31
Anf. 34	EMMA HENRIKSSON (KD) replik	32
Anf. 35	JENNY PETERSSON (M)	32
Anf. 36	ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	34
Anf. 37	JENNY PETERSSON (M) replik	34
Anf. 38	ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	35
Anf. 39	JENNY PETERSSON (M) replik	35
Anf. 40	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	36
Anf. 41	JENNY PETERSSON (M) replik	36
Anf. 42	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	37
Anf. 43	JENNY PETERSSON (M) replik	37
Anf. 44	ANDERS W JONSSON (C)	37
Anf. 45	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	40
Anf. 46	ANDERS W JONSSON (C) replik	40
Anf. 47	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	41
Anf. 48	ANDERS W JONSSON (C) replik	41
Anf. 49	BARBRO WESTERHOLM (L)	42
Anf. 50	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	43
Anf. 51	BARBRO WESTERHOLM (L) replik	44
Anf. 52	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	44
Anf. 53	BARBRO WESTERHOLM (L) replik	45
	(Beslut fattades under § 15.)	45
§ 8	Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd.....	45
	Utbildningsutskottets betänkande 2016/17:UbU20.....	45
Anf. 54	IDA DROUGGE (M).....	45
Anf. 55	ROBERT STENKVIST (SD)	47
Anf. 56	FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	48
Anf. 57	DANIEL RIAZAT (V).....	50
Anf. 58	CHRISTER NYLANDER (L)	51
Anf. 59	LENA EMILSSON (S)	52
Anf. 60	FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik	54
Anf. 61	LENA EMILSSON (S) replik	54
Anf. 62	FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik	54
Anf. 63	LENA EMILSSON (S) replik	54
Anf. 64	ELISABET KNUTSSON (MP)	55
	(Beslut fattades under § 15.)	56
§ 9	Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2014–2016	56
	Finansutskottets betänkande 2016/17:FiU24	56
Anf. 65	INGELA NYLUND WATZ (S).....	56
Anf. 66	JÖRGEN ANDERSSON (M)	57
Anf. 67	HÅKAN SVENNELING (V)	60
	(Beslut fattades under § 15.)	61
§ 10	Utökad samverkan mellan domstolar	61
	Justitieutskottets betänkande 2016/17:JuU26.....	61
	(Beslut fattades under § 15.)	61
§ 11	Strategisk exportkontroll 2016 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.....	61
	Utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU9.....	61
Anf. 68	LOTTA JOHNSON FORNARVE (V)	61
Anf. 69	SOFIA DAMM (KD).....	63

Anf. 70 KRISTER ÖRNFJÄDER (S)	64
Anf. 71 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	65
Anf. 72 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik	66
Anf. 73 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	66
Anf. 74 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik	66
Anf. 75 SOFIA DAMM (KD) replik	66
Anf. 76 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik	67
Anf. 77 SOFIA DAMM (KD) replik	67
Anf. 78 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik	67
Anf. 79 GÖRAN PETTERSSON (M)	68
Anf. 80 BJÖRN SÖDER (SD)	68
Anf. 81 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP)	70
Anf. 82 GÖRAN PETTERSSON (M) replik	71
Anf. 83 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik	71
Anf. 84 GÖRAN PETTERSSON (M) replik	72
Anf. 85 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik	72
Anf. 86 BJÖRN SÖDER (SD) replik	72
Anf. 87 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik	72
Anf. 88 BJÖRN SÖDER (SD) replik	72
Anf. 89 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik	73
Anf. 90 KERSTIN LUNDGREN (C)	73
Anf. 91 ALLAN WIDMAN (L)	75
Anf. 92 CARL SCHLYTER (MP)	75
(Beslut fattades under § 15.)	76
§ 12 Övergripande miljöfrågor	77
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2016/17: MJU22	77
Anf. 93 SARA KARLSSON (S)	77
Anf. 94 JOHAN HULTBERG (M)	79
Anf. 95 RUNAR FILPER (SD)	81
Anf. 96 EMMA NOHRÉN (MP)	82
Anf. 97 JOHAN HULTBERG (M) replik	84
Anf. 98 EMMA NOHRÉN (MP) replik	85
Anf. 99 JOHAN HULTBERG (M) replik	85
Anf. 100 EMMA NOHRÉN (MP) replik	85
Anf. 101 JENS HOLM (V)	86
Anf. 102 JOHAN HULTBERG (M) replik	87
Anf. 103 JENS HOLM (V) replik	88
Anf. 104 JOHAN HULTBERG (M) replik	88
Anf. 105 JENS HOLM (V) replik	89
Anf. 106 LARS TYSKLIND (L)	89
Anf. 107 JENS HOLM (V) replik	91
Anf. 108 LARS TYSKLIND (L) replik	91
Anf. 109 JENS HOLM (V) replik	92
Anf. 110 LARS TYSKLIND (L) replik	92
Anf. 111 LARS-AXEL NORDELL (KD)	93
Anf. 112 ESKIL ERLANDSSON (C)	94
(Beslut fattades under § 15.)	95
Ajournering	95
Återupptaget sammanträde	95
§ 13 Beslut om ärende som slutdebatterats den 18 maj	95

KrU10 Konstarter och kulturskaparnas villkor	95
§ 14 Beslut om ärende som slutdebatterats den 30 maj	96
KrU9 Kulturarvsfrågor	96
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	98
SfU21 Ytterligare anpassning av svensk rätt till Dublinförordningen	98
SfU23 Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn	99
SoU22 Privata sjukvårdsförsäkringar inom offentligt finansierad hälso- och sjukvård	100
UbU20 Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd	101
FiU24 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2014– 2016.....	102
JuU26 Utökad samverkan mellan domstolar	102
UU9 Strategisk exportkontroll 2016 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.....	102
MJU22 Övergripande miljöfrågor.....	103
§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar	104
§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor	105
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 16.21.	106